

การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

ปริญญานิพนธ์
ของ
ประทีป สุวรรณโร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549

การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

บทคัดย่อ
ของ
ประทีป สุวรรณโร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549

ประทีป สุวรรณโร. (2549). การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ.

ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ
เย็นสบาย.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาวเคราะห์เนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์
และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27
พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 รวม 46 ชิ้น จากผลงานที่นำมาวิเคราะห์พบว่า

ทางด้านเนื้อหาสาระ ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรม
แห่งชาติ ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 ผลการวิจัยพบว่าศิลปินได้นำเสนอ
แนวความคิดในการสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม จำนวน 17 ชิ้น เนื้อหาที่
เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งไม่มีตัวตน จำนวน 11 ชิ้น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และธรรมชาติของ
มนุษย์ จำนวน 10 ชิ้น เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน จำนวน 8 ชิ้น ซึ่งเห็นว่าผลงานศิลปะ
สื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ศิลปินผู้ได้รับรางวัลนิยมนำเสนอเนื้อหา
ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลง
ทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนา มีผลกระทบต่อสภาพเป็นอยู่ของมนุษย์ซึ่งมีผลต่อความเจริญ
และความเสื่อมโทรมของสภาพสังคม รวมทั้งปรากฏการณ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ถูกทำลายไป จึง
เป็นผลให้ศิลปินผู้ได้รับรางวัลส่วนใหญ่ เล็งเห็นถึงสถานะที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสถานะแวดล้อมเป็น
อย่างยิ่ง

ทางด้านวัสดุในการสร้างสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัล
จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 ศิลปินผู้ได้รับ
รางวัล นำเสนอโดยใช้สื่อวัสดุสังเคราะห์ จำนวน 18 ชิ้น สื่อวัสดุผสมผสาน จำนวน 12 ชิ้น สื่อวัสดุ
ธรรมชาติ จำนวน 11 ชิ้น และ สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ จำนวน 5 ชิ้น ตามลำดับ ซึ่งเห็นว่า
ผลงานของศิลปินผู้ได้รับรางวัลนิยมนำเสนอผลงานโดยใช้สื่อวัสดุสังเคราะห์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก
สื่อวัสดุดังกล่าวสามารถหาได้โดยทั่วไป ทั้งที่เป็นส่วนของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันรวมทั้งวัสดุใน
การผลิตจากระบบอุตสาหกรรมซึ่งสัมพันธ์กับสภาพชีวิตของคนในสภาพปัจจุบัน

ทางด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก ผลการวิจัยพบว่าผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับ
รางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 49 พ.ศ. 2546 ศิลปินผู้
ได้รับรางวัล ได้นำเสนอผลงานที่แสดงถึง ปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม จำนวน 16 ชิ้น
ปัจจัยด้านประสบการณ์ จำนวน 12 ชิ้น ปัจจัยด้านปัญหาและความคิด จำนวน 10 ชิ้น และปัจจัย
ด้านวิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยา จำนวน 8 ชิ้น ตามลำดับ ซึ่งเห็นว่า ผลงานศิลปะสื่อประสมที่
ได้รับรางวัล จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ใช้ปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมมาก
ที่สุด ทั้งนี้ แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนและ
ศิลปิน

AN ANALYSIS OF THE PRIZE WINNING ENTRIES MIXED MEDIA ART FROM
THE NATIONAL EXHIBITION OF ART

AN ABSTRACT
BY
PRATEEP SUWANRO

Presented in partial fulfillment of requirements
for the Master of Education degree in Art Education
at Srinakharinwirot University
May 2006

Prateep Suwanro. (2006). *An Analysis of The Prize Winning Entries Mixed Media Art from The National Exhibition of Art*. Master Thesis, M.Ed. (Art Education). Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Prit Supasetsiri, Assist. Prof. Amnajd Yensabye.

The purpose of this research is to study and analyze contexts, materials for creation, and affecting factors on presentation for prize-winning entries for mixed media art from The National Exhibition of Art from 1981 (27th) to 2005 (51st). From the study of 46 art pieces, results can be found as follows:

For the contents of the prize winning artworks from the 27th Exhibition to the 51st Exhibition, 17 artists present ideas and creativities relating human and its environments, while other 11 artists creates works relating human and abstracts. In addition, works of other 10 and 8 artists are relevant to human and its nature, and human and another human, respectively. From the above figures, it can be seen that the most idealized context is human and its environments. This is due to the reason that, over the years, environments has been changed by development. The change also impacts on human lives, and in turn, affects on growth and decay of human society, including natural environment which has been ruined. Most of prize-winning artists notice a condition which endangers the environments and shows it on their works.

Regarding the materials for creation from 46 prize-winning artworks, 18 of them are made from synthesized-material medias, while 12, 11, and 8 of them are made from combined-material medias, natural-material medias, and new-technology-based-material medias, respectively. The figures show that a synthesized material is the most chosen because it can be commonly found. This type of medias is including daily-used utilities and materials from industrial productions, which associate with human daily life at the present.

On the subject of affecting factors on presentation, 16 artists present the works based on the factors from politics, social, and environments, while 12, 10, and 8 artists present the works based on the factors from experiences, the factors from problems and thoughts, and the factors from science and technology, respectively. As being seen, a factor related politics, social, and environments is the most selected subject since social and environmental conditions reflect a way of life of people and the artists.

การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

ปริญญานิพนธ์
ของ
ประทีป สุวรรณโร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปริญญานิพนธ์
เรื่อง

การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

ของ
นายประทีป สุวรรณโร

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ. 2549

.....ประธานควบคุมปริญญานิพนธ์
(รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ)

.....กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์วรรณรัตน์ ตั้งเจริญ)

.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สาริต ทิมวัฒนบรรเทิง)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์นี้ สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างยิ่ง จาก รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ประธานกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจ เย็นสบาย กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ท่านทั้งสองได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้ คำปรึกษาแนะนำในการจัดทำงานวิจัยนี้ทุกขั้นตอน

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้แก่ผู้วิจัยในการศึกษาตามหลักสูตร ศิลปศึกษา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยรู้ว่าการศึกษในระดับปริญญาโทของผู้วิจัยนั้น มิได้สิ้นสุดลงเพียงการทำ ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลงได้ หากผู้วิจัยได้ซึมซับเอากระบวนการเรียนรู้ที่ถูกจุดประกายขึ้น ในระยะเวลาที่ผ่านมาให้กลายเป็นการเรียนรู้ที่ต้องสืบเนื่องต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด

ขอขอบคุณ คุณศิริศศิธร กัญโส เจ้าหน้าที่ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ที่คอยช่วยเหลือติดต่อประสานงานในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณ คุณสุนารี สุวรรณโร ที่คอยให้คำปรึกษาแนะนำ ให้กำลังใจ ช่วยจัดพิมพ์ และ คอยตรวจต้นฉบับ จนทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงไปด้วยดี

ท้ายสุดผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ผู้ให้ชีวิต ให้ความรัก ความปรารถนาดี และให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้วิจัยอย่างเต็มกำลังมาตลอด ขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกท่านซึ่งไม่ได้ กล่าวนาม ที่ให้ทั้งกำลังกายและกำลังใจที่ดีเยี่ยมตลอดระยะเวลาที่ศึกษาและทำงานวิจัย

ประทีป สุวรรณโร

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
พื้นฐานความเข้าใจศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย.....	6
แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะหลังสมัยใหม่.....	16
ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงออกทางศิลปะร่วมสมัย.....	26
เนื้อหา รูปแบบ วัสดุสื่อและกลวิธีทางศิลปะ.....	28
ศิลปะสื่อประสมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ.....	35
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	53
การกำหนดประชากร.....	53
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	57
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	59
สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	108
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	115
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	115
ความสำคัญของการวิจัย.....	115

สารบัญ(ต่อ)

บทที่	หน้า
5 (ต่อ) ขอบเขตการวิจัย.....	115
ข้อตกลงเบื้องต้น.....	115
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	116
สรุปและอภิปรายผล.....	116
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	121
บรรณานุกรม.....	122
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	126

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 สรุปเนื้อหาสาระศิลปะประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ	108
2 สรุปสื่อวัสดุในศิลปะผสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ.....	109
3 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกในศิลปะประสม.....	110

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แปรสภาพ 1.....	60
2 สภาพแวดล้อมเป็นพิษ.....	61
3 องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525.....	62
4 ภาพตัวเอง 1957/B.....	63
5 ความฝันของเด็กเลี้ยงควายหมายเลข 1.....	64
6 ความประสานกลมกลืน หมายเลข 2.....	65
7 สัญลักษณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมหมายเลข 2.....	66
8 ความเสื่อมสลายของเทคโนโลยี 2541/5.....	68
9 พลังแห่งความเคลื่อนไหวจากความรู้สึกภายใน D.....	69
10 คลองแม่โขง.....	70
11 สภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่ 1991.....	71
12 ชุมนกับไสและแนวทางของจุดหมาย.....	73
13 พลังแห่งการเคลื่อนไหวกับร่องรอยในวัตถุ หมายเลข 6.....	74
14 จินตนาการจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมในธรรมชาติ.....	75
15 สายน้ำไม่ไหลกลับ.....	76
16 สภาวะความเสื่อมถอยและโดดเดี่ยวในสังคม.....	77
17 ในพื้นที่ว่าง หมายเลข 1.....	78
18 องค์ประกอบ หมายเลข 2, 1998.....	79
19 รูปชีวิตในพื้นที่ว่าง.....	80
20 จินตนาการจากความเหงา.....	81
21 แรง.....	82
22 สัมพันธภาพแห่งความงามระหว่างผู้หญิงและดอกไม้.....	83
23 สุสานจินตนาการ.....	84
24 ใต้ถุนบ้าน.....	85
25 ความแปลกแยกในครอบครัว.....	86
26 ภายในห้องสีดำ.....	87
27 สุขในจินตนาการ.....	88
28 ตัวฉันและความทรงจำ หมายเลข 3.....	89
29 ประสบการณ์ จากชนบท.....	90

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
30 คอยแม่ มา.....	91
31 ความปรารถนาแห่งฉันและความทรงจำที่จากไป.....	92
32 เสามนุษย์ยุค 2002.....	93
33 Eat bakery.....	94
34 ด้ายแดงแห่งชีวิตสายโลหิตจิตใจ.....	95
35 บนแผ่นดินแห่งภูมิปัญญา.....	96
36 ไม่มีชื่อ หมายเลข 2.....	97
37 ปรากฏการณ์ของแสงเงา (เดือนเมษายน 2546).....	98
38 อนุสาวรีย์แห่งสัจธรรม.....	99
39 การเดินทางสู่ความสุข.....	100
40 ยุ่งฉางแห่งภูมิปัญญา.....	101
41 ไม่มีชื่อ.....	102
42 ล้นทม.....	103
43 เรือแห่งกรรม.....	103
44 การค้นหาแห่งจิต.....	105
45 พุทธศักราช 2547, 2494, 2525.....	106
46 พิจารณา.....	107

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ผลงานศิลปกรรมของไทยในอดีต มักจะแสดงออกเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของศาสนา สถาบันกษัตริย์ อำนาจของขุนนาง จารีตประเพณี และวัฒนธรรมดั้งเดิมมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน จวบจนกระทั่งผ่านมาระยะหนึ่ง ที่ได้รับอิทธิพลของศิลปกรรมตะวันตก การตอบสนองต่อสารระดังกล่าวได้ลดน้อยลงไปศิลปินหรือผู้สร้างสรรค์ศิลปกรรมได้หันมาให้ความสนใจกับสภาพแวดล้อมรอบตัวมากยิ่งขึ้นมีแนวความคิดในเชิงการรับรู้และปรัชญาการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาทางการแสดงออกดังกล่าวข้างต้นเกิดจากการได้รับอิทธิพลทางศิลปะของตะวันตกที่มีได้เกิดขึ้นมาอย่างลอยๆ โดยไม่เกี่ยวข้องกับสภาพสังคมลักษณะการเมืองระหว่างประเทศที่ต้องการสร้างอำนาจและอิทธิพลที่ไหลผ่านมากับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจแบบนำเข้าทำให้มีบทบาทในวิถีชีวิตของคนไทยซึ่งสอดคล้องกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมก้าวหน้าไปอย่างมากแล้วในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็นับเป็นอีกย่างก้าวหนึ่งที่สังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปด้วยแรงบีบคั้นจากสังคมภายนอก (อำนาจ เย็นสบาย. 2524 : 21) และแสดงออกอย่างชัดเจนตั้งแต่ปลายรัชกาลที่ 5 ทรงรับวัฒนธรรมและความเจริญรุ่งเรืองแบบตะวันตกเข้ามาในประเทศ ซึ่งไม่ได้เป็นการรับเข้ามาอย่างหลงใหลหากแต่เป็นการยอมรับด้วยเหตุและผลและทรงมีวิจาร์ณญาณ

ด้วยการยอมรับวัฒนธรรมของตะวันตกอย่างสมเหตุสมผลนี้เองมีส่วนทำให้คนไทยมีโอกาสเลือกเฟ้นสิ่งที่ดีงามและมีประโยชน์ต่อตนเองเข้าไว้ อีกทั้งยังสามารถปรับเข้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและนอกจากนั้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงสนับสนุนและกระตุ้นให้มีการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2534 : 76) นอกจากพระองค์จะทรงส่งเสริมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแล้วยังได้สนับสนุนให้มีการประกวดภาพสำหรับศิลปินสมัครเล่นระหว่าง พ.ศ. 2460-2463 รวมสามครั้ง (สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า. 2523 : 460)

ในช่วงการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 นอกจากจะเป็นช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบบประชาธิปไตยที่มีความหมายสำหรับสังคมไทยแล้วยังเป็นช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปกรรม กล่าวคือเป็นช่วงเวลาที่ศิลปะหลักวิชา (Academic Art) พักตัวมากขึ้นทั้งจากการที่ศิลปินอิตาเลียนเข้ามาสร้างผลงานและมีบทบาทในสังคมไทย และศิลปินไทยได้เดินทางไปศึกษาศิลปะในยุโรปพร้อมได้นำรูปแบบความงามแบบตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2476 ได้มีการก่อตั้งโรงเรียนประณีตศิลปกรรมขึ้นโดยมีนายคอร์ราโด เฟโรจี หรือ นายศิลป์ พีระศรี อาจารย์ช่างปั้นจากอิตาลีเป็นผู้วางรากฐานการศึกษา (วิรุณ ตั้งเจริญ.

2534 : 90) ผลงานศิลปกรรมของไทยจึงมีความใกล้เคียงกับประเทศโลกเสรีและพัฒนาก้าวหน้าขึ้น จากอิทธิพลของศิลปะสมัยใหม่จากโลกตะวันตกโดยเริ่มต้นควบคู่ไปกับอิทธิพลของศิลปะแนวอะคาเดมี โดยเฉพาะการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ (อำนาจ เย็นสบาย. 2524 : 261)

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติถือกำเนิดขึ้นในปี พ.ศ. 2492 โดยการผลักดันของ ศิลป์ พีระศรี ซึ่งมีบทบาทสำคัญยิ่งอยู่ในมหาวิทยาลัยศิลปากรโดยมีการประกวดแข่งขันผลงานศิลปกรรม การแสดงผลงานนั้นได้ใช้งบประมาณแผ่นดินในการดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการช่วยให้ประเทศมีความก้าวหน้าเกิดความเคลื่อนไหวและพัฒนาการทางด้านศิลปะ และเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในงานศิลปะสมัยใหม่ ตามนโยบายส่งเสริมศิลปะร่วมสมัยที่ ศิลป์ พีระศรีได้พยายามเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ ทั้งส่งเสริมให้ศิลปินให้มีกำลังใจในการทำงานศิลปะ (ศรัณย์ โรจนพนัส. 2540 : 67) วัตถุประสงค์ของ ศิลป์ พีระศรี เริ่มแรกในการจัดประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ มีด้วยกัน 3 ประการคือ

- ประการแรก เป็นโอกาสอันดีของประชาชนที่จะได้ชื่นชมความงามของศิลปกรรมสมัยปัจจุบัน
- ประการที่สอง เป็นการกระตุ้นเตือนศิลปินไทย ให้มีกำลังใจสร้างศิลปกรรมให้ดียิ่งๆ ขึ้น
- ประการที่สาม เป็นการแสดงให้เห็นอารยประเทศทั้งหลายได้เห็นว่าประเทศไทยของเรามีความเข้าใจอันดีต่อความสำคัญของศิลปกรรมร่วมสมัยอยู่เหมือนกัน (ศิลป์ พีระศรี. 2512 : 12)

จากเป้าหมายทั้งสามประการดังกล่าว แสดงให้เห็นทั้งความสำคัญของผลงานศิลปกรรมที่สามารถสะท้อนความคิดหรืออุดมการณ์ทางสังคมให้ปรากฏในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เมื่อคนที่มีอิสระทางความคิดไม่ยึดติดกับแบบแผนดั้งเดิมในอดีต ผลงานศิลปะก็สามารถแสดงหลากหลายในการแสดงออกนอกเหนือจากศิลปะไทยแบบประเพณีนิยม ทั้งนี้เพื่อความเป็นสากลและเกิดความเคลื่อนไหวที่หลากหลายทางด้านศิลปกรรม

ในการจัดประเภทของการแสดงศิลปกรรมศิลปกรรมแห่งชาตินั้น มีการจัดแบ่งประเภทผลงานประกวดออกเป็นหลายประเภทด้วยกันตั้งแต่เริ่มการประกวดส่วนใหญ่เป็นการเพิ่มประเภทของผลงาน จนถึงการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 ได้มีการเพิ่มประเภทสื่อประสม (Mixed Media) เป็นครั้งแรกและมีการเปลี่ยนแปลงหลายต่อหลายครั้งจนถึงครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534 ได้จัดให้มี 4 ประเภท คือ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ และที่เพิ่มมาก็คือประเภทสื่อประสมจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2545) ผู้ชนะการประกวดในระยะแรกจะได้รับเกียรติคุณรับเหรียญรางวัล ต่อมาเปลี่ยนแปลงให้ผู้ชนะการประกวดได้รับเงินรางวัลพร้อมเหรียญรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง เกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน เกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ทั้งนี้ถ้าศิลปินได้รับเหรียญรางวัลตามจำนวนที่คณะกรรมการได้กำหนดไว้จะได้รับยกย่องเป็นศิลปินชั้นเยี่ยมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ (วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2536 : 153-155) เพื่อเป็นการยกระดับศิลปินในวงการศิลปะก้าวสู่มาตรฐานและมีเกียรติคุณในงานสร้างสรรค์ศิลปะ

หลายทศวรรษที่ผ่านมา ในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติตั้งแต่ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2492 ถึง

2545 ได้สร้างสร้างโอกาสให้ศิลปินขึ้นมามากมาย รวมทั้งศิลปินชั้นเยี่ยม (จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ) 19 ท่าน ผลงานศิลปกรรมมีความหลากหลายทั้งทางด้านเนื้อหาสาระ รูปแบบ และกลวิธี สิ่งปรากฏในผลงานศิลปกรรมได้รับการพัฒนา อีกทั้งยังได้รับแบบอย่างจากศิลปะทางตะวันตก ผสมผสานกับแนวคิดแบบไทยๆ พัฒนาไปตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจและการเมืองในแต่ละยุคแต่ละสมัยและถือว่าเวทีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาตินี้เป็นจุดรวมของแนวคิดสกุลศิลปะต่างๆ ที่สังคมไทยกำลังให้ความสนใจในช่วงขณะนั้น

จากการปรับเปลี่ยนประเภทและหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติหลายครั้งที่ผ่านมามีการเปลี่ยนแปลงไปมาอยู่หลายครั้งเช่น ประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม ตกแต่ง ประยุกต์ศิลป์ ทัศนศิลป์ ภาพโฆษณา ภาพเอร์รงค์ ศิลปะตกแต่ง ภาพพิมพ์ วาดเส้น ศิลปะเด็ก (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 48. 2545 : 4) และในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 15 การจัดแบ่งประเภทชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นจิตรกรรม ประติมากรรมและภาพพิมพ์ ครั้งที่ 27 และ 28 ได้เพิ่มประเภทสื่อประสม (Mixed Media) เข้าไป ต่อมาได้ถูกยกเลิกไป จนกระทั่งครั้งที่ 37 เป็นต้นมาได้จัดให้มี 4 ประเภทอีกครั้ง และมีผลต่อเกณฑ์ส่งผลงานเข้าประกวดต่อเนื่องถึงปัจจุบัน (ครั้งที่ 49 / พ.ศ.2546) นับเป็นจุดเปลี่ยนอันสำคัญที่เปิดโอกาสให้ศิลปินได้สามารถที่จะทำงานได้อย่างอิสระและแตกต่างกันออกไปเพื่อเปิดโอกาสให้ศิลปินมีอิสระในการเลือกใช้สื่อมากยิ่งขึ้นในเวทีการประกวดศิลปกรรมในประเทศไทย

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงงานศิลปะที่เปลี่ยนไป โดยให้ความสำคัญกับศิลปะที่เชื่อมโยงกับการแนวความคิดของศิลปินต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ โดยสังเกตปรากฏการณ์ จากแบบอย่างของศิลปะในช่วงเวลานั้นๆ โดยเฉพาะสภาพเศรษฐกิจการค้าไทยได้เจริญจนถึงที่สุด อันเป็นผลพวงมาจากการบริหารประเทศ ภายใต้การนำของท่านนายกรัฐมนตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นผลพวงมาจากการดำรงระบบทุนนิยมเสรี ซึ่งมีชนชั้นกลางซึ่งเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการต่อรองในสังคมมากที่สุดมีผลทำให้เกิดการซื้อขายผลงานศิลปะเพื่อการเก็งกำไรอย่างเป็นล่ำเป็นสัน รวมทั้งในช่วงเวลาดังกล่าวได้มีเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญที่มีผลกระทบต่อระบบการเมืองของไทยในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2535 และวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ.2540 เป็นต้นมา

อย่างไรก็ตามในช่วงเวลากว่า 4 ทศวรรษที่ผ่านมา สังคมโลกและวงการศิลปะร่วมสมัย ได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่ที่ดำเนินไปพร้อมกับยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีระบบการสื่อสาร ที่มีประสิทธิภาพโดยระบบดาวเทียม ระบบใยแก้วนำแสง และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ทำให้การรวบรวมข่าวสารด้านเศรษฐกิจการเมือง สังคมและการศึกษาตลอดจนศิลปวัฒนธรรมได้แผ่กระจายจากประเทศที่เข้มแข็งสู่ประเทศที่อ่อนแอกว่า ในทุกด้านอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ (อำนาจ เย็นสบาย. 2544 : 35) การปรับตัวเพื่อให้เกิดความรู้ที่เท่าเทียมและเท่าทันกัน จำเป็นจะต้องเคลื่อนไปอย่างเป็นระบบและทุกส่วนของสังคมไทยไม่ว่าแม้วงการศิลปะหรือเวทีการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ

จากมูลเหตุดังกล่าวมาแล้ว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27/ พ.ศ.2524 ถึง ครั้งที่ 51/ พ.ศ.2548 ซึ่งเป็น

ช่วงเวลาที่มีการปรับเปลี่ยนการจำแนกประเภทในส่วนของผลงานศิลปกรรมที่ส่งเข้าประกวดมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เป็นที่น่ายินดีที่สังคมบ้านเราได้ยอมรับรูปแบบกิจกรรมทางศิลปะที่มองเห็นเพิ่มเข้าไปอีกอันหนึ่งในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 ผลงานนั้นมีชื่อว่าสื่อประสม(Mixed media) ร่วมอยู่ด้วย (อารี สุทธิพันธุ์. 2535 : 271) อันมีผลมาจากวิวัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์ของศิลปินในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นลักษณะร่วมสมัย อีกทั้งศิลปินบางท่านมิได้ต้องการทำงานแนวของจิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์อย่างแท้จริง (สมพร รอดบุญ. 2534 : 162) หลังจากนั้นศิลปะประเภทนี้ก็หายไปจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ และกลับมาอีกครั้งในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 37/พ.ศ.2534 ประกอบกับเป็นยุคที่เศรษฐกิจไทยเฟื่องฟูถึงขีดสุดเกิดวิกฤติทางการเมืองและสังคม เศรษฐกิจฟองสบู่แตกในช่วงเวลาเดียวกัน อีกทั้งสังคมโลกได้ก้าวเข้าสู่สังคมหลังสมัยใหม่ที่มีผลกระทบต่อหน่วยต่าง ๆ ของสังคมอย่างทั่วถึงซึ่งยังมิได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ จึงได้ดำเนินการวิจัยศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะร่วมสมัยในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการเรียนการสอนศิลปศึกษา ที่มุ่งเน้นกระบวนการทางความรู้ด้านการศึกษาศิลปะอย่างเป็นระบบทั้งทางด้านเนื้อหา รูปแบบ และวัสดุสื่อและกลวิธีการศิลปะที่เชื่อมโยงกับบริบทแวดล้อมทางสังคมต่าง ๆ อันจะนำไปสู่การปรับปรุง และพัฒนาหลักสูตรการสอนศิลปศึกษาระบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพหุศิลปศึกษาในสังคมโลกร่วมสมัยที่กำลังเคลื่อนตัวอย่างรวดเร็ว

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อผสมในประเด็น เนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกในผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาด้านเนื้อหาสาระวัสดุในการสร้างสรรค์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะสื่อประสมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
2. เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ศิลปะสุนทรียศาสตร์ ศิลปะวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการอุดมศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
3. เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับแนวทางในการพัฒนาศิลปศึกษา สู่ทางศิลปศึกษาเพื่อสังคมไทยที่มีความสอดคล้องทั้งสภาพปัจจุบันและอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะที่ได้รับรางวัลประเภทสื่อประสมจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 ที่ได้รับรางวัลเกียรตินิยมอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 2 เหรียญเงินและรางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง จำนวน 46 ชิ้น

ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติในประเด็น

1. เนื้อหาสาระ
2. วัสดุในการสร้างสรรค์
3. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผลงานศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลเกียรตินิยม อันดับ 1 ถึง รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ตั้งแต่ครั้งที่ 27 พ.ศ.2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ.2548 และภาพผลงานที่ปรากฏอยู่ในเอกสารสิ่งพิมพ์ จำนวน 46 ชิ้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ศิลปะสื่อผสม (Mixed Media) หมายถึงผลงานที่มีการผสมผสานสื่อตั้งแต่สองชนิดขึ้นไปแสดงให้เห็นถึงกรรมวิธีทางวัสดุต่างๆ สื่อทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ งานประเภทดัดแปลง
2. ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) หมายถึงศิลปะที่อยู่ในช่วงเวลาเดียวกันซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดที่สัมพันธ์หรือร่วมสมัยกัน ทั้งทางด้านเนื้อหา รูปแบบ สื่อวัสดุ และกลวิธี
3. รางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ หมายถึงรางวัลที่มอบให้กับศิลปินในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ และ สื่อประสม โดยแบ่งรางวัลออกเป็น 3 ระดับ คือ รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 2 เหรียญเงิน และรางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง
4. เนื้อหา (Content) หมายถึงเรื่องราวที่ปรากฏให้รับรู้และเข้าใจผ่านภาพที่ปรากฏออกมาในผลงานศิลปะสื่อประสม
5. วัสดุทางศิลปะ หมายถึงวัตถุดิบทางสุนทรีย์หรือวัสดุใดๆ ที่นำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะสื่อประสมด้วยเทคนิควิธีการต่างๆ
6. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก หมายถึงตัวกระตุ้นหรือสาเหตุต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสื่อประสม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. พื้นฐานความเข้าใจศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย
2. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art)
3. แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post-modern Art)
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะร่วมสมัย
5. เนื้อหาสาระ สื่อวัสดุและกลวิธีทางศิลปะ
6. ศิลปะสื่อประสมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

1. พื้นฐานความเข้าใจศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย

ศิลปะร่วมสมัย (Contemporary Art) มีความหมายที่กินความกว้างทั้งกระแสไทยและกระแสสากลที่มีความหลากหลายทั้งความคิดและมีความเกี่ยวข้องกับกระแสทางสังคมการเมืองแต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้รวบรวมแนวความคิดของนักวิชาการ นักวิจารณ์ศิลปะ ซึ่งจะเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ กระแสความคิดในปัจจุบัน ศิลปะร่วมสมัย เป็นศิลปะที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกันดังนั้นเมื่อกล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยจึงหมายถึง ผลงานศิลปะที่มนุษย์สร้างขึ้นในสมัยที่ศิลปินยังมีชีวิตอยู่ในระยะเวลาเดียวกัน คำศิลปะร่วมสมัยยังสามารถสื่อความหมายถึงวัสดุที่ร่วมสมัยกัน อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มที่ร่วมสมัยกัน ดังนั้นอาจอาจปรับความเข้าใจร่วมกันว่า ศิลปะร่วมสมัยหมายถึง

1. ศิลปะที่มองเห็นที่ศิลปินสร้างขึ้น ขณะที่ศิลปินยังมีชีวิตอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน
2. การแสดงออกทางด้านเทคนิควิธีการที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะร่วมคล้ายๆกัน
3. เนื้อหาสาระมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน สามารถเป็นที่เข้าใจกันได้ร่วมกันปราศจาก

เชื้อชาติและศาสนา

4. รูปแบบศิลปะโดยส่วนรวมมีความคล้ายคลึงกัน และต่างสะท้อนสภาพสังคมร่วมกัน
5. ความรู้สึกตอบสนองจากผู้พบเห็นอยู่ในสภาพตรงกัน (อารี สุทธิพันธุ์. 2525 : 7-11)

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับศิลปะร่วมสมัยไว้ว่า ศิลปะร่วมสมัยโดยทั่วไปจะหมายถึงศิลปินที่อยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดที่สัมพันธ์กันหรือร่วมสมัยกันด้วย แต่ไม่สามารถขีดเส้นแบ่งได้ว่าช่วงเวลาใดแน่นอนตายตัว ดังนั้นการกล่าวถึงศิลปะร่วมสมัยจึงเป็นการกล่าวถึงภาพรวมที่กว้าง (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2527 : คำนำ)

จากแนวความคิดข้างต้นสัมพันธ์กันกับความคิดของ อำนาจ เย็นสบาย ที่ว่าเป็นศิลปะที่

เกิดขึ้นในช่วงเวลาและยุคสมัยเดียวกัน มีความเชื่อ การแสดงออกที่คล้ายกันโดยไม่มีกรอบจำกัดทางด้านสถานที่ ทั้งนี้ผลงานศิลปะนั้นอาจเกิดขึ้นในต่างสังคมต่างเชื้อชาติ หรือในสังคมเดียวกันก็ได้ นอกจากจะอยู่ในช่วงเวลาและยุคสมัยเดียวกันแล้ว ในด้านความเชื่อในการแสดงออกต้องมีความสอดคล้องกลมกลืนกันด้วยอีกประการหนึ่งคือ ศิลปะที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาและยุคสมัยเดียวกันแม้จะมีความเชื่อในการแสดงออกแตกต่างกัน ต่างเชื้อชาติกัน หรือเชื้อชาติเดียวกัน ก็ถือว่าเป็นศิลปะร่วมสมัย เช่นในสังคมไทยปัจจุบันอยู่ในช่วงเวลาและยุคสมัยเดียวกันมีผู้สร้างงานศิลปะหลายกลุ่มที่มีความเชื่อ ในการแสดงออกที่ไม่เหมือนกันก็ถือว่าเป็นผลงานศิลปะเหล่านั้น เป็นศิลปะร่วมสมัย (เย็นสบาย. 2524 : 142-143)

นอกจากนี้ยังครอบคลุมไปถึงความร่วมมือตามยุคต่าง ๆ ทางประวัติศาสตร์ด้วยเช่น ศิลปะรัตนโกสินทร์ตอนต้นร่วมสมัยกับศิลปะนีโอคลาสสิกของฝรั่งเศส หรือศิลปะสุขุขัยร่วมสมัยกับศิลปะโกธิค อย่างไรก็ตามความเป็นศิลปะร่วมสมัยยังมีขอบเขตถึงผลงานศิลปะ ที่เกิดขึ้นในประเทศที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกันด้วยเช่นผลงานศิลปะในประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยกับผลงานศิลปะในประเทศที่ปกครองแบบสังคมนิยม หากสร้างขึ้นในช่วงเวลาและยุคสมัยเดียวกัน ก็ถือว่าเป็นศิลปะร่วมสมัยความคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรมร่วมสมัยของศิลปินเป็นไปอย่างอิสระพวกมีเสรีภาพในการแสดงออกอย่างกว้างขวาง โดยอาศัยสื่อที่มีอยู่มากมายช่วยในการแสดงออก ศักยภาพของมนุษย์ไม่ได้ถูกจำกัดอยู่ในกรอบหรือกฎเกณฑ์ใดๆ อีก ไม่ว่าเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม การศึกษา ปรัชญา เพศหรือวัย (นิพนธ์ ทวีกาญจน์. 2544 : 17) ศิลปะที่โดดเด่นและดำเนินต่อมากลายเป็นการแสดงออกจนถึงปัจจุบัน กลายเป็นแนวโน้มของศิลปะประเพณีต่อมาจนถึงยุคกรุงเทพฯหรือรัตนโกสินทร์ตอนต้น

จากแนวคิดดังกล่าวสามารถทำความเข้าใจเพื่อเป็นแนวทางได้ว่า ศิลปะร่วมสมัยได้รวมมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับ ความคิด เวลา สถานที่ และยุคสมัยเข้าด้วยกัน โดยมีลักษณะร่วมกันอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างเข้าด้วยกัน และถ้าเกี่ยวข้องกับศิลปะร่วมสมัยในยุคปัจจุบันจะมีความเชื่อมโยงกับกระบวนการทางความคิด และมีการบูรณาการสื่อวัสดุเข้าด้วยกัน อย่างหลากหลาย

พัฒนาการศิลปะร่วมสมัยในบริบทสังคมไทยในอดีตนั้นเรื่องราวที่เด่นๆ นอกจากจะเกี่ยวข้องกับเรื่องราวทางศาสนา เรื่องราวของความเร้นลับ อิทธิปาฏิหาริย์แล้ว เรื่องราวเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์รวมทั้งข้าทาสบริวารก็มีปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน และศิลปกรรมเหล่านั้นก็สะท้อนสภาพของสังคมไทยลักษณะของความคิดในยุคต่างๆ ออกมาอย่างสอดคล้องอิทธิพลจากศิลปะและสุนทรียศาสตร์อินเดีย เห็นได้ชัดในศิลปกรรมของไทยในยุคต้นๆ เช่น ผลงานรูปเคารพรวมทั้งลักษณะของสถาปัตยกรรมทางศาสนา ประติมากรรม และจิตรกรรมฝาผนังแล้วยังมีผลงานศิลปะที่ให้ประกอบวัตถุสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา เช่น สมุดทอง สมุดใบลาน คติ วิธิตีคิด หลักความงามถูกถ่ายทอดผ่านครูช่างที่มีความเชี่ยวชาญ สังคมไทยในช่วงนี้ ศิลปินหรือผู้สร้างงานศิลปะมีฐานะเป็นช่างฝีมือ

บทบาทหน้าที่ของศิลปะจากเดิมที่จำกัดอยู่เฉพาะการเสริมศรัทธาในศาสนา และเฉลิม

พระเกียรติยศที่มากมาย มาเป็นการเขียนภาพเพื่อบันทึกเหตุการณ์สำคัญ และงานศิลปะเริ่มหันเข้าสู่สุนทรียภาพใหม่ เช่น ความเหมือนจริงรูปแบบที่ต่างจากศิลปะในอดีตซึ่งสืบเนื่องมาจากอารยธรรมและวิทยาการสมัยใหม่ของตะวันตก ได้เข้ามามีบทบาทอย่างชัดเจนในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ทั้งวิทยาการที่เกี่ยวข้องกับการเมืองการปกครอง การทหารเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งในชองระยะเวลาดังกล่าว ศิลปกรรมแนวประเพณีของไทย มีลักษณะของพัฒนาการที่เชื่องช้าลง อยู่ในวงจรของการลอกเลียนแบบของเก่าในความคิดเดิมๆ ทำให้จิตรกรรมเกิดความเบื่อหน่าย ในที่สุดก็เกิดการผสมผสาน ลักษณะศิลปะตะวันตกและศิลปะแบบประเพณีไทยเกิดรูปแบบที่แปลกตา และน่าตื่นตันทึ่งจะเห็นได้จากผลงานจิตรกรรมของ ขรรค์ อินโข่ง ที่ได้นำวิธีการและแนวคิดของศิลปะตะวันตกในรูปแบบของความเหมือนจริง โดยใช้หลักการของทัศนวิทยา แสงและเงา ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในประวัติศาสตร์ของศิลปะไทยและยังมีจิตรกรในกระบวนแบบเดียวกับ ขรรค์อินโข่ง เช่น หลวงวิจิตร เจษฎา (คงแป๊ะ) และพระอาจารย์นาค ซึ่งได้รับการศึกษาศิลปะแบบตะวันตก โดยเฉพาะขรรค์อินโข่งนั้น ได้ศึกษารูปแบบจากภาพโปสเตอร์และสิ่งพิมพ์ของฝรั่งไม่ได้ศึกษาเชิงวิชาการ ในรัชกาลต่อมา พระสรลักษณ์ลิขิต ซึ่งเป็นช่างไทยคนแรกที่ไปศึกษาที่อะคาเดมี กรุงโรม (ไพโรจน์ ชุมณี. 2544:61)

ศิลปินที่ยิ่งใหญ่อีกท่านหนึ่ง ที่มีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการของศิลปกรรมของไทย คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ โดยได้รับใช้งานในราชสำนักใกล้ชิดพระยุคบาท ตั้งแต่รัชสมัยในรัชการที่ 5-7 และยังทรง ดำรงตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่น ดำรงตำแหน่งอุปนายกแผนกศิลปากร แห่งราชบัณฑิตยสภา จนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งได้ทรงทำประโยชน์ทางการช่างศิลปะไว้มากมาย มีทั้งผลงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรี และประณีตศิลป์ โดยเฉพาะผลงานเหล่านั้น มีลักษณะสืบทอดศิลปกรรมจากอดีตผสมผสานกับอิทธิพลทางรูปแบบของศิลปกรรมตะวันตกที่เน้นความสมจริงทางสรีระศาสตร์และเทคนิคการออกแบบการจัดภาพ การใช้สีที่แตกต่างไปจากเดิม (อำนาจ เย็นสบาย. 2524 : 55-56)

การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช สิ้นสุดลงจากการปฏิวัติโดยคณะราษฎรในปี พ.ศ. 2475 กษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย เมื่อสังคมการเมืองเปลี่ยนแปลง ศิลปะก็เช่นกัน ในช่วงระยะเวลานี้เป็นยุคของการปฏิวัติศิลปะในประเทศไทย ศิลปกรรมไทยซึ่งก่อนหน้านี้ได้รับอิทธิพลตะวันตก ประเทศโลกเสรีก็พัฒนาก้าวหน้าขึ้น ควบคู่ไปกับอิทธิพลของศิลปะ หลักวิชา (Academy) ศิลปกรรมที่ได้รับอิทธิพลตะวันตกได้พักตัวและเริ่มแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2492 จากการเริ่มปรากฏตัวในงานศิลปกรรมแห่งชาติครั้งแรก และเป็นจริงเป็นจังมากยิ่งขึ้นในช่วง พ.ศ. 2503 ในช่วงเวลานี้เป็นช่วงเวลาที่สำคัญของรอยต่อศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย สิ่งที่บ่งชี้ปรากฏการณ์ข้างต้นได้แก่ การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเริ่มสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ปี พ.ศ. 2506 จิตรกรรมของพระองค์สะท้อนให้เห็นอิสรภาพและปัจเจกภาพ ในการสร้างสรรค์ ศิลปะสมัยใหม่ อย่างเด่นชัด โลกทัศน์ที่เปิดกว้างความหลากหลายของกระบวนแบบ ของศิลป์ พีระศรี ในปี พ.ศ. 2505 สัญลักษณ์ ของการ

ลดบทบาทของศิลปะหลักวิชา (Academic) และการกลับมาของ อาร์ สุนทรพจน์ ซึ่งได้รับอิทธิพลแนวคิดจากศิลปะสมัยใหม่ในสหรัฐอเมริกา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ นิทรรศการจิตรกรรม และกระบวนการถ่ายทอดรูปแบบศิลปะสมัยใหม่ โดยเฉพาะได้จัดแสดงผลงานจิตรกรรม นับร้อยชิ้นที่สถาบันสอนภาษา AUA ในปี พ.ศ.2504 เป็นศิลปะแบบแอ็บสแตร็ค เอ็กเพรสชันนิสม์ซึ่งพัฒนาไปไกลกว่าศิลปะแบบคิวบิสม์เกือบ 40 ปี (นิพนธ์ ทวีกาญจน์. 2544 : 30) และศิลปินหัวก้าวหน้าบนเวทีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติเริ่มมีบทบาทขึ้น ล้วนเป็นมูลเหตุในการเริ่มต้นศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ ได้สรุปยุคศิลปะร่วมสมัยปัจจุบันตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นปีของการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองนั้น ในช่วงต้นปีมีการแสดงศิลปะที่สำคัญเกิดขึ้นโดยความร่วมมือของประเทศไทยและเยอรมัน คือมหกรรมศิลปกรรมกรุงเทพฯ (Bangkok Arts Festival'73) เป็นการแสดงผลงานของศิลปินร่วมสมัยครั้งสำคัญ ซึ่งมีผลงานของศิลปินรุ่นเก่าจนถึงรุ่นปัจจุบัน(ในขณะนั้น) เป็นจำนวนมากที่สุด และในปีเดียวกันนั้นมีการก่อตั้งศูนย์ศิลปะของเอกชน ชอยยรรถการประสิทธิ์ ถนนสาทรใต้ (ใกล้หอศิลป์ พีระศรี) โดยการดำเนินงานของกลุ่มศิลปินหลายคน เช่น ดำรง วงศ์อุปราช, ถวัลย์ ดัชนี, พนม สุวรรณนารถ, บรรจง โกศลวัฒน์, ประยูร พักผล, พีระ พัฒนพีระเดช การตั้งศูนย์ศิลปะแห่งนี้ก็เพื่อเป็นศูนย์กลางพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การปฏิบัติงานและแสดงผลงานของศิลปินด้วย นับเป็นการเคลื่อนไหวครั้งสำคัญอีกครั้งหนึ่ง และในการเปิดการแสดงศิลปะครั้งแรก เป็นการแสดงผลงานศิลปะของศิลปินหนุ่มสาวที่เพิ่งสำเร็จการศึกษาในขณะนั้น คือ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. สมศักดิ์ เชาว์ธาดาพงษ์, สันติ สายพุ่มกสิกร และ วรณวิไล สิงห์สุวงศ์

ในปี พ.ศ.2517 มีสิ่งสำคัญของวงการศิลปะร่วมสมัยก็เกิดขึ้นคือ หอศิลป์พีระศรี (Bhirasri Institute of Modern Art) ซึ่งได้เริ่มดำเนินการมาเป็นเวลาช้านานได้สร้างอาคารของหอศิลป์เป็นผลสำเร็จ และเปิดนิทรรศการครั้งสำคัญด้วยนิทรรศการ ศิลป์ พีระศรี และศิษย์รุ่นอาวุโส ระหว่างวันที่ 14 พฤษภาคม ถึง 14 กรกฎาคม 2527 หอศิลป์แห่งนี้นับเป็นหอศิลปะร่วมสมัยแห่งแรกของประเทศไทยที่สร้างขึ้นและดำเนินงานโดยอิสระ ไม่เกี่ยวข้องกับราชการและเป็นศูนย์กิจกรรมของศิลปะร่วมสมัยที่สำคัญแต่ในที่สุดต้องปิดหอศิลป์ลงในเวลาต่อมา(วิบูลย์ ลี้สุวรรณ.2536 : 28 – 32)

ในช่วงหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 วงการศิลปะก็มีการเคลื่อนไหวไปตามสภาพของการเมืองด้วย โดยศิลปินบางกลุ่มเห็นว่าศิลปะและศิลปินควรจะมีส่วนร่วมในการเปลี่ยนแปลงสังคมในลักษณะของการนำศิลปะมารับใช้ประชาชน จึงเกิดการตั้งชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทยขึ้น และในที่สุดได้จัดแสดงศิลปกรรมแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 1 ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 การแสดงศิลปกรรมแห่งประเทศไทย นับเป็นการเสนอผลงานศิลปะสู่ประชาชนโดยไม่มีการประกวด และการแสดงนี้ได้ดำเนินสืบต่อมาจนปัจจุบันเป็นครั้งที่ 5 ภายใต้การดำเนินงานของชมรมศิลปกรรมแห่งประเทศไทย (ต่อมาเข้าร่วมกับสมาคมศิลปกรรมไทย) กิจกรรมของศิลปินกลุ่มนี้น่าสนใจนอกเหนือไปจากการแสดงผลงานศิลปะของศิลปินคือ การจัดนิทรรศการศิลปะเด็ก และการจัดพิมพ์ วารสารโลกศิลปะ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีประโยชน์ไม่น้อย

ในขณะที่สถาบันศิลปะหลายแห่งจัดนิทรรศการศิลปะของอาจารย์และนักศึกษาขึ้นเสมอ ๆ นั้น ศิลปินอิสระและผู้ที่ยังรวมตัวกันเป็นกลุ่ม ก็จัดแสดงผลงานศิลปะของตนอยู่เสมอ เช่น กลุ่มธรรม, กลุ่มเต๋า, กลุ่มกังหัน, กลุ่มไวท์ ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีชมรมและสมาคมศิลปะใหม่ ๆ เกิดขึ้นเสมอเช่น สมาคมประติมากรไทย เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2526 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของผู้มีอาชีพศิลปะสาขาเดียวกัน เพื่อประโยชน์ในการสร้างความเข้าใจในกลุ่มของตนกับประชาชนซึ่งสมาคมนี้ได้จัดนิทรรศการผลงานประติมากรรมขึ้นทุกปี เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2527 นี้มีความเคลื่อนไหวครั้งสำคัญของวงการศิลปะร่วมสมัยที่สมควรบันทึกไว้คือ การประชุมศิลปิน ครั้งที่ 1 ณ โรงละครแห่งชาติกรุงเทพฯ ซึ่งดำเนินงานโดยฝ่ายวิชาการ ในวาระครบ 10 ปีของหอศิลป์ พีระศรีและกรมศิลปากร ซึ่งเป็นการประชุมอย่างมีระบบของศิลปะไทยและศิลปินต่างชาตินับร้อยคนครั้งแรก

การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์ ณ กรมศิลปากร ก็เป็นอีกความเคลื่อนไหวหนึ่งซึ่งเกิดเป็นพิพิธภัณฑ์ศิลปะร่วมสมัยที่สร้างขึ้นเพื่อศิลปะร่วมสมัยที่ล่วงลับไปแล้วแห่งแรกซึ่งได้ทำพิธีเปิดเมื่อ วันที่ 15 กันยายน 2527 ซึ่งคาดหวังว่าจะเกิดพิพิธภัณฑ์เช่นนี้ของบุคคลอื่นๆ ขึ้นอีก เพื่อเป็นสถานที่สำหรับศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานศิลปะ และชีวประวัติของศิลปินซึ่งจะเน้นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องราวของศิลปินและศิลปะร่วมสมัยของประเทศเรา

อย่างไรก็ตามความเป็นมาของศิลปะและศิลปินร่วมสมัยของไทย แสดงให้เห็นวิวัฒนาการและความเคลื่อนไหวที่มีมาอย่างต่อเนื่องทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับราชการและส่วนที่เป็นอิสระโดยศิลปินและเอกชนซึ่งพอสรุปได้ว่า ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยได้ก้าวหน้าไปในระดับที่ทัดเทียมกับนานาประเทศได้ทีเดียวทั้งในด้านคุณภาพของผลงานศิลปะและประสิทธิภาพของศิลปิน หากแต่ยังขาดอยู่บ้างก็แต่ในด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชนซึ่งยังไม่เพียงพอหากศิลปะร่วมสมัย ได้รับการสนับสนุนในทุกๆ ด้านอย่างประเทศที่เจริญแล้วเชื่อว่าศิลปะร่วมสมัยของไทยจะเจริญก้าวหน้าไปอย่างแน่นอน

2. แนวความคิดเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art)

แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสมัยใหม่มีความเชื่อมโยงกับอำนาจและความเชื่อ ความลึกลับที่ไม่สามารถอธิบายได้เชิงประจักษ์ในยุคก่อนสมัยใหม่ (Pre-Modern) ผ่านความเชื่อในทางศิลปะในยุคบรรพการจนกระทั่งมนุษย์มีอิสระเสรีในเชิงความคิด และแสดงออกเพื่อตอบสนองโลกทัศน์ของตัวเอง อย่างอิสระมากขึ้นความเป็นเหตุเป็นผล ความเชื่อในเชิงประจักษ์กลายเป็นหลักยึดใหม่ของคนในสังคม ศิลปะสมัยใหม่มีความผูกพันกับความคิดเชิงประจักษ์ หรือความคิดแบบเป็นเหตุผล อันมีแรงผลักดันของกระบวนการปฏิวัติอุตสาหกรรม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ประเทศฝรั่งเศสมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ มีการสร้างอาคารเรือนกระจกขึ้นในปี ค.ศ.1832 มีการประดิษฐ์กล้องถ่ายภาพขึ้นในปี ค.ศ.1839 สร้างหอคอยด้วยเหล็กกล้าในปี ค.ศ.1889 สิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมาย เป็นการเปลี่ยนแนวคิดและจิตสำนึกของมนุษย์ ในเรื่องความเชื่อเก่าซึ่งอยู่ในกรอบจำกัดการเรียนรู้ในเรื่องกลศาสตร์ (The Quantum

Theory) จิตวิเคราะห์ (Psycho Analysis) ศาสตร์แห่งสัญลักษณ์ (Symbolic Logic) ตลอดจนการสร้างคลื่นวิทยุ การพบเรเดียม แสงเอ็กซ์เรย์ และการถ่ายภาพทางอากาศล้วนเป็นปรากฏการณ์สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสุนทรียภาพของมนุษย์ (นิพนธ์ ทวีกาญจน์. 2544 : 2)

อย่างไรก็ตามการจะกล่าวถึงจุดกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ ก็มักเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านความเชื่อ รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธี ของศิลปะจากอดีตมาสู่ศิลปะสมัยใหม่ และอดีตในทางศิลปะของยุโรปก่อนหน้านี้ที่ศิลปะสมัยใหม่ก็เกี่ยวโยงกับศิลปะแบบหลักวิชา อย่างแยกไม่ออกศิลปะสมัยใหม่ถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับสภาพสังคมใหม่ ที่วิทยาศาสตร์ประยุกต์วิทยาการและเสรีภาพของประชาชนเฟื่องฟูขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าศิลปะสมัยใหม่สัมพันธ์กับสังคมสมัยใหม่อย่างแนบแน่น คำว่าใหม่ตามความเข้าใจทั่วไปหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นขณะนั้นเวลานั้น หรือสิ่งที่ไม่เคยเห็น ไม่มีประสบการณ์มาก่อนหรือสิ่งที่ไม่ใช่ของเก่าพอมารียกว่าศิลปะสมัยใหม่ในความหมายคลุมเครือถึงระยะความเคลื่อนไหวผลงานทางศิลปะชั่วระยะเวลาหนึ่งระยะเวลานั้นก็ยากที่จะกำหนดให้แน่นอนได้ (อารี สุทธิพันธุ์. 2533 : 52)

แนวคิดของแจนสัน (Janson. H.W.) เกี่ยวกับการพิจารณาการถือกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ว่าตั้งแต่ศิลปะลัทธิคลาสสิกใหม่และศิลปะจินตนิยม (Neoclassicism and Romanticism) มีช่วงเวลาประมาณ คศ. 1750-1850 และค่อนข้างเชื่อว่าศิลปะคลาสสิกใหม่และศิลปะจินตนิยมสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกถึงกับพยายามเสนอชื่อศิลปะคลาสสิกจินตนิยม (Romantic Classicism) เพื่อหลอมรวมศิลปะทั้งก่อนและหลังเข้าไว้ด้วยกัน โดยเชื่อว่าลักษณะศิลปะคลาสสิกใหม่มีสภาพเป็นการเริ่มต้น เพื่อก้าวหน้าไปสู่ศิลปะจินตนิยมและมักจะกล่าวถึงจินตนิยมเป็นประเด็นเด่นเสมอ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2534 : 3)

นิกอละ ระเด่นอาหมัด ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่ไว้ว่า

ศตวรรษที่ 19 นับเป็นช่วงการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงในยุโรป อันมีปัจจัยหลายอย่างที่มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้คือการปฏิวัติอุตสาหกรรม มีการเปลี่ยนแปลงการใช้แรงงานคนมาใช้เครื่องจักรมีผลทำให้มีการผลิตที่เพียงพอกับความต้องการ ในขณะเดียวกันก็เกิดปัจจัยความต้องการเพื่อหาวัตถุดิบมาป้อนโรงงานดังนั้นจึงเกิดการเสาะหาทรัพยากร จากแหล่งใหม่ทำให้เกิดการล่าอาณานิคม เกิดระบบการแลกเปลี่ยนสินค้า พร้อมกับการแลกเปลี่ยนทางด้านศิลปะ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและการเมืองทำให้คนมีเสรีภาพทางความคิด และการแสดงออกมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปะเช่นเดียวกันและการหลั่งไหลของความคิดปรัชญาและศิลปะตะวันออกซึ่งมากับระบบอาณานิคมทำให้เกิดความตื่นตัวทางความคิดใหม่ๆ สันคลอนวัฒนธรรมคลาสสิกที่ฝังรากแน่นในยุโรป ศิลปินเริ่มมีความคิดต่อต้านกฎเกณฑ์เก่าๆ ที่ซ้ำซากและจำเจเกิดการแสวงหาแนวคิดการแสดงออกทางศิลปะแนวใหม่รวมตัวเป็นกลุ่มคณะซึ่งมีปรัชญาความคิดร่วมกัน ทำให้เกิดลัทธิทางศิลปะ เกิดการเคลื่อนไหวจากประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่ง (นิกอละ ระเด่นอาหมัด. 2543 : 168-169)

อย่างไรก็ตามนักประวัติศาสตร์ศิลป์และนักวิจารณ์ทั้งหลาย ได้ลงความเห็นว่าเป็นศิลปะสมัยใหม่เริ่มต้นปลายศตวรรษที่18-19 ในประเทศฝรั่งเศสหรืออาจกล่าวได้ว่าเริ่มขึ้นหลังยุคอำนาจเสื่อมลง (The age of authority)และยุคของเหตุผลเข้ามาแทน ดังนั้นจึงยอมรับกันว่าศิลปะในยุคของเหตุผลนั้น (The age of reason) คือศิลปะที่ศิลปินผลิตงานขึ้นโดยถือสิทธิเสรีภาพของตนเองในการแสดงออกตามความรู้สึกอย่างเสรี ซึ่งอาศัยโลกภายในและโลกภายนอกเป็นเครื่องช่วยศิลปะสมัยใหม่ตระหนักถึงความสำคัญของโลกภายนอกและโลกภายใน (The inner and the outer world) เป็นอย่างมาก โลกภายในได้แก่ อารมณ์ ความรัก สติ ส่วนโลกภายนอกได้แก่ สรรพสิ่งที่อยู่รอบๆตัวคือสิ่งแวดล้อมทั้งหลายที่ให้ความรู้สึกต่อมนุษย์ (อารี สุทธิพันธุ์. 2535: 153-155) สอดคล้องกับ

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงการบ่งชี้จุดกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ไว้ว่า

คงหาข้อยุติแน่ชัดตายตัวไม่ได้ การบ่งชี้ข้อใดข้อหนึ่งหรือลัทธิใดลัทธิหนึ่ง จำเป็นต้องหาเหตุผลสนับสนุนให้นักแนบเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตามการบ่งชี้จุดกำเนิดก็ย่อมที่จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ทางความเชื่อ รูปแบบ เนื้อหาและกลวิธีของศิลปะ จากอดีตสู่ศิลปะสมัยใหม่และอดีตในทางศิลปะของยุโรป ก่อนหน้าศิลปะสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะหลักวิชาอย่างแยกไม่ออก... ศิลปะสมัยใหม่ถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับสภาพสังคมใหม่ในยุโรป สังคมวิทยาศาสตร์ประยุกต์วิทยาและเสรีภาพของประชาชนเฟื่องฟูขึ้น ซึ่งนักวิชาการตะวันตกกล่าวถึงเงื่อนไขหรือปัจจัยในการก่อกำเนิดจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ศิลปะสมัยใหม่ในสังคมตะวันตก ได้ถือกำเนิดขึ้นมาจึงอาจกล่าวได้ว่า ศิลปะสมัยใหม่สัมพันธ์กับสังคมสมัยใหม่อย่างแนบแน่น เมื่อสังคมใหม่ปฏิบัติสังคมเก่า ศิลปะสมัยใหม่กับวิถีศิลปะในอดีต ศิลปะสมัยใหม่มีกระบวนการแบบซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางในอดีตแต่กลับเป็นกระบวนการที่ต่อต้านและปฏิบัติหลักวิชาหรือศิลปะอย่างเป็นทางการในอดีต (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2534 : 5-6)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมืองเศรษฐกิจและสังคมของสังคมตะวันตก ที่ทำให้คนส่วนใหญ่มีสิทธิเสรีภาพนั้น ได้มีผลกระทบไปถึงเสรีภาพในการแสดงออกทางด้านศิลปกรรมด้วย ดังเราจะพบว่าภายหลังที่ประเทศในยุโรป โดยเฉพาะหลังเกิดการปฏิวัติในประเทศฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1919 (พ.ศ. 2462) ยังอยู่ในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว)ศิลปกรรมในยุโรปมีปรากฏลัทธิความเชื่อเกิดขึ้นตามมากมาย เช่นลัทธิโรแมนติก (Romanticism) ลัทธิเรียลลิซึม (Realism) ลัทธิอิมเพรสชันนิซึม (Impressionism) ลัทธิโพสต์อิมเพรสชันนิซึม (Post-Impressionism) ลัทธินีโอ-อิมเพรสชันนิซึม ลัทธิฟอวิซึม (Fauvism) ลัทธิคิวบิซึม (Cubism) ลัทธิฟิวเจอริสซึม (Futurism) อันมีผลต่อศิลปกรรมไทยเป็นอย่างมาก

สำหรับศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยที่รับอิทธิพลของศิลปกรรมจากโลกตะวันตก ได้แพร่หลายเข้ามาสู่สังคมไทยพร้อมกับอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคมตั้งแต่ปลายรัชกาลที่3 เป็นต้นมา ซึ่งผลอันนี้ได้ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสังคมไทยทุกด้านในเวลาต่อมาจนกระทั่งปัจจุบัน การรับอิทธิพลทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม จาก

โลกตะวันตกได้เป็นไปอย่างมีกระบวนการ และในแต่ละเรื่องมีความสัมพันธ์เกี่ยวโยงกันอย่างแยกไม่ออก พร้อมกันนี้ยังสามารถสรุปได้ว่าประเทศใดเป็นมหาอำนาจมีความเข้มแข็งเกรียงไกรก็มักจะมีแนวโน้มในการสร้างอิทธิพลในทุกด้าน รวมทั้งศิลปกรรมให้กับประเทศที่อ่อนแอกว่าเสมอ ประวัติศาสตร์ก็ยุคก็สมัย ล้วนแล้วแต่จะต้องอยู่ในกฎเกณฑ์เหล่านั้นทั้งสิ้นซึ่งตัวอย่างที่เป็นใกล้ตัวที่สุดคือเหตุการณ์ของสังคมไทยในช่วงสมัยรัชกาลที่ 4 - 6

นิพนธ์ ทวีกาญจน์ ได้กล่าวถึงการเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย

ปี พ.ศ.2504 เป็นปีแห่งการเริ่มต้นศิลปะสมัยใหม่ มีการเปิดหอศิลป์แสดงภาพเขียนอย่างมากมาย ขณะที่ทุกคนมองความเคลื่อนไหวไปยังมหาวิทยาลัยศิลปากรเพียงด้านเดียวมีศิลปินไทยคนหนึ่งได้จบการศึกษาจาก มหาวิทยาลัยอินเดียนา สหรัฐอเมริกาในระดับปริญญาโท สาขาจิตรศิลป์ เมื่อเดินทางมาถึงประเทศไทยได้แสดงผลงานศิลปะแนวแอบสแตร็คเอกเพรสชันนิสม์ ซึ่งกำลังได้รับความนิยมเต็มที่ในสหรัฐอเมริกาซึ่งล้ำหน้าไปกว่างานศิลปะแบบคิวบิสม์เกือบ 40 ปี ศิลปินผู้นั้นคือ อารี สุทธิพันธุ์ การแสดงผลงานดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงความล้าหลังของงานศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยเป็นอย่างดี จากการเคลื่อนไหวในช่วงดังกล่าวนับว่าเป็นช่วงเบ่งบานของศิลปะหลายกระแส ศิลปินทั้งหลายมีความเคลื่อนไหวใหม่ ๆ และมั่นใจในอนาคต กระแสการเปลี่ยนแปลงได้สะท้อนนิทรรศการในการแสดงออกมาขึ้นศิลปินรุ่นใหม่ในช่วงเวลานั้นก็คือผลพวงใหม่จากตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระแสสหรัฐอเมริกาผู้หนุนหลังการต่อต้านคอมมิวนิสต์ และเผยแพร่วัฒนธรรมแบบแผนอเมริกัน (นิพนธ์ ทวีกาญจน์ อ้างในวิรุณ ตั้งเจริญ. 2536 : 20-21)

การหาหลักหมายเพื่อบ่งชี้ต้นกำเนิดของศิลปะสมัยใหม่ คงหาข้อยุติที่แน่ชัดตายตัวไม่ได้ การบ่งชี้ช่วงใดช่วงหนึ่งหรือลัทธิใดลัทธิหนึ่งจำเป็นจะต้องหาเหตุผลสนับสนุนให้หนักแน่นเพียงพอ แต่อย่างไรก็ตาม จุดกำเนิดก็มักที่จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านความเชื่อ รูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีของศิลปะจากอดีตมาสู่ศิลปะสมัยใหม่ที่สอดคล้องกับสภาพสังคมแบบทันสมัย และอดีตในทางศิลปะของยุโรปก่อนหน้านี้ศิลปะสมัยใหม่ก็เกี่ยวโยงกับหลักวิชาอย่างแยกไม่ออก ศิลปะสมัยใหม่ถือกำเนิดขึ้นพร้อมกับสภาพสังคมใหม่ที่วิทยาศาสตร์ประยุกต์วิทยาและเสรีภาพของประชาชนเฟื่องฟูขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่าศิลปะสมัยใหม่สัมพันธ์กับสังคมสมัยใหม่อย่างแนบแน่น

อำนาจ เย็นสบาย ได้กล่าวถึงการจะพิจารณาเงื่อนไขที่เป็นแรงบีบคั้นทั้งสองด้าน นั่นก็คือทั้งเงื่อนไขจากภายนอกประเทศและเงื่อนไขภายในประเทศ ไว้ดังนี้

1. เงื่อนไขภายนอกประเทศ อิทธิพลของประเทศโลกตะวันตกยุคแสงหล้าอาณานิคม ได้สร้างผลสะท้อนต่อสังคมไทยอย่างใหญ่หลวงทุกด้าน รวมทั้งศิลปกรรมของไทยไม่อาจดำรงอยู่ในสภาพเดิม ๆ อีกต่อไปกับทำสัญญาพาณิชย์กับอังกฤษในปี 2369 และอเมริกาในปี พ.ศ. 2375 เพื่อรักษาความสงบสุขต่อท่าที่คุกคามของมหาอำนาจตะวันตก กระแสอิทธิพลของศิลปกรรมก็เริ่มแสดงความเด่นชัดขึ้น ช่วงนี้เองที่ศิลปกรรมก็แสดงตัวถึงการรับอิทธิพลจากสังคมตะวันตกอย่างกว้างขวาง จิตรกรรมหรือภาพเขียนที่มีลักษณะแบบอุดมคติ (Idealistic Art) เริ่มสร้างแนวโน้มใหม่

ที่เป็นการเขียนแบบเหมือนจริง (Realism) เช่น ผลงานของขรรค์ชัย ไข่มุก มีการใช้หลักการสร้าง ภาพให้เกิดความรู้สึกเป็น 3 มิติ (Three Dimensions) ด้วยการใช้แสงเงาแก้ปัญหาพื้นระนาบ 2 มิติ

2. เงื่อนไขภายในประเทศ ก่อนที่จะเผชิญกับการคุกคามจากตะวันตกนั้น แบบแผนการดำรงชีวิตได้รับการอนุรักษ์สืบทอดมายาวนาน การปกครองถือว่ากษัตริย์ เป็นผู้มีอำนาจสูงสุดเป็นผู้คุมกลไกต่าง ๆ ของบ้านเมืองระบบเศรษฐกิจมีฐานที่แข็งแรงอยู่ที่ผู้มีอำนาจปกครองรัฐ ลักษณะทางสังคมเต็มไปด้วยความเหลื่อมล้ำและหนาแน่นไปด้วยความเชื่อที่ขาดเหตุผล ศิลปวัฒนธรรมถูกสร้างขึ้นมาเพื่อค้ำจุน สนองรับผู้มีอำนาจ อิทธิพลในสังคมเหล่านี้จึงทำให้การพัฒนาทางสังคมถูกจำกัดและไม่สามารถสร้างความมั่นคงเข้มแข็งให้ทัดเทียมกับโลกตะวันตกที่พัฒนาแล้วได้ พ.ศ. 2475 จากสภาพสังคมภายในประเทศที่มีแต่ความขัดแย้งในหมู่ชน ขึ้นต่อสัณฐานรุนแรงและเสี่ยงเรียกร้องจากบุคคลวงการต่าง ๆ จึงมีผลอีกประการหนึ่งทำให้องค์พระมหากษัตริย์ทรงคืนอำนาจให้กับประชาชน (อำนาจ เย็นสบาย. 2524 : 19-42)

โฉมหน้าใหม่ของศิลปกรรมไทยได้พัฒนาก้าวหน้าขึ้นโดยส่วนหนึ่งก็เกิดขึ้นจากนโยบายของรัฐ รวมทั้งบุคคลที่มีบทบาทเช่น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศฯ ซึ่งเป็นผู้มีความสามารถทั้งทางจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม ดนตรีไทย เป็นผู้บุกเบิกศิลปกรรมตะวันตกมิติใหม่ที่สำคัญ นอกจากนั้นชาวอิตาเลียน ชื่อ Corrado Feroci หรือศาสตราจารย์ศิลป์ีที่นับว่าเป็นผู้มีความสำคัญในการบุกเบิกศิลปกรรมตะวันตกในประเทศไทยอีกท่านหนึ่งของไทยต้องยอมรับการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นเงื่อนไขภายในประเทศจึงเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่ง ที่มีความสัมพันธ์อันละเอียดอ่อนและเกี่ยวโยงไปถึงความเปลี่ยนแปลงทุกด้านรวมทั้งศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ ด้วย

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้สรุปถึงวิวัฒนาการสมัยใหม่ในประเทศไทยที่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตกตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงช่วงเวลาประชาธิปไตยแบ่งบานไว้ 3 ระยะดังนี้

1. ศิลปะสมัยใหม่ดั้งเดิม ประมาณพ.ศ. 2400 – 2475 โดยถือเวลาตั้งแต่ช่วงที่ ขรรค์ชัย ไข่มุก มีบทบาทในการสร้างสรรค์ภาพจิตรกรรมอิทธิพลศิลปะสมัยใหม่จากตะวันตกในสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ผ่านเลยมาจนถึงสมัยที่พระยาอนุศาสน์จิตรกร (จันทร์ จิตรกร) เขียนภาพแบบเหมือนจริง อิทธิพลศิลปะหลักวิชาในสมัยรัชกาลที่ 6 และ 7

2. ศิลปะสมัยใหม่ระยะแรก ประมาณพ.ศ. 2475 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 26 สำหรับการกำหนด พ.ศ. 2475 เป็นปีเริ่มต้นในช่วงศิลปะสมัยใหม่ระยะแรกนี้ได้กำหนดจากปรากฏการณ์ 2 ปรากฏการณ์คือ การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราช มาสู่ระบอบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงการปกครองมิใช่ประเด็นหลักที่มีผลกระทบต่อศิลปะสมัยใหม่แต่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีหลักการอันเอื้อต่อเสรีภาพ และปัจเจกภาพของมนุษย์ย่อมสอดคล้องกับศิลปะสมัยใหม่โดยตรง นอกจากนั้นแล้วช่วงปี พ.ศ. 2475 ยังเป็นช่วงเวลาที่ขุนปฏิภาคพิมพ์ลิขิต(เปล่ง ไตรปิ่น) ซึ่งมีประสบการณ์ศิลปะสมัยใหม่จากยุโรปมีบทบาทอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง ศิลปะสมัยใหม่ช่วงนี้ครอบคลุมไปถึงศิลปะสมัยใหม่ของศิลปินในกลุ่มจักรวรรดิศิลปิน รวมทั้งศิลปินจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติที่เริ่มทวนกระแสศิลปะหลักวิชา เช่น เพื่อ หริพิทักษ์ .

มีเชียม ยิบอินซอย จำรัส เกียรติก้อง สวัสดิ์ ตันติสุข สุเชาว์ ยัมตระกูล บรรจบ พลาวงศ์ ประยูร อรุณากุระ ชลุต นิ่มเสมอ ประหยัด พงษ์ดำ ทวีศักดิ์ เสนาณรงค์

3. ศิลปะสมัยใหม่ ประมาณช่วง พ.ศ.2503–2506 ถึงปัจจุบัน(พ.ศ.2533) เหตุผลที่กำหนดในช่วงเวลานี้เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย มีเหตุผลร่วมหลายประการคือ

ประการที่ 1 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงเริ่มเขียนภาพในปี พ.ศ. 2502 ภาพผลงานเริ่มแสดงคุณภาพเด่นชัดประมาณปี พ.ศ. 2503 – 2504 ภาพพัฒนาสูงสุดและทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเข้าร่วมการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14 พ.ศ. 2506 ซึ่งภาพฝีพระหัตถ์ของพระองค์ได้ทรงสะท้อนอิทธิพลศิลปะลัทธิแสดงอารมณ์ (Expressionism) ศิลปะบาบิกนิยม (Cubism) ศิลปะอนาคตนิยม (Futurism) ศิลปะลัทธิเหนือจริง (Surrealism) และศิลปะลัทธิแสดงอารมณ์นามธรรม (Abstract Expressionism) จากจิตใต้สำนึกไว้ในลักษณะเฉพาะพระองค์อย่างงดงามและทรงสร้างสรรค์ไปจนถึงประมาณปี พ.ศ.2510

ประการที่ 2 ศิลปิน พีระศรี ได้เสียชีวิตลงในปี พ.ศ. 2505 แม้ศิลปะหลักวิชาของท่านจะได้ฝังรกรากลงแล้วแต่การเสียชีวิตของท่านก็อาจถือเป็นสัญลักษณ์แห่งการลดบทบาทอันเข้มข้นของศิลปะหลักวิชาจากตะวันตกด้วย

ประการที่ 3 อารี สุทธิพันธุ์ ซึ่งรับอิทธิพลศิลปะลัทธิแสดงอารมณ์นามธรรม (Abstract Expressionism) จากสหรัฐอเมริกาและเป็นผู้นำการต่อต้านศิลปะหลักวิชาคนหนึ่งได้กลับมาสู่ประเทศไทยและเปิดนิทรรศการจิตรกรรม อิทธิพลศิลปะลัทธิแสดงอารมณ์นามธรรมขึ้นที่ สถาบัน อ.ยู.เอ กรุงเทพมหานคร ปี พ.ศ. 2504

ประการที่ 4 ศิลปินหัวก้าวหน้าในการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติได้แสดงปรากฏการณ์ทางด้านศิลปะสมัยใหม่เด่นชัดขึ้นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2503 – 2506 เป็นต้นมา เช่น สมโภชน์ อุปอินทร์ พิชัย นรินทร์ สัน สารากรบริรักษ์ อนันต์ ปาณินท์ นิพนธ์ ผลิตะโกมล ชำเรือง วิเชียร เขตต์ ฐนะ เลหาภัยกุล กำจร สุนพงษ์ศรี ถวัลย์ ดัชนี พิริยะ ไกรฤกษ์ ดำรง วงศ์อุปราช ประวัติ เล้าเจริญ บัณฑิต ผดุงวิเชียร (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2533 : 176–177)

ความเปลี่ยนแปลงของศิลปกรรมไทยในแง่ของการรับอิทธิพลศิลปกรรมตะวันตกนั้น ไม่อาจพิจารณาเฉพาะเรื่องราวของศิลปกรรมแต่เพียงประการเดียวได้ ทั้งนี้เพราะว่าการรับอิทธิพลศิลปกรรมจากโลกตะวันตกมิใช่เกิดขึ้นมาลอย ๆ โดยไม่สัมพันธ์กับปัญหาด้านอื่น ๆ แต่เกิดขึ้นจากสภาพสังคม เศรษฐกิจและการเมืองเป็นตัวกำหนดสำคัญ อันมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านศิลปกรรมขึ้น

ศิลปะในสังคมเมืองสมัยใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย ศิลปินสมัยใหม่ได้นำเสนอรูปแบบและเนื้อหาที่กว้างหลากหลายสอดคล้องกับสภาพสังคมสมัยใหม่ ที่ยอมรับนับถือความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ของมนุษย์ ความคิดสร้างสรรค์ที่ก่อให้เกิดความก้าวหน้าและสิ่งใหม่ในสังคมทุก ๆ ด้านและสอดคล้องกับการยอมรับนับถือมนุษย์ในเชิงปัจเจกภาพ (Individuality) หรือความแตกต่างเฉพาะบุคคลอันเป็นคุณค่าของมนุษย์ในสังคมใหม่

กล่าวโดยสรุปตามความเคลื่อนไหวในศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย ได้รับแบบอย่างมาจากยุโรปและอเมริกา ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไปทั้งจากสภาพสังคม ตัวบุคคลและสถาบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันกษัตริย์ซึ่งนำศิลปะและศิลปินตะวันตกเข้ามาสู่ราชสำนักส่วนสถาบันการศึกษาศิลปะยุคแรกก็มีบทบาทสำคัญ ในการให้ความรู้และความสามารถทางศิลปะตะวันตกทำให้มีผู้ที่มีความสามารถทางศิลปะสากลและศิลปะสมัยใหม่ ออกไปสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสมัยใหม่เสมอเหมือนอารยประเทศ การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจะมีการสร้างงานตามถนัด เทคนิค และวิธีการเฉพาะตัว มีการพัฒนาทางด้านเทคนิคพัฒนาประกอบไปพร้อมกับเทคโนโลยี ภาพเขียนไม่จำเป็นต้องแขวนอยู่ที่ผนังโดยเฉพาะทางด้านสังคม ชีวิตความเป็นอยู่ เป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างต่อเนื่อง มีความหลอมนั่นทางความคิด และเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันโดยยากที่จะพิจารณาแบบแยกส่วนได้ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของแนวคิดหลังสมัยใหม่ต่อไป

3. แนวความคิดเกี่ยวกับศิลปะหลังสมัยใหม่ (Postmodern Art)

ยุคสมัยที่เรียกว่ายุคหลังสมัยใหม่นั้น เป็นยุคสมัยที่เกิดขึ้นจากชนชั้นกลางในเมืองหลวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นช่วงของความสุขสบาย การเติบโตบนความพึงพอใจของชนชั้นกลางเป็นยุคสมัยของความคิดบริโภคนิยม ที่เน้นการบริโภคเพื่อตอบสนองความพึงพอใจของบุคคลเป็นหลัก และครอบคลุมหลายเรื่องเป็นยุคของระบบข้อมูลข่าวสารที่ช่วยให้มนุษย์สื่อสารถึงกันได้รวดเร็วและกว้างขวางที่ไม่จำกัดเพียงข่าวสารแต่ยังรวมถึงกระแสด้านความคิดและรสนิยมด้วย

พัฒนาการของการเกิดยุคหลังสมัยใหม่เกิดจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm) ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญ กระบวนทัศน์เปลี่ยนเพราะสังคมเริ่มเบื่อหน่ายต่อกระบวนทัศน์ที่กำลังใช้อยู่ในอดีตที่ผ่านมา มีการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เพื่อใช้เป็นวิธีมองปรัชญาตะวันตกและตะวันออกไว้ 5 รูปแบบด้วยกันคือ กระบวนทัศน์ดึกดำบรรพ์ (Primitive Paradigm), กระบวนทัศน์โบราณ (Ancient Paradigm), กระบวนทัศน์ยุคกลาง (Medieval Paradigm) , กระบวนทัศน์สมัยใหม่ (Modern Paradigm), กระบวนทัศน์ปัจจุบัน (Contemporary Paradigm) (กิริติ บุญเจือ. 2545 : 185-204) ความคิดเกี่ยวกับหลังสมัยใหม่มีความแตกต่างกันออกไปและหลากหลายการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนทัศน์ทางความคิดใหม่ เพื่อเป็นการขยายพรมแดนความคิดให้กว้างขวางออกไป อย่างไรก็ตามในสังคมปัจจุบันอาจจะมีผู้ยึดถือกระบวนทัศน์ทั้ง 5 แบบคลุกเคล้ากันอยู่และแสดงออกอย่างยากที่จำแนกแยกได้อย่างชัดเจนในสังคมยุคปัจจุบัน

จันทน์ เจริญศรี (2544 : 10-16) ได้จำแนกศัพท์เพื่อความกระจ่างชัดในการนิยามความหมายไว้ 3 มโนทัศน์ดังนี้

1. ยุคหลังสมัยใหม่ (Post-modernity) มี 2 ความหมายคือ

1.1 หมายถึงยุคทางประวัติศาสตร์ ความเป็นยุคหลังสมัยใหม่นั้น ยังมีความเห็นที่แตกต่างกันออกไป นักคิดบางคน (โบตริยาร์) เห็นว่าเป็นการเปลี่ยนยุคอย่างสิ้นเชิง แต่บางคน

(เลียวทาร์) เห็นว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงในบางแง่มุมเท่านั้นในส่วนอื่นๆ ยังมีความต่อเนื่องกับยุคสมัยใหม่อยู่

1.2 หมายถึงประสบการณ์ต่อยุคหลังสมัยใหม่ยุคสมัยใหม่ถูกมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเชิงคุณภาพ ทำให้รู้สึกถึงเวลาที่ไม่ต่อเนื่อง (Fragment of time) ทำให้คนเรามีความรู้ไว้ต่อสิ่งแปลกใหม่และมองว่าเป็นสิ่งชั่วคราว ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรมแบบสมัยใหม่ที่ให้คุณค่ากับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีการผลิตสิ่งใหม่มาแทนสิ่งเดิมตลอดเวลา

ส่วนยุคหลังสมัยใหม่ ทำให้รู้สึกต่อความจริงว่าเป็นภาพลักษณ์ (Image) และรู้สึกต่อเวลาว่ามีลักษณะแตกต่าง (Fragmentation of time) ทำให้รู้สึกว่า เวลาปัจจุบันเป็นช่วงเวลาที่ดำเนินไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ตัวอย่างเช่น สื่อมวลชนยุคปัจจุบัน

2. กระบวนการกลายเป็นแบบหลังสมัยใหม่ (Post-modernization) ฟิทเทอร์สโตน ให้นิยามการก้าวสู่ยุคหลังสมัยใหม่ว่า หมายถึง ผลกระทบของการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีต่อค่านิยมและโครงสร้างทางสังคมแบบดั้งเดิมซึ่งโบดริยาร์ชี้ให้เห็นว่าประกอบไปด้วย การพัฒนาในการผลิตสินค้าสารสนเทศซึ่งนำไปสู่ความตกต่ำของวัฒนธรรมเชิงสัญลักษณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงการลดความสำคัญ (Decenter) ของรัฐชาติเศรษฐกิจแบบทุนนิยมตอนปลายที่เป็นยุคของบริโภคนิยมและที่ฮาร์วีย์มองว่าเป็นการพัฒนาวัฒนธรรมให้เป็นสินค้า (และมีการผลิตจำหน่ายแจกและบริโภคแบบการค้า (Commercialization)

3. หลังสมัยใหม่นิยม (Postmodernism) ถูกใช้ในความหมายดังนี้คือ

3.1 หมายถึงรูปแบบและกระบวนแบบ (Style) ทางศิลปะซึ่งถูกใช้เรียกรูปแบบทางศิลปะที่เกิดขึ้นในจุดเปลี่ยนในศตวรรษที่ 20 ในขณะที่รูปแบบศิลปะสมัยใหม่ ให้ความสำคัญกับความก้าวหน้า (Avant-garde) และ (Novelty) มีเนื้อหาที่เน้นการตรวจสอบตัวเองและความเป็นจริง ความแปลกใหม่ ศิลปะหลังสมัยใหม่มีลักษณะที่ระบุได้ดังนี้

3.1.1 พยายามลบล้างเส้นแบ่งระหว่างศิลปะกับชีวิตประจำวัน

3.1.2 ยกเลิกการแบ่งลำดับชั้นระหว่างศิลปะชั้นสูงกับศิลปะชาวบ้าน คือ ไม่ถือว่าศิลปะแบบใดแบบหนึ่งเป็นชั้นสูง

3.1.3 เน้นรูปแบบและกระบวนแบบที่หลากหลาย ผสมผสานหลาย ๆ รูปแบบ เพื่อสร้างความพิสดาร (Eclectic)

3.1.4 มีลักษณะเชิงละเล่น (Playfulness) ล้อเลียนแบบไม่วิพากษ์ (Blank parody) โดยการนำรูปแบบศิลปะในอดีตมาผสมผสานกันโดยไม่เน้นความลึกซึ้งทางความคิด (Pastiche)

3.1.5 เลิกเชิดชูศิลปินที่มีความคิดริเริ่มและเป็นอัจฉริยะมองศิลปินเป็นสิ่งซ้ำซากที่วนเวียนกับการลอกเลียนแบบสิ่งเก่าๆ

3.2 หมายถึงความซับซ้อนทางวัฒนธรรมในแง่หนึ่งไม่ใช้การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเข้าสู่ยุคหลังสมัยใหม่แต่หมายถึงวัฒนธรรมแบบสุดขั้วของยุคสมัยใหม่การบริโภคแบบมวลชนที่หลากหลายและมีลักษณะทางวัฒนธรรมที่ซับซ้อน ในอีกแง่หนึ่งคือวัฒนธรรมแบบหลังสมัยใหม่ คือลักษณะทางวัฒนธรรมที่ครอบงำสังคมปัจจุบัน ซึ่งเป็นช่วงปลายยุคทุนนิยม

3.3 หมายถึงแนวทางของการเปลี่ยนแปลงในศาสตร์ของศิลปะและวิชาการซึ่งเปลี่ยนแปลงในแนวคิดทฤษฎี การทำงานการแบ่งเป็นสาขาย่อยในทางศิลปะและวิชาการ

3.3.1 หมายถึง ความเปลี่ยนแปลงในศาสตร์ของศิลปะและวิชาการ ซึ่งเป็นความเปลี่ยนแปลงในแนวคิดต่อทฤษฎี การทำลายการแบ่งเป็นสาขาย่อยในทางศิลปะและวิชาการ

3.3.2 หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเปลี่ยนแปลงทางศิลปะวิชาการกับบริบททางวัฒนธรรมที่กว้างกว่า

3.3.3 หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในการปฏิบัติการของชีวิตประจำวัน (Everyday practices) และประสบการณ์ของคนต่างกลุ่ม ซึ่งเป็นผลจาก 2 ข้อ ที่กล่าวมาแล้ว

ยุคสมัยใหม่ (modernity) จะคู่กับขั้นตอนของการพัฒนาที่ขึ้นอยู่กับอุตสาหกรรม การเติบโตทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลาดทุนนิยม ความเป็นเมืองและส่วนประกอบทางโครงสร้างส่วนล่าง แต่เมื่อถึงยุคสมัยของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยี รูปแบบทางสังคมในยุคสมัยใหม่ ที่ผลิตทางอุตสาหกรรมเป็นหลักก็เปลี่ยนไป

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับยุคหลังสมัยใหม่ไว้ว่า

ยุคหลังสมัยใหม่ มีทั้งผู้มองเป็นยุคประวัติศาสตร์ที่แยกตัวออกจากยุคสมัยใหม่ และมองว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงอารมณ์หรือภาวะของจิตใจ (mood or state of mind) ในยุคหลังอุตสาหกรรม มีความต่อเนื่องกับยุคสมัยใหม่ ในขณะที่ยุคสมัยใหม่พยายามเปลี่ยนแปลงชีวิตเชิงคุณภาพสิ่งแปลกใหม่ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วัตถุ ลักษณะชั่วคราว ซึ่งล้วนทำลายตัวเอง แต่ยุคหลังสมัยใหม่รู้สึกต่อความเป็นจริงว่า ชีวิตเป็นเพียงภาพลักษณ์(image)ไม่มีอดีต ไม่มีอนาคต มีแต่ปัจจุบันที่ไม่สิ้นสุดและยุคหลังสมัยใหม่มีความหมายในเชิงกระบวนการมากกว่าปรากฏการณ์ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2545 : 332)

เพ็ญศิริ เศรษฐวิhari ได้สรุปนิยามของ เรียล (Real) เกี่ยวกับลักษณะยุคหลังสมัยใหม่ไว้ดังนี้

1. เป็นรูปแบบที่เด่นชัดในการผสมกลมกลืนของศิลปะ สถาปัตยกรรม และสุนทรียะ ทุกอย่าง โดยมีรูปแบบคือการวางเคียงคู่กันของลักษณะที่แตกต่าง เป็นการผสมรูปแบบที่ได้มาจากการผลิตทางวัฒนธรรมจากอดีต

2. คือการล้มล้างเรื่องเล่าแบบดั้งเดิมและลักษณะเฉพาะของปรัชญาการเล่าเรื่องด้วยวิทยาศาสตร์ที่เป็นลักษณะการแก้ไขปัญหาของมนุษย์โดยทั่วๆ ไปที่มีมา

3. ศูนย์กลางเทคโนโลยีการสื่อสารได้จัดให้เกิดการเข้าถึงทั่วโลก ในเรื่องการผลิตซ้ำของวัฒนธรรมมวลชนและภาพเสมือนจริง (Simulacra) ซึ่ง ก็คือการลอกเลียนแบบโดยไม่ต้นแบบ

4. วัฒนธรรมการบริโภคของยุคหลังทุนนิยม (Late capitalism) ซึ่งหลักการผลิตได้ถูกแทนที่โดยหลักการค้าเพื่อการบริโภคเป็นใหญ่

5. การแตกแยกย่อยของอารมณ์ความรู้สึก (The fragmentation of sensibility) โดยรูปแบบความไม่ต่อเนื่องทางความรู้และวัฒนธรรม ซึ่งได้ตั้งความหมายและหลักใหญ่ใจความสำคัญที่ขาดไป การแตกย่อยนี้รวมถึงเครื่องบ่งชี้ทางวัฒนธรรมที่มีจำนวนมาก และเครื่องบ่งชี้ทางศิลปะ โดยการล้มรูปแบบดั้งเดิม และตกแต่งใหม่ด้วยหลักใหญ่จากชีวิตส่วนบุคคลและสังคม ที่ถือความพอใจเป็นที่ตั้ง การมีสัมพันธภาพความเป็นส่วนตัวซึ่งถ่ายเทความแตกต่างของลักษณะอื่นๆ เป็นลักษณะงานศิลปะแบบยุคหลังสมัยใหม่ที่สร้างงานจากรูปแบบที่เลียนแบบความแตกต่าง

6. การขาดแคลนการเปลี่ยนรูปแบบภายในสภาพการณ์ค้ำขันของยุคหลังสมัยใหม่ทำให้เกิดการอธิบายอย่างทรงพลังของยุคนี้ (เพ็ญศิริ เสวตวิหารี. 2541 : 18-19)

ความหมายของแนวคิดหลังสมัยใหม่เพิ่งจะชัดเจนขึ้นเมื่อประมาณกลางช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1970 ที่รูปแบบทางวัฒนธรรมลักษณะนี้ ได้แพร่กระจายไปสู่วัฒนธรรม และโครงสร้างทางการศึกษาหลายรูปแบบ เช่น ปรัชญา สถาปัตยกรรม ภาพยนตร์และวรรณคดี ฯลฯ ซึ่งแต่ละสาขาวิชาต่างก็แสดงลักษณะของแนวคิดของยุคหลังสมัยใหม่ออกมาทางสาขาของตนและพยายามค้นคว้า ตลอดจนสร้างคำจำกัดความของแนวคิดขึ้นมาใช้กับสาขาของตนและเมื่อ พ.ศ. 1979 ปรากฏมีงานเขียนของฌอง ฟรอนซัวส์ ลีโอทาร์ด (Lyotard) ชื่อ La Condition Postmoderne งานเขียนชิ้นนี้ยืนยันความเป็นแก่นสารมีตัวตนจริงของแนวคิดหลังสมัยใหม่นี้

สิ่งที่ปรากฏในแนวคิดของกลุ่มความคิดยุคหลังสมัยใหม่(Postmodernist) เกี่ยวกับเรื่องศิลปะมีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับความผันแปรของสุนทรียะค่านิยมนั้นจะเปลี่ยนแปลงได้ตามสังคมของมนุษย์ที่มีความเชื่อและทัศนคติไม่คงที่ซึ่งเป็นค่านิยมทางความงามด้วยแล้ว กาลสมัยก็ยังมีส่วนอย่างมาก ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง บางครั้งก็เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบหมุนวนเวียนเป็นวัฏจักรงานศิลปะบางชิ้นมีค่านิยมสูงมากสำหรับกาลสมัยหนึ่งอาจเสื่อมลงในกาลต่อมาและอาจกลับมีค่านิยมสูงขึ้นอีกดังนี้ เป็นต้น

ยุคหลังสมัยใหม่มองรับการทำซ้ำในงานศิลปะ ไม่สนใจต้นแบบหรือความอัจฉริยะของผู้สร้างงาน ไม่มีพรมแดนระหว่างงานศิลปะกับชีวิตประจำวัน ไม่มีความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมชั้นสูงกับวัฒนธรรมมวลชน มีรูปแบบที่สับสนปนเปและเป็นลักษณะที่แสดงออกเฉพาะตัวของผู้สร้างงานมีการใช้รหัสที่ผสมผสานกันอย่างหลากหลาย แต่มักจะจับอยู่เฉพาะพื้นผิวของวัฒนธรรมเท่านั้นบ่อยครั้งมีการรวมสิ่งที่แตกต่างกันเอาไว้ด้วยกัน โดยปราศจากระเบียบและกฎของการร่วมกันปฏิเสธการเล่าเรื่องตามลำดับเวลาและมีการสร้างงานศิลปะเพื่อเป็นตัวแทนของโลกที่แท้จริงจนกระทั่งจำกัดเสรีภาพในการตีความ ตลอดจนไม่เคร่งครัดต่อรูปแบบกฎเกณฑ์ที่เคยปฏิบัติมานานจนนี้ยังให้ความสำคัญอย่างมากกับเรื่องของอารมณ์และความรู้สึก (นิโลบล โควาทิกษเทศ. 2534 :16)

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับ ยุคหลังสมัยใหม่ไว้อย่างน่าสนใจว่า

คำว่า postmodernity ความหมายตามตัวอักษรก็หมายถึง “หลังจากยุคของสมัยใหม่” ซึ่งหมายถึงปรากฏการณ์ของสังคมรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับสังคมสมัยใหม่ (ทว่าในความคิดนี้นักวิชาการบาง

ท่านไม่เห็นด้วย) กล่าวคือพวกเขาเชื่อว่ากลุ่มหลังสมัยใหม่ (postmodernist) มิได้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามหลังกลุ่มสมัยใหม่ (modernist) ตามลำดับของเวลาเหมือนกับที่ลัทธิโพสท์อิมเพรสชันนิสม์ (postimpressionism) เกิดขึ้นตามหลังลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ (impressionism)

อย่างไรก็ตามนักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่าวิธีการที่จะช่วยให้เราเข้าใจในลัทธิหลังสมัยใหม่ (postmodernism) ได้ก็จะต้องคิดถึงลัทธิสมัยใหม่นิยม (modernism) อันเป็นกระแสดวงความคิดซึ่งลัทธิหลังสมัยใหม่เติบโตหรือเกิดมาเป็นความแตกต่าง ทั้งสองความเชื่อจะมีความเกี่ยวข้องกันในเชิงของคู่เปรียบเทียบ

หากมองที่ประเด็นเรื่องเวลาซึ่งกระแสดวงความคิดของลัทธิทั้งสองเกี่ยวข้องแล้ว นักวิชาการบางท่านเสนอ มุมมองว่า การทำความเข้าใจกับคำว่า postmodern นั้นปัญหาอยู่ที่ขอบเขตของคำว่า modern มากกว่า โดยทั่วไปนักวิจารณ์และนักวิชาการทางศิลปะสถาปัตยกรรม การละคร ดนตรี และวรรณคดี มักจะใช้คำว่าสมัยใหม่ หรือ modern กับกระแสเคลื่อนไหวทางความคิดและเทคนิคกลวิธีใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานให้ศิลปะแขนงต่างๆซึ่งพัฒนามาจากช่วงต้นศตวรรษที่ 20 อาทิ Cubism Fauvism, Futurism, Expressionism, Surrealism, Functionalism และกระแสดวงความคิดเรื่องจิตสำนึก เป็นต้น จากปรากฏการณ์ที่นักวิจารณ์ และนักวิชาการในครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 ใช้คำว่า modern กับสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นดูจะมีได้ตั้งใจที่จะให้มีนัยหมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต นักคิดของกลุ่มสมัยใหม่ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจเจกที่สร้างสรรค์ผลงานในสังคมตะวันตกช่วงต้นศตวรรษที่ 20 อาทิ Picasso, Kandinsky, Schoenberg, Stravinsky, Gropius, Corbusier, Eliot และ Joyce เป็นต้น หากคำว่า “สมัยใหม่” ชี้นำถึงต้นศตวรรษที่ 20 แล้ว “หลังสมัยใหม่” ก็จะเป็นช่วงปลายศตวรรษหรือ? จากบทความวิชาการของนักคิดบางท่านที่อธิบายถึงลัทธิสมัยใหม่นิยมจะใช้คำ ๆ นี้ในนัยของปรากฏการณ์ในอดีต ขณะที่ลัทธิหลังสมัยใหม่จะมีนัยของปัจจุบันมากกว่า และมีบ่อยครั้งที่นักวิชาการใช้คำว่า สมัยใหม่ (modern period) กับช่วงเวลาในสังคมตะวันตกตั้งแต่สมัยเรเนซองส์ เป็นต้นมา ขณะที่คำว่า หลังสมัยใหม่ (postmodern) กลับมิได้ใช้เพียงนัยของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากวัฒนธรรมของช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ทว่ากลับมีนัยหมายถึงกระแสดวงความคิดเกี่ยวกับมนุษยนิยม (Humanism) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในวัฒนธรรมช่วงสมัยใหม่ (พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. 2543 : 18-19)

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ปัญหาสังคมและเศรษฐกิจแผ่ขยายไปทั่วโลกผู้คนไม่มั่นใจในความมั่นคงและความปลอดภัย การสถาปนาสหประชาชาติก็เพื่อการแสวงหาความมั่นใจในชีวิตและสังคม ผู้คนเริ่มไม่เชื่อมั่นกับความคิดและความเชื่อดั้งที่ผ่านมา ระบอบประชาธิปไตย ทุนนิยมเสรี สังคมอุตสาหกรรม สภาพการดำรงชีวิต ระบบการศึกษา รวมทั้งศิลปะได้รับการตั้งคำถามและข้อสงสัยอย่างกว้างขวาง ลัทธิสังคมนิยมท้าทาย ลัทธิทุนนิยม สงครามเย็นแผ่ขยายไปทั่วโลก สัตว์เศรษฐกิจจากซีกโลกตะวันออกมีบทบาทขึ้น โรคระบาดทางลัทธิการเมือง สังคม วัฒนธรรมเศรษฐกิจ โรคระบาดของปัญหาต่าง แผ่ขยายไปทั่วโลก

กระบวนการความคิด ความเชื่อ และการดำรงชีวิตอย่างใหม่ รวมทั้งศิลปะ เริ่มแตกต่างไปจากยุคสมัยใหม่นักสังคมวิทยาตะวันตกเริ่มกล่าวถึง ยุคหลังสมัยใหม่ (Post-modernity) สังคมแบบหลังสมัยใหม่ (Post-modernization) และลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงกระแสดวงความคิด ของลัทธิหลังสมัยใหม่ไว้ว่า

ลัทธิหลังสมัยได้สะท้อนให้เห็นกระแสการเปลี่ยนแปลงความคิดความเชื่อมากมาย หลายด้านในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นพัฒนาจากมนุษยนิยม(Humanism)มนุษย์เป็นศูนย์กลาง มนุษย์เป็นผู้สร้างและทำลายโลก มาสู่มนุษย์นิยมใหม่(Neo-humanism)ที่มนุษย์ควรอยู่ร่วมกับมนุษย์ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมอย่างสันติสุข ไม่ทำลายทำร้ายกัน จาก I.Q สายวิทยาศาสตร์ฉลาดล้ำเหลือ มาสู่ความสัมพันธ์ระหว่าง I.Q และ E.Q ที่คนเราจะต้องมี สติและปัญญามีความสมดุลระหว่างสมองซีกตรรกะ เหตุผล ตัวเลข และสมองซีกจินตนาการสร้างสรรค์ อารมณ์ความรู้สึกนึกคิด จากประชาธิปไตยแบบทุนนิยมที่นักการเมืองผู้ปกครองคืออำนาจ อำนาจต้องผ่องถ่ายไปสู่ประชาสังคม (Civil Society) ที่ประชาชนมีสติปัญญามีความคิดมีอำนาจต่อรอง (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2542 : 47-48)

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ได้สรุปแนวความคิดของลัทธิหลังสมัยใหม่ จากนักวิชาการตะวันตก ในประเด็นของการผสมผสานความแตกต่าง โดยเฉพาะทัศนะของมอร์เลย์ (James Morley) ไว้ว่าเป็นกระแสความเคลื่อนไหวในกลุ่มของสถาปัตยกรรมซึ่งปฏิเสธความคิดความเชื่อของกลุ่มสมัยใหม่ (Modernist) กลุ่มก้าวหน้า (Avant-garde) และแรงปรารถนาที่จะเห็นสิ่งใหม่ ๆ กลุ่มความคิดสมัยใหม่ หรือลัทธิสมัยใหม่เป็นกลุ่มศิลปะ และสถาปัตยกรรมซึ่งแสดงความคิดและภาพลักษณ์อันปฏิเสธชนบ ความนิยมเก่าและมุ่งที่จะสร้างสรรค์รูปแบบของผลงานเพื่อเป้าหมายของความแปลกใหม่มากกว่าเป้าหมายอื่น อีกนัยหนึ่งก็คือการสร้างงานที่มุ่งสู่ลักษณะซึ่งไม่เคยมีผู้ใดทำมาก่อน (Where no man has gone before) กลุ่มสมัยใหม่นิยม (Modernism) เป็นกระบวนการทดลองความเป็นไปได้และการค้นหาลักษณะเฉพาะอันเป็นนิรันดร์ซึ่งเป็นกระบวนการที่มุ่งนำเสนอลักษณะความคิดของปัจเจก (Individuality) ลักษณะที่มุ่งเพื่อความแปลกใหม่ของกลุ่มลัทธิสมัยใหม่ถูกปฏิเสธโดยกลุ่มสถาปนิกลัทธิหลังสมัยใหม่ในช่วงทศวรรษ 50 และ 60 ด้วยเหตุผลเชิงอนุรักษ์ ด้วยเหตุที่พวกเขาต้องการดำรงองค์ประกอบของประโยชน์แบบสมัยใหม่ไว้ขณะที่กลับไปใช้รูปแบบต่าง ๆ จากงานคลาสสิกในอดีต ผลงานงานก็กลายเป็นงานแบบคอลลาจ (Collage) ที่จับปะชนแะมีลักษณะลูกผสมในโครงสร้างของสถาปัตยกรรมที่ผสมผสานสไตล์แบบดั้งเดิมหลายอย่างเข้าไว้ในโครงสร้างงานชิ้นเดียว ทว่าลักษณะงานแบบปะติดปะต่อแบบ collage นั้น ก็สื่อความหมายถึงการผสมผสานของการสร้างสรรค์แบบ (Patterns) ด้วย (พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. 2543 :14-16)

กระบวนการนำสิ่งต่าง ๆ มาปะติดปะต่อประกอบขึ้นเป็นรูปร่างแบบนี้ได้ถูกนำมาใช้ในงานหลาย ๆ สาขา อาทิในทางการเมืองอันเกี่ยวเนื่องกับชนต่างเชื้อชาติ ในงานทัศนศิลป์ งานดนตรี และงานวรรณกรรมซึ่งกระบวนการ คอลลาจถูกนำมาใช้เพื่อชี้ให้ผู้เสพงานมองเห็นภาพสะท้อนถึงความหมายของการจำลองแบบ ถอดแบบ หรือการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reproduction) เจกเซ่นงานป๊อปอาร์ตสะท้อนวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของอเมริกาหรือในวัฒนธรรมของแคลิฟอร์เนีย ที่มีผู้คนหลายชนชาติหลายเผ่าพันธุ์ทั้งจากยุโรป แอฟริกา เอเชีย หรือแม้แต่สเปนซึ่งมีวัฒนธรรมความเชื่อและประสบการณ์ที่ต่างรากความคิดมาอยู่ร่วมกัน เป็นเช่นเดียวกับงานคอลลาจที่มีการปรับลดความแตกต่างเหล่านั้นให้อยู่ร่วมกันได้ เราพบเห็นแบบ (Pattern) ในงานศิลปะและวิถีชีวิตประจำวันที่หนีไปจากมาตรฐานของสากลไปสู่ลักษณะที่ซับซ้อนผสมผสานอันแสดงถึงการ

แก้ปัญหาในเรื่องความแตกต่างได้อย่างดี มอร์เลย์เชื่อว่าหากสรุปปรากฏการณ์ทางความคิดในเชิงประวัติศาสตร์ ก็คงเป็นว่าลัทธิก่อนสมัยใหม่ (Pre-modernism) ความหมายดั้งเดิมจะเป็นสมบัติของ ผู้ที่มีอำนาจในสังคม อาทิเช่น ศาสนา (Catholic church) บังคับชนถูกบงการหรือควบคุมโดย ประเพณีนิยม ขณะที่ลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) เป็นกลุ่มความคิดที่กระตุ้นเสริมให้กลุ่มมานุษย นิยมปฏิเสชนบประเพณีเดิมรวมทั้งผู้มีอำนาจด้วยระบบการใช้เหตุผลและวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ เป็นความคิดที่มีรากฐานความเชื่อที่ว่าศักยภาพของปัจเจก เป็นที่มาของความหมายและความจริง ความก้าวหน้าและความแปลกใหม่เป็นตัวกำหนดคุณค่าในเชิงความคิดรวบยอดของประวัติศาสตร์ เป็นประวัติศาสตร์ของโลกแห่งสัจจะซึ่งเพิ่มระดับความสำคัญของความจริงและความเชื่อในเชิงวัตถุ นิยม บางท่านมองกระแสความคิดนี้ว่าเป็นความคิดแบบโปรเตสแตนต์ของจิตสำนึก (Protestant mode of consciousness)

ลัทธิหลังสมัยใหม่ (Post-modernism) ต่อด้านอำนาจของปัจเจกชนโดยการเป็นไปให้ ความสำคัญกับการรวมตัวของกลุ่มต่อต้านอำนาจควบคุม(ในการคิด) ให้ความสำคัญกับ ประสบการณ์ที่เราไม่เคยพบมาก่อน มุ่งให้ความสนใจกับการปะติดปะต่อ (Collage) ความแตกต่าง หลากหลาย (Diversity) เรื่องประหลาดที่ไม่สามารถแสดงหรือนำเสนอ(มาก่อน)ได้ รวมทั้งอารมณ์ อันอิสระลักษณะ อันสำคัญที่เราเห็นก็คือ “ความสลายตัวของความแตกต่าง (Dissolution of distinctions)การจับเอาเรื่องของจิต กับวัตถุมารวมกัน นำเอาเรื่องของตัวเอง (Self) มาร่วมกับเรื่อง ของคนอื่น(other) เป็นต้น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังเหตุการณ์ขบถสันติภาพ และการเข้าสู่ยุค สงครามเย็น (The Cold War, 1950-1990) พร้อมกับการที่สังคมไทยตอบรับรายงานการสำรวจ เศรษฐกิจไทยจากธนาคารโลก (ในรายงานเรื่อง A Public Development Programs for Thailand) และเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกนั้น วงการศิลปะในสังคมไทยเริ่มต้นตัวสนใจในศิลปะ สมัยใหม่ ในขณะที่โลกตะวันตกได้ก้าวสู่ศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ (Post-Modernism) ไปแล้ว ซึ่งก็เป็น ช่วงเวลาที่สังคมไทยเฉพาะส่วนเริ่มพัฒนาเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรมตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับต่าง ๆ

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์และต้นเค้าของศิลปะหลังสมัยใหม่ ไว้ว่า

เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ลัทธิสมัยใหม่ (Modernism) ได้แสดงบทบาทเด่นชัดสอดคล้องกับการ ปฏิวัติอุตสาหกรรมและสังคมอุตสาหกรรม ศิลปะสมัยใหม่มากมายหลายลัทธิหลายกลุ่มได้เกิดขึ้น กระแสคิวบิสม์ (Cubism) โดยตัวของมันเอง รวมทั้งกระแสอิทธิพลคิวบิสม์ได้ส่งผลกระทบอย่าง กว้างขวาง เลยมายังถึงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 ศิลปินอเมริกันสกุลนิวยอร์กก็ได้แสดงบทบาทโดดเด่น ประกอบกับกระแสการเมือง เศรษฐกิจ และสงครามเย็น ได้ส่งผลให้ American Abstract Expressionism ส่งผลไปสู่ระดับสากล หลัง 1960 ต่อ 1970 กระแสความคิดใหม่ในบริบทสังคมใหม่ ซึ่งนักวิชาการเรียกว่า ลัทธิหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดใหม่ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ประวัติศาสตร์ ฯลฯ ลัทธิหลังสมัยใหม่ที่เชื่อมั่นในปัญญาความคิด สภาพแวดล้อม การผสมผสานความคิด เชื่อมั่นในเสรีภาพและความหลากหลายทางความคิด

ศิลปะหลังสมัยใหม่ (Post-modern Art) ก็ได้ดูดซับความคิดนำเสนอความคิดและการปฏิบัติทางศิลปะที่หลากหลาย แสดงบทบาทของศิลปะร่วมสมัยที่มีฐานปัญญาและทฤษฎีหรือแนวคิด (intellectual and theoretical basis) เป็นด้านหลัก โดยที่มีได้คำนึงถึงกระบวนแบบ (style) ดังเช่นศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art) ศิลปะมีความหลากหลายตั้งแต่การแสดงแนวคิดอย่างบริสุทธิ์ การแสดงเทคนิค ไปจนถึงการแสดงภาพลักษณ์ของความคิด (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2543 : 17-18)

พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับลักษณะเด่นชัดของศิลปะสมัยใหม่ โดยได้สรุปไว้ว่า

ลัทธิหลังสมัยใหม่ปฏิเสธ เส้นกั้นเขตแดนระหว่างรูปแบบของ high และ low art ความเชื่อของกลุ่มนี้ยังปฏิเสธ เกณฑ์อันจำแนกชนิดหรือประเภทของงาน (genre) ที่ตายตัวไม่ยอมยืดหยุ่น กลุ่มความเชื่อลัทธิหลังสมัยใหม่มุ่งเน้นที่การล้อเลียน เสียดสี การหยอกเย้า ล้อเล่นและไม่เอาจริงจัง ศิลปะหลังสมัยใหม่ (และความคิดของกลุ่มนี้) นิยมในประเด็นเรื่อง reflexivity และ self-consciousness) ความไม่ปะติดปะต่อ (fragmentation) และความไม่ต่อเนื่อง (discontinuity) (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงสร้างงานที่มีการเล่าเรื่อง) รวมทั้งความกำกวมน่าสงสัย (ambiguity) และลักษณะอันมีมากกว่าหนึ่งเดียว ตลอดจนยังมุ่งเน้นในเรื่องการละลายรูปแบบโครงสร้าง (destructured) การละทิ้งความเชื่อเรื่องศูนย์กลาง (decentered) และสาระที่มิใช่เรื่องของความเป็นมนุษย์อันเป็นความสนใจของกลุ่มมนุษยศาสตร์ (พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. 2543 : 23)

แม้ว่าศิลปะสมัยใหม่กับศิลปะหลังสมัยใหม่ จะถูกกำหนดให้มีจุดที่แตกต่างกัน แต่โดยความจริงแล้ว ทั้งศิลปะสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ก็มีความเชื่อมโยงต่อเนื่องกันในเชิงวิวัฒนาการ มีจุดต่างที่มีจุดร่วมจนมีอาจจะกล่าวได้ว่า ทั้งศิลปะสมัยใหม่และหลังสมัยใหม่ มีขีดเส้นแบ่งที่แตกต่างอย่างเด็ดขาดแน่นอนและอย่างตายตัวอย่างไรก็ตามโดยภาพรวมของศิลปะหลังสมัยใหม่มีลักษณะสัมพันธ์กับความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง มีแนวความคิด ทรรศนะกระบวนกรถ่ายทอด รูปแบบ สื่อวัสดุ และสาระ ฯลฯ ซึ่งอำนาจ เย็นสบาย ได้สรุปไว้สามารถประมวลได้ 5 ประการ ดังนี้

ประการแรก ศิลปะหลังสมัยใหม่มิได้เกิดขึ้นโดยตัวของมันเองแบบโดดๆแต่เป็นกระบวนกรร่วมกับความเคลื่อนไหวในสังคม โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมภายใต้โครงสร้างเศรษฐศาสตร์ตามกระแสที่ส่งผลกระทบต่อการทำลายธรรมชาติสิ่งแวดล้อมที่ทำลายจิตวิญญาณมนุษย์ ที่สร้างปัญหาในทางจริยธรรม ทำให้เกิดการวิพากษ์และการแสวงหาทางออกใหม่จนเกิดกระแสการผสมผสานจริยธรรมการพัฒนากับสิ่งแวดล้อมเข้าด้วยกัน กระแสเศรษฐศาสตร์แนวจริยธรรม (Ethical Economics) ซึ่งกระแสดังกล่าวได้ส่งอิทธิพลทำให้สังคมเกิดความตระหนักในปัญหาความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศวิทยา (Ecology) จนกลายเป็นประเด็นที่ส่งผลไปสู่แนวนโยบายทางการเมืองแม้กระทั่งการเข้าไปมีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อศิลปะและด้วยเหตุที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมได้กลายเป็นปัญหาของโลกสากลในปัจจุบันไปแล้ว จึงส่งผลทำให้ผลงานศิลปะร่วมสมัยจากศิลปินทุกภูมิภาคของโลก ให้ความสนใจต่อปัญหาดังกล่าวและปัญหาสากลอื่น ๆ เช่น โรคเอดส์ ปัญหาสิทธิมนุษยชน ปัญหาพิชิตตัดต่อยีน ปัญหาพันธุวิศวกรรม เป็นต้น

ประการที่สอง ศิลปะหลังสมัยใหม่ได้แสดงความเด่นชัดในเรื่องของการสร้างสรรค์ที่อาศัยองค์ความรู้ที่หลากหลายมากกว่าองค์ความรู้เดี่ยว ที่เห็นความสำคัญเฉพาะสมองซีกขวาแต่เพียงซีกเดียว ที่ให้ความสำคัญในความรูปแบบเชื่อมโยงเชิงระบบมากกว่าความรู้แบบเอกเทศและไร้ระบบด้วยเหตุนี้ ผลงานศิลปะหลังสมัยใหม่ จึงมีแนวโน้มไปในทางการอาศัยศาสตร์หลายแขนงเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งสภาพเชิงปรากฏการณ์เช่นนี้ก็เป็นกระแสร่วมกับวงการวิชาชีพอื่นหลังยุคสมัยใหม่ ที่มองการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง มากกว่าการแก้ปัญหาโดยการมองแบบตัดตอนแยกส่วน

ประการที่สาม ศิลปะหลังสมัยใหม่ มีความแตกต่างไปจากคำจำกัดความของศิลปะฉบับราชบัณฑิตสถาน ที่อธิบายถึงฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การแสดงออกซึ่งอารมณ์สะท้อนใจให้ประจักษ์ โดยเฉพาะหมายถึงจิตรศิลป์ นั้น ถือเป็นสิ่งที่แตกต่างไปจากแนวคิดของศิลปะหลังสมัยใหม่ ที่ให้ความสำคัญในเรื่องของความคิด สติปัญญา การแก้ปัญหาวัสดุ การแก้ปัญหาเรื่องพื้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างผลงานกับสิ่งแวดล้อม การผสมผสานสื่อวัสดุ การประสานผัสสะเพื่อการรับรู้ จึงมีความแตกต่างไปจากจิตรศิลป์ในความหมายเดิมที่ใช้กันอยู่ ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นศิลปะ Conceptual Art, Land Art, Process Art และ Imaging Art (ศิลปะจินตทัศน์) ต่างล้วนอยู่นอกกรอบจิตรศิลป์และขนบนิยมดั้งเดิมทั้งสิ้น

ประการที่สี่ ศิลปะหลังสมัยใหม่ให้ความสำคัญกับชุมชน การมีส่วนร่วมในประชาคม การให้ผู้ชมมีส่วนร่วมให้ความสำคัญกับคนเช่นเดียวกับกระแสเศรษฐศาสตร์ทวนกระแส ที่ให้ความสำคัญต่อคนมากกว่าการวัดผลความสำเร็จที่กำไร รายได้หรือวัตถุ ดังนั้นงานศิลปะกลางแจ้ง การแสดงตามฟุตบาท Performance Art ศิลปะติดตั้งจัดวาง (Installation) ศิลปะจินตทัศน์ เป็นต้น ศิลปะเหล่านี้แม้มิได้ปฏิเสธหรือศิลป์ พิพิภรณ์ศิลป์ แต่การเปิดมิติไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วม การคิดถึงสังคมเชิงบริบท ถือเป็นมิติใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

ประการที่ห้า ศิลปะหลังสมัยใหม่ไม่ต่างไปจากนักคิดทางเศรษฐศาสตร์หลังสมัยใหม่ที่ไม่เชื่อทฤษฎีเพื่อการพัฒนาทฤษฎีเดียว ไม่เชื่อแนวคิดใดแนวคิดหนึ่งอย่างตายตัว ไม่ว่าจะเป็นอนุรักษนิยม (Conservative) เสรีนิยม (Liberal) หรือแม้แต่วาติคัล (Radical) แบบมาร์กซิสต์ ศิลปะหลังสมัยใหม่ก็เช่นกันที่ไม่เชื่อทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งแบบตายตัว และด้วยหลักแห่งการมีเสรีภาพ การเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ (ศิลปิน) จึงนำมาซึ่งความหลากหลายในการคิดสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ (อำนาจ เย็นสบาย. 2543 : 113-115)

ในสังคมไทยวงการศิลปะกำลังสนใจศึกษาศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ ที่มีเทคโนโลยีระดับสูงทางด้านสื่อ กระบวนการต่างๆที่เร่งด่วนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงและการแปรผันสิ่งเหล่านี้กำลังผลิตสังคมแบบหลังสมัยใหม่อันหนึ่งขึ้นมาและผู้ที่ให้การสนับสนุนทั้งหลายอ้างว่า ยุคของความเป็นหลังสมัยใหม่ได้ก่อให้เกิดสภาพทางประวัติศาสตร์ที่มีความแปลกใหม่อันหนึ่ง และการก่อตัวขึ้นมาของสังคมวัฒนธรรมที่ไม่เหมือนเดิม ซึ่งต้องการแนวความคิด กรอบทฤษฎีและองค์ความรู้ใหม่มารองรับการเคลื่อนไหวในวงการทัศนศิลป์ไทยในห้วงเวลา1ทศวรรษที่ผ่านมาถือได้ว่าเป็นความเคลื่อนไหวที่สอดคล้องกับกระแสการพัฒนาโลกที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือเชื่อมโยง ที่สำคัญ ดังนั้นในเวทีการแสดงผลงานศิลปะของศิลปินไทยภาพของศิลปินในสังคมยุคสารสนเทศจึงปรากฏ

ขึ้นด้วยการเสนอรูปแบบและกลวิธีการสร้างงานศิลปะ ที่ร่วมสมัยกับศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ ที่ร่วมสมัยกับงานศิลปะที่ก้าวข้ามประเภท ก้าวข้ามสาขาที่ร่วมสมัยกับการสร้างงานศิลปะแห่งการผสมผสานระหว่างสมองซีกซ้ายกับสมองซีกขวา ระหว่างเทคโนโลยีกับจินตนาการ (อำนาจ เย็นสบาย. 2544 : 12) ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ นิคอเล ระเบิดนอาหมัด เกี่ยวกับมโนทัศน์ทางศิลปะในปัจจุบันว่า

ศิลปะในปัจจุบันไม่ได้เน้นถึงผลสำเร็จแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นถึงเทคนิคและกรรมวิธี หรือที่เรียกว่า ราวๆว่าเป็นกระบวนการสร้าง(Process) ทั้งนี้เป็นการมองภาพรวมความเป็นเอกภาพระหว่างศิลปินกับกระบวนการ สร้างสรรค์และผลงานหรืออาจจะรวมทั้งคนดูและปฏิริยาของคนดูด้วยซึ่งรวมกันเป็นหน่วยหนึ่งของศิลปะนั้นๆ ดังเช่นรูปแบบศิลปกรรมที่เรียกว่า แฮปเป็นนิงอาร์ต(Happening) หรือเปอร์ฟอแมนซ์(Performance)ซึ่งได้รับความนิยมในปัจจุบัน (นิคอเล ระเบิดนอาหมัด. 2543 :186)

ในขณะที่สังคมตะวันตกพัฒนาเข้าสู่ยุคอิเล็กทรอนิกส์ โดยที่สังคมไทยยังมีสภาพแบบสังคมเหลื่อมซ้อน เป็นสังคมที่ยังคิดปะปนกันแบบสังคมบุพกาล แบบสังคมเกษตร แบบสังคมอุตสาหกรรม เป็นสังคมที่มีศิลปะที่ออกมาจากโครงสร้างทางสังคมพหุนิยม ซึ่งแม้ขณะนี้ กระแสศิลปะหลังสมัยจะเริ่มมีบทบาทต่อวงการศิลปกรรมไทย แต่เหตุอันเกิดจากปัญหาวิกฤติของสังคม วิกฤติเศรษฐกิจ วิกฤติการเมือง ได้ส่งผลทำให้เกิดกระบวนการวิพากษ์ตรวจสอบเรื่องการพัฒนาทุกสิ่งตามแบบตะวันตก และการพัฒนาของสังคมไทยในเชิงบริบททั้งระบบ รวมทั้งการพัฒนาของศิลปะในสังคมไทยพร้อมกันไปด้วย ที่สำคัญความเปลี่ยนแปลงในวงการศิลปะที่ได้รับผลกระทบจากสังคมภายในประเทศและจากสังคมโลก ได้กลายเป็นคำถามเกิดขึ้นตามมามากมาย ทั้งการเห็นด้วยกับการจำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามกระแสลัทธิโลกนิยม (Globalism) ทั้งการต่อต้านกระแสโลกนิยมหรือต่อต้านโลกาภิวัตน์อย่างถึงที่สุด รวมทั้งกระแสการแสวงหาทางออกเชิงผสมผสานที่เป็นทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมกับตัวเอง

4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะร่วมสมัย

การสร้างสรรค์ศิลปะของศิลปินนั้นมิได้เป็นการสร้างสรรค์จากความว่างเปล่านอกเหนือจากสภาวะปัจเจกภาพของศิลปินแต่ละคนแล้ว ปัจจัยซึ่งเป็นตัวแปรอันสำคัญอีกหลายปัจจัย ได้ส่งผลกระทบต่อการสร้างสรรงานของศิลปินโดยเฉพาะอย่างยิ่งศิลปินสมัยใหม่ ซึ่งปัจจัยเหล่านั้นได้กลายเป็นตัวกระตุ้นและผสมผสานกับสภาวะปัจเจกภาพก่อให้เกิดผลงานศิลปะสมัยใหม่อันหลากหลายที่ทำทลายความคิดและการชื่นชม วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงปัจจัยกระทบเหล่านั้นซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ คือ

1. ปัจจัยด้านการเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม (Politic, Social and Environment) เป็นปัจจัยที่พิจารณาได้ทั้งในเชิงรูปธรรมและนามธรรม ผู้คนและศิลปินในสังคมปัจจุบันดำรงชีวิตในลักษณะปฏิสัมพันธ์สูง ทั้งปฏิริยาและสัมพันธ์ต่อสภาพการเมือง สังคม สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมประชาธิปไตยได้ผลักดันและหล่อหลอมให้ผู้คนรวมทั้งศิลปินเป็นเช่นนั้น ผู้คนและศิลปินเป็น

ทั้งผู้รับกระแส สร้างกระแสและวิพากษ์วิจารณ์กระแสการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ศิลปินสมัยใหม่มีอิสรภาพและเสรีภาพอย่างยิ่งในการสร้างสรรค์ศิลปะ เข้าอาจจะเป็นทั้งผู้รับรู้และผู้วิพากษ์วิจารณ์ต่อการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นสภาวะครอบงำ การดำรงชีวิตของผู้คน และศิลปิน ศิลปินจะใช้ความถนัดของเขาแสดงออกหรือสะท้อนออกซึ่งการรับรู้หรือการวิพากษ์วิจารณ์ตามอัตราความเข้มข้นในสำนึกของศิลปินแต่ละคน

2. ปัจจัยด้านปัญญาและความคิด (Intellect and Thinking) สังคมใดสังคมหนึ่งย่อมมีกระแสธาร ปัญญาความคิดของสังคมนั้นไหลผ่านไปตามกาลเวลา มีกระแสนวัตกรรมและมีการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานหลักนั้น ผู้คนและศิลปินในสังคมใดสังคมหนึ่งย่อมได้รับกระแสปัญญาความคิดอันเป็นนามธรรมหล่อหลอมไว้ในความรู้สึกนึกคิด และความรู้สึกนึกคิดก็คือจุดเริ่มต้นของจินตนาการในสังคมนั้น ๆ กระแสปัญญาความคิดหลอมรวมมาจากผู้นำสังคมทั้งทางโลกและทางธรรม นักปรัชญา นักคิด ครู อาจารย์ นักวิชาการ ตลอดจนกระแสปัญญาความคิดของประชาชนทั้งหลาย กระแสปัญญาความคิดแทรกซึมอยู่ในสำนึกของผู้คนและศิลปินอย่างแยกออกได้ยากยิ่ง เมื่อกระแสปัญญาความคิดเปลี่ยนแปลงไปบนพื้นฐานกระแสหลัก ผลกระทบต่อผู้คน รวมทั้งศิลปินก็พลอยเปลี่ยนแปลงไปด้วย ภูมิปัญญาแบบชาวบ้านของไทยในสังคมเกษตร หล่อหลอมและผลักดันให้ชาวบ้านไทยสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้านเฉพาะลักษณะของไทย เฉพาะท้องถิ่น แม้ปัญญาความคิดจะไม่ใช้ปรากฏการณ์ในเชิงประจักษ์ แต่ถ้าเราพิจารณาพิเคราะห์ศิลปวัตถุอันเป็นผลผลิตของศิลปินเราก็คงสัมผัสกับแก่นแท้ภูมิปัญญาของแต่ละสังคมแต่ละช่วงเวลาได้

3. ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Science and Technology) การคิดและการค้นคว้าอย่างเป็นระบบ คือ การเริ่มต้นค้นคว้าในทางวิทยาศาสตร์ สังคมตะวันตกอาจเป็นเป้าหมายสำคัญในการเริ่มต้นทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี แต่เมื่อถึงวันนี้ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีได้กลายสภาพเป็นสากลไปแล้ว และดูเหมือนว่าการดำรงชีวิตในปัจจุบันกลมกลืนอยู่กับโลก วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก็คงกระทบต่อผู้คนและศิลปินทั้งรูปธรรมและนามธรรม การคิดในเชิงวิทยาศาสตร์หรือการคิดในเชิงตรรกะ คือกระแสนามธรรมหนึ่งซึ่งวิทยาศาสตร์ส่งผลมาถึง

4. ปัจจัยด้านประสบการณ์ (Experiences) ประสบการณ์ในที่นี้พิจารณาถึงการรับรู้ที่มีผลต่อการรู้คิด (Cognition) และอาจก้าวเลยไปถึงจิตใต้สำนึก (Subconscious) ตามทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ประสบการณ์นอกจากเป็นตัวบอกความแตกต่างของผู้คนและศิลปินยังเป็นปัจจัยหนึ่งในการกระตุ้นผู้คนและศิลปินให้แตกต่างกันอีกด้วย ประสบการณ์ที่แตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นเชิงปริมาณหรือคุณภาพ ย่อมผลักดันสภาพการรู้คิด กระบวนการคิด และสำนึกที่แตกต่างกัน ประสบการณ์ในชีวิต สภาพแวดล้อม รสนิยม อุดมการณ์ สิ่งที่แตกต่างกัน ศิลปินก็เช่นกันรสนิยมในการแสดงออก การเลือกสรร การใช้สี การสะท้อนอุดมการณ์ การสะท้อนภาพสังคมล้วนสะท้อนประสบการณ์รับรู้และสภาพการรู้คิดของศิลปินแต่ละคนอย่างมากมาย และนั่นคือ จุดยืนหรืออุดมการณ์ของแต่ละคน (วิจารณ์ ตั้งเจริญ. 2536 : 36-40)

5. ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ (Materials) วัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งย่อมมีคุณสมบัติในตัวมันเอง และการมีคุณสมบัติเฉพาะนั้น ย่อมเป็นมูลเหตุอันสำคัญที่จะก่อให้เกิดคุณประโยชน์และรูปลักษณะ

เฉพาะตัวอย่างใดอย่างหนึ่งนั้น นอกจากนั้นวัสดุอย่างใดอย่างหนึ่งยังมีความสัมพันธ์กับอุปกรณ์ ที่ใช้สร้างสรรค์วัสดุให้เกิดรูปลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ขึ้นด้วยการแปรเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์หรือการคิดค้นวัสดุอุปกรณ์อย่างใหม่ขึ้นใช้ ย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรูปลักษณะด้วยเช่นกัน ยิ่งในสังคมปัจจุบันที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีวิทยาการทำให้เกิดการเลือกใช้วัสดุอย่างใหม่ที่หลากหลายยิ่งขึ้น แนวโน้มผลิตผลต่าง ๆ ย่อมแปลกและหลากหลายขึ้นเป็นเงาตามตัว

จากประวัติศาสตร์ศิลปะเมื่อประมาณ ค.ศ. 1410 แจน แวน อีค ศิลปินเฟลมิช ประสบความสำเร็จในการใช้สีน้ำมันระบายรูปแบบอย่างใหม่ กลวิธีอย่างใหม่ และความงามอย่างใหม่ก็เกิดขึ้น เมื่อปีกัสโซ สร้างสรรค์ภาพผลงานศิลปะด้านเศษวัสดุในปี ค.ศ. 1912 รูปแบบอย่างใหม่ กลวิธีอย่างใหม่ และความงามอย่างใหม่ก็เกิดขึ้นเช่นกัน หรือเมื่อเทคนิคดนตรีก้าวไปสู่การสังเคราะห์ เสียงด้วยคอมพิวเตอร์ดนตรีสมัยใหม่อันซับซ้อนก็เร้าใจวัยรุ่นในปัจจุบันนี้ การเลือกสรรวัสดุอุปกรณ์ซึ่งมีอยู่มากมายจึงท้าทายศิลปินสมัยใหม่มิใช่น้อย เพราะการเลือกวัสดุอุปกรณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ย่อมหมายถึงการเลือกสรรปัจจัยตัวแปรในการสร้างสรรค์ศิลปกรรมด้วยเช่นกัน จากปัจจัยหลักอันเป็นผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ศิลปะของศิลปินในปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิด รูปแบบเนื้อหา และกลวิธีอันหลากหลายไม่มีขอบเขตอันจำกัดเช่นในอดีต

5. เนื้อหาสาระ สื่อวัสดุ และกลวิธีทางศิลปะ

5.1 เนื้อหาศิลปะ (Art Content)

เนื้อหาศิลปะ คือ ความหมายของศิลปะที่แสดงออกผ่านรูปทรงทางศิลปะ เนื้อหาทางศิลปะแบบรูปธรรมเกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพของเรื่องและรูปทรง เนื้อหาของงานแบบนามธรรมหรือรูปธรรมเกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพ ผ่านนามธรรมของงานศิลปะที่มองจากด้านการชื่นชมหรือจากผู้ดู ชลูด นิ่มเสมอ กล่าวถึงเนื้อหาทางศิลปะไว้ 2 ประเภทคือ

1. เนื้อหาภายในหรือเนื้อหาทางรูปทรง เกิดจากการประสานกันอย่างมีเอกภาพในทัศนธาตุในรูปทรง เป็นเนื้อหาของรูปทรงโดยตรงเนื้อหาประเภทนี้จะให้อารมณ์ทางสุนทรียภาพแก่ผู้ดู เป็นพลังความรู้สึกส่วนตัวของศิลปะเป็นบุคลิกภาพหรือรูปแบบของการแสดงออกของศิลปิน
2. เนื้อหาภายนอกเป็นเนื้อหาทางเรื่องราวสัญลักษณ์ซึ่งมีอยู่เฉพาะรูปแบบ เป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตหรือสิ่งของที่มีผลสืบเนื่องมาจากเนื้อหาภายในมีความหมายของเรื่องที่แตกต่างออกไป ทางด้านรูปทรง เนื้อหาภายในจะให้ความรู้สึกทำให้เกิดอารมณ์สะท้อนใจที่เป็นไปตามแนวเรื่อง เช่น ความรัก ความเศร้า ความรักชาติมาตุภูมิ ความเห็นใจเพื่อนมนุษย์ ดังนั้นงานลักษณะแบบรูปธรรมจะมีเนื้อหาทั้งภายในและภายนอก ให้อารมณ์ทางศิลปะและอารมณ์ทางด้านอื่นควบคู่ไปด้วย (ชลูด นิ่มเสมอ. 2534 : 22-23)

นับเป็นปัญหาหนึ่งสำหรับวงการศิลปะ การศึกษาศิลปะควรจะได้ส่งเสริมอิสรภาพ ส่งเสริมให้เกิดการเลือกสรรเนื้อหาและรูปแบบที่แตกต่างเท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะเมื่อกล่าวถึงศิลปะนั้นใน

ตัวของมันเองมีความหมายว่าอิสรภาพแฝงอยู่ด้วย ผู้สร้างสรรค์ควรจะมีสิทธิโดยชอบธรรมที่จะแสวงหาทั้งเนื้อหาและรูปแบบ มีข่ายความคิดกว้างขวางพอ คือมีทรรศนะในวงกว้างต่อความงาม สังคม การเมือง เศรษฐกิจ จริยธรรม ฯลฯ และได้กล่าวถึงเนื้อหาทางศิลปะซึ่งประกอบด้วย

วิรุณ ตั้งเจริญ (2527 : 89-95) ได้กล่าวถึงเนื้อหาและรูปแบบในงานศิลปะสามารถสรุปได้ว่า

1. เนื้อหาส่วนตัว เป็นเนื้อหาที่เริ่มต้นจากชีวิตเลือดเนื้อส่วนตน ความรัก และความพอใจส่วนตน คนเราต้องเริ่มต้นจากการรักตนเองก่อน และถ้าไม่หยุดอยู่กับที่ทุกคนก็พร้อมที่จะก้าวไกลออกไปถึงสังคมได้ ทุกคนต่างมีชีวิตเลือดเนื้อ ความรัก ความชื่นชม เมื่อมีใครสักคนเปิดเผยสิ่งเหล่านี้ออกมา คนอื่นก็ย่อมจะสัมผัสหรือสื่อสารร่วมกันได้ แต่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละคน

1.1 การแสดงออกทางด้านจิตวิทยา เป็นการแสดงออกในอารมณ์ส่วนตัวที่สะท้อนให้เห็นถึงความเหงา ความเศร้าหมอง ความเจ็บปวด หรือความคิดส่วนตน อันเป็นผลมาจากความเก็บกดภายในจิตสำนึก ซึ่งความรู้สึกเก็บกดนั้นเป็นผลสะท้อนมาจากการดำรงชีวิตในสังคมที่มีจำนวนประชากรเพิ่มเปลี่ยนแปลงก้าวไปพร้อมกับระบบเทคโนโลยีปัญหาารอบด้านต่างผลักดันให้ผู้คนมีอารมณ์เร้นลับเก็บกดมากขึ้น

1.2 ความรักและชีวิตครอบครัว เป็นชีวิตส่วนตัวอีกแง่มุมหนึ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้แม้จะมีการต่อสู้เพื่อสังคมก็ตาม ชีวิตส่วนตัวก็ยังคงดำรงอยู่พร้อมจะเป็นฐานอันมีค่าต่อชีวิตในสังคมต่อไป

1.3 ความตายและอารมณ์ที่น่าหวาดกลัว ความตายนับเป็นสัจจะของมนุษย์ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ บ่อยครั้งที่ความตายเตือนสำนึกของผู้คนให้ลดสิ่งไร้สาระในชีวิตลง ลดการเบียดเบียนและการเอารัดเอาเปรียบกันลง

1.4 ความศรัทธาส่วนตัว คนเรามีความศรัทธาอันแรงกล้าต่อการดำรงชีวิตที่ผิดแผกแตกต่างกันออกไป เป็นเสมือนสิ่งฝังแน่นในส่วนลึกของจิตใจตลอดช่วงเวลาในการดำรงชีวิต ซึ่งความศรัทธาส่วนตัวนี้อาจจะเป็นผลมาจากครอบครัว สิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์ส่วนตัวที่หล่อหลอมมา และศิลปินหลายคนเปิดเผยให้เห็นถึงความจริงในประเด็นนี้

1.5 การแสดงออกทางด้านความประณีตงดงาม จะถือตนเองเป็นสำคัญที่ชื่นชอบ ต่อวัตถุหรือรูปแบบที่สร้างขึ้นเองที่เห็นว่างดงาม คนกลุ่มนี้พยายามดึงวัตถุทุกชนิดทุกรูปแบบไปสู่ลักษณะที่ตนเองเชื่อว่างดงาม เป็นความงามที่อาจจะไม่เกี่ยวข้องกับความเก็บกดหรือจิตสำนึกใด ๆ

2. เนื้อหาเพื่อสังคม ศิลปะทุกชนิดที่เกิดจากมือของมนุษย์นั้น ก็เพื่อมนุษย์ผู้สร้างด้วยกันทั้งสิ้น หรือศิลปะทุกชิ้นที่นำไปเปิดเผยในสังคม ก็น่าจะเป็นสมบัติของสังคมด้วย แต่ในแง่ของการแยกออกเพื่อพิจารณานี้ เป็นการแยกเพื่อชี้ให้เห็นถึงข้อแตกต่างที่ว่า ศิลปะมีสาระเพื่อสังคมโดยตรง โดยพิจารณาสังคมเป็นตัวผานอันสำคัญต่อชีวิตของทุกคน ซึ่งทุกคนน่าจะได้ร่วมกันกระตุ้นจิตสำนึกและร่วมกันสร้างสรรค์พร้อมกันไปด้วย เพื่อที่จะสร้างเสริมอารมณ์ส่วนบุคลนั้น ๆ

2.1 การเมืองและลัทธิความเชื่อ ศิลปินในแนวทางนี้จะปฏิเสธความคิดว่าเป็นเพียงสิ่งบันเทิงอารมณ์เท่านั้น นอกจากความมั่งคั่งที่มีอยู่แล้วต่างเชื่อมั่นในผลตอบแทนของศิลปะว่าน่าจะมีผลในวงกว้างต่อระบบในสังคมด้วย ซึ่งการเมืองเป็นเรื่องที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่พ้น ชีวิตจะเกี่ยวข้องกับการเมืองอยู่ตลอดเวลา ซึ่งศิลปะก็น่าจะสนองตอบความจริงด้านนี้ด้วย

2.2 บรรยายสังคม การที่ความเชื่อในชีวิตในสังคมนั้นมวลชนควรจะต้องมีความเสมอภาคและสันติสุขการได้รับความเอาใจใส่ต่อชีวิตทุกรูปแบบจึงเป็นปัญหาสำคัญศิลปินที่มีจิตสำนึกทางด้านนี้อาจจะบรรยาย บันทึก หรือสะท้อนชีวิตในสังคมให้ปรากฏ เพื่อเป็นการปลุกเร้าความคิด ความห่วงใย และคุณธรรมที่จะมีต่อสังคม เป็นการเสริมสร้างจิตสำนึกร่วม เพื่อให้เกิดการเกื้อหนุนต่อชีวิตในวงกว้างต่อไป

2.3 ถากถางสังคม การถากถางสังคมในงานศิลปะนับเป็นการชี้แนะ ตำหนิหรือประณามสังคมในด้านใดด้านหนึ่งโดยวิธีทางอ้อม เป็นการเสนอความคิดให้ผู้มีส่วนร่วมได้ตระหนักถึงความจริงโดยผ่านกระบวนการคิดในระดับหนึ่ง การเสนอความคิดในรูปแบบของแต่ละคนอาจจะยุ่งยาก ซับซ้อนหรือเข้าใจได้ง่าย ศิลปินบางคนอาจจะบรรยายเรื่องราวทิ้งไว้ให้คิด สร้างปมปัญหาซ่อนไว้เป็นเกณฑ์ แนวทางเช่นนี้อาจจะมีหลายลักษณะ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีแนวคิดแบบสังคมนิยมหรือชนชาตินิยม

คุณค่าทางเรื่องราวเป็นคุณค่าที่เด่นและมีความสำคัญมากกว่ารูปทรง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคนส่วนมากเมื่อพบงานศิลปะก็มักจะทราบว่าเป็นเรื่องอะไร มีความเหมาะสมของเนื้อเรื่องหรือไม่ คุณค่าทางเรื่องราวนี้มีเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาร์ สุธิพนธ์ ได้กล่าวถึงคุณค่าทางเนื้อหาหรือเรื่องราว ว่าได้แยกเป็น 4 หมวดหมู่ด้วยกัน คือ

1. เรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งได้แก่ เรื่องความรัก ความโกรธความหลง อิจฉาริษยา ฯลฯ เมื่อเป็นทัศนศิลป์ปรากฏว่าผู้ดูจะต้องนึกถึงตนเองและสังเกตธรรมชาติของตนเองมากขึ้น
2. เรื่องราวที่มนุษย์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน เช่น เรื่องธรรมชาติของครอบครัวเรื่องประวัติศาสตร์ สงคราม การเมือง การทำมาหากิน ความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น
3. เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องราวทางเทคโนโลยีการค้นคว้าวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์
4. เรื่องราวที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งไม่มีตัวตน ได้แก่ เรื่องราวของเทพเจ้า นิยาย และเรื่องราวเกี่ยวกับศาสนา (อาร์ สุธิพนธ์. 2535 : 62-63)

เรื่องราวต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาทั้งหมดถือว่าเป็นคุณค่าทางเนื้อหาสาระของศิลปินที่ได้แสดงออกโดยถ่ายทอดความรู้สึกที่ได้พบเห็นออกมาทางผลงานและปรากฏในผลงานศิลปกรรม อาจกล่าวโดยสรุปเนื้อหาทางศิลปะจะเกี่ยวข้องกับการปรากฏการณ์ทางเนื้อหาสาระสิ่งที่อยู่ภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ เนื่องจากภาพรวมที่ปรากฏเนื้อหาภายในภาพผลงานจิตรกรรมจะเป็น

เรื่องราวเกี่ยวกับมนุษย์ เรื่องราวเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ศิลปินอาศัยอยู่ที่มีความหลากหลายของศิลปะในสังคมสมัยใหม่รวมถึงความเชื่อต่าง ๆ

รูปแบบศิลปะ (Art Form) เป็นปรากฏการณ์อันเกิดจากการรวมตัวกันของส่วนประกอบทางศิลปะ ที่เกิดจากการรับรู้ของศิลปินโดยแสดงให้เห็นถึงบุคลิกที่แตกต่างกัน อารี สุทธิพันธุ์ (2533: 175-182) ได้กล่าวถึงรูปแบบทางศิลปะที่ถ่ายทอดด้วยวัสดุและวิธีการต่าง ๆ ทำให้เกิดรูปแบบที่แตกออกไป 5 แบบคือ

1. รูปแบบที่ถ่ายทอดตามลักษณะคล้ายของจริง ลักษณะรูปแบบที่ยึดถือความคล้ายของจริงนี้ถือได้ว่าเป็นความพยายามของศิลปินที่จะถ่ายทอดการรับรู้ตามความสามารถและความชำนาญของตน ให้ใกล้เคียงกับความจริงตามตาเห็นมากที่สุด ซึ่งจะสร้างความประทับใจให้แก่ผู้พบเห็นทราบ

2. รูปแบบที่ถ่ายทอดเฉพาะโครงสร้างที่เด่นและสำคัญลักษณะแบบนี้ยึดมั่นในความสามารถทางสมองของมนุษย์ที่รู้จักใช้ปัญญาถือว่าเป็นความฉลาดในการถ่ายทอดอย่างหนึ่งที่สามารถเลือกเฟ้นแต่ใจความที่สำคัญ ๆ มาแสดงออกให้เห็น

3. รูปแบบที่ถ่ายทอดตามความรู้สึกสัมผัส ในการถ่ายทอดเรื่องราว หรือเหตุการณ์เราอาจถ่ายทอดตามที่เราเห็นหรือรับรู้ ซึ่งอาจเป็นการถ่ายทอดโดยยึดความจริงตามความรู้สึกสัมผัส จึงเกิดเป็นรูปแบบที่สำคัญรูปแบบ

4. รูปแบบที่ถ่ายทอดตามด้านและมุมที่เห็น รูปแบบที่ถ่ายทอดตามด้านและมุมต่าง ๆ นั้นถือว่าเป็นความพยายามของศิลปินที่พยายามจะเข้าใจความจริงมากที่สุด เพราะเหตุว่าวัตถุที่เป็นจริงนั้นมีลักษณะ 3 มิติ คือ กว้าง ยาว หนา และอยู่ในภาวะของการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นการถ่ายทอดต่าง ๆ ที่ผ่านมาเป็นความพยายามที่ถ่ายทอดเพียงด้านเดียวจึงไม่สามารถจะทำให้เกิดรูปแบบใกล้เคียงความเป็นจริงที่มีลักษณะสามมิติได้ อย่างไรก็ตามความพยายามของศิลปินที่จะถ่ายทอดด้านต่าง ๆ นั้นก็หาได้เข้าใจจริง ๆ ไม่ เพราะเป็นการถ่ายทอดจากสามมิติมาบนแผ่นระนาบสองมิติ

5. รูปแบบจินตนาการ อาจเกิดจากสภาวะที่อยู่ใต้อารมณ์เฉพาะหน้าหรือเกิดจากการอ่าน การคิด หรือการรับรู้ต่าง ๆ

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ ได้กล่าวถึงรูปแบบซึ่งเป็นส่วนประกอบทางจิตรกรรม ซึ่งมี 3 ลักษณะคือ

1. รูปแบบแสดงความเป็นจริง เป็นรูปแบบที่ศิลปินได้พยายามถ่ายทอดเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยยึดถือรูปแบบตามความเป็นจริงตามสภาวะของสิ่งนั้น ๆ เช่นภาพคน สัตว์ สิ่งของ การแสดง รูปแบบนี้ศิลปินไม่จำเป็นต้องถ่ายทอดทุกสิ่งทุกอย่างที่ปรากฏดังเช่นกล้องถ่ายภาพ ศิลปินอาจตัดทอน เพิ่มเติม หรือจัดวางส่วนประกอบของงานศิลปะนั้น ๆ ตามที่เห็นว่าเหมาะสม
2. รูปแบบผันแปรความเป็นจริง เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่มีได้ยึดถือกฎเกณฑ์เป็นจริงตามสภาวะของสิ่งนั้น ศิลปินเพียงแต่อาศัยรูปแบบของสิ่งนั้น ๆ มาสร้างสรรค์รูปแบบ

ผลงานของตน เช่น ทำให้รูปร่างผิดสัดส่วนด้วยการยืดขยายหรือการบิดเบือนให้ผิดพลาด รวมถึงการผสมผสานรูปแบบที่เป็นจริงตามสภาวะให้เกิดรูปแบบใหม่ขึ้น

3. รูปแบบสัญลักษณ์ เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยผ่านรูปแบบที่แสดงความเป็นจริง หรือรูปแบบผันแปรความเป็นจริง แต่ศิลปินมิได้มีเจตนาที่จะแสดงความหมายไปตามรูปแบบดังกล่าวโดยตรง กล่าวคือ ศิลปินได้ใช้รูปแบบที่นำมาสร้างสรรค์เป็นผลงาน เพียงนำเฉพาะสัญลักษณ์เท่านั้นเพื่อสื่อเป็นความหมาย เช่น นกฟิราเป็นสัญลักษณ์ของเสรีภาพและอิสรภาพ (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. 2537 : 9-10)

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงความหลากหลายทางด้านรูปแบบที่สอดคล้องกับสภาพของศิลปะในสังคมเมืองสมัยใหม่ สามารถพิจารณาได้ 5 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบสัจนิยม (Realism) เป็นรูปแบบต้นสายธารศิลปะจากสังคมตะวันตก ซึ่งชื่นชมในความงามของธรรมชาติแวดล้อม และพยายามบันทึกภาพหรือเลียนแบบธรรมชาติสิ่งแวดล้อมตามที่ตนเองชื่นชม แม้การเลียนแบบสื่อตลใจเช่นนั้น ศิลปินจะปรับความงามตามรสนิยมที่ตนเองพึงพอใจไปบ้างก็ตาม

2. รูปแบบอารมณ์นิยม (Emotionalism) ศิลปะในรูปแบบอารมณ์นิยมก็พัฒนามาจากพื้นฐานรูปแบบสัจนิยม แต่ได้นำอารมณ์ความรู้สึกภายในที่ศิลปินมีต่อมนุษย์ ธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แสดงออกในลักษณะที่สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกภายใน ผสานกับรูปแบบสัจนิยม

3. รูปแบบรูปแบบนิยม (Formalism) ศิลปะในลักษณะรูปแบบนิยมได้พัฒนาขึ้นเด่นชัด เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อคานดินสกี (Kandinsky) เขียนภาพนามธรรมบริสุทธิ์ (pure abstraction) ขึ้น ซึ่ง “นามธรรมบริสุทธิ์” ในที่นี้ หมายถึง รูปแบบผลงานศิลปะที่มีได้แสดงภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อม แต่แสดงออกด้วยเส้น สี รูปทรง มิติ ฯลฯ เป็นการผสมผสานส่วนประกอบศิลปะให้งดงาม คล้ายดนตรีบรรเลง ที่เสนอความไพเราะของเสียงดนตรี มิได้มีเนื้อเพลงบรรยายเนื้อหาสาระ ซึ่งการนำเสนอภาพผลงานศิลปะโดยเน้นคุณค่าของรูปแบบเช่นนี้ เนื้อหาในผลงานนั้นก็ลดบทบาทลง แต่ก็ยังคนเป็นเนื้อหาที่แฝงอยู่ในความงามของรูปแบบนั้น

4. รูปแบบสัญลักษณ์นิยม (Symbolism) ศิลปะรูปแบบสัญลักษณ์นิยมได้มีวิวัฒนาการมายาวนาน ทั้งในส่วนที่ผสมผสานอยู่กับรูปแบบศิลปะในลักษณะอื่น ๆ และศิลปะที่แสดงสัญลักษณ์เด่นชัดในตัวของมันเอง เช่น หนองเคราในประติมากรรมคนอารยะธรรมเมโสโปเตเมียแสดงถึงอำนาจ อักษรภาพของอียิปต์โบราณที่ชื่นชมได้ทั้งความงามของภาพและแปลความภาษา ท้องฟ้าสีทองซึ่งแสดงถึงสวรรค์ในศิลปะไบแซนไทน์ ภาพผลท้อคือการมีอายุยืนยาวและอุดมสมบูรณ์ในศิลปะจีน ภาพคนที่ได้รับการระบายสีทอง คือ เทพหรือผู้มีอำนาจราชศักดิ์ในจิตรกรรมไทย เป็นต้น ศิลปะรูปแบบสัญลักษณ์นิยมเป็นการเสนอภาพ รูป หรือภาษาที่ซ่อนเร้นความคิด อุดมคติ สุภาพิธ หรือข้อคำสอนอย่างใดอย่างหนึ่งไว้ เพื่อผู้พบเห็นได้คิดอุปมาอุปไมยและเข้าใจความหมายที่ซ่อนเร้นไว้ นั้น ซึ่งในแง่จิตวิทยาแล้ว การที่คนเราได้คิดและเข้าใจด้วยตนเอง ย่อมมี “ความหมาย” ต่อบุคคล

นั้นมากกว่าการยึดเยียดหรือบอกเล่าตรงๆ สัญลักษณ์ที่ศิลปินนำเสนอ อาจจะเป็นสัญลักษณ์ ที่รับรู้ร่วมกันอยู่แล้วหรือเป็นสัญลักษณ์ที่ศิลปินกำหนดขึ้นก็ได้

5. รูปแบบประเพณีนิยม (Traditionalism) ศิลปะประเพณีนิยมของสังคมใดสังคมหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะกระแสสากล หรือศิลปะจากวัฒนธรรมอื่นๆ และพัฒนาหรือประยุกต์ให้เปลี่ยนไปสู่อีกลักษณะหนึ่ง แต่ก็ยังคงรักษาพื้นฐานประเพณีนิยมจากอดีตไว้ด้วยเป็นความพยายามที่จะบูรณาการศิลปะอดีตและปัจจุบันเข้าไว้ด้วยกัน สำหรับสังคมไทยปัจจุบัน ศิลปะแนวประเพณีนิยมไทย (Thai Traditional Art) ได้มีศิลปินร่วมสมัยหลายต่อหลายคนให้ความสำคัญและสร้างสรรค์กัน (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2536 : 58-62)

5.2 สื่อวัสดุและกลวิธีทางศิลปะ

ความเข้าใจในเรื่องวัสดุและเทคนิคทางศิลปะมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้เข้าใจศิลปะได้ดียิ่งขึ้น คุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิดจะมีกลวิธีในการทำงานที่แตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหา รูปแบบ ในการแสดงออกของศิลปิน วัสดุและกลวิธีศิลปะเป็นปรากฏการณ์ทางทักษะและลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี สื่อ สื่อวัสดุ กรรมวิธีในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

นิตยละ ระเด่นอาหมัด ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคำที่มีความหมายต่อการสร้างสรรค์ไว้สรุปได้ว่า

1. สื่อ (Media) หมายถึงประเภทของงานศิลปะที่เราสร้างเพื่อสื่อให้คนได้ดู เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ฯลฯ ศิลปินแต่ละคนจะถนัดในสื่อที่แตกต่างกันออกไป บางคนอาจจะถนัดเพียงอย่างเดียว แต่บางคนอาจถนัดมากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น ไมเคิลแองเจโล สามารถสร้างสรรค์ด้วยสื่อจิตรกรรมและประติมากรรม ซึ่งเป็นผลดีในการที่จะเลือกสื่อแสดงออกได้เหมาะสมกับความรู้สึก สื่อจิตรกรรมจะใช้สี เส้น พื้นผิว เป็นองค์ประกอบหลัก ให้ความรู้สึกเบาและหลากหลาย ในขณะที่ประติมากรรมจะสื่อทางด้านรูปทรง ความหนักแน่น

2. วัสดุ (material) หมายถึงชนิดของวัสดุที่นำมาสร้างสรรค์สื่อศิลปกรรมนั้นๆ เช่น จิตรกรรม วัสดุสื่อได้แก่ สีน้ำ สีน้ำมันเป็นต้น ประติมากรรมเช่น ปั้นด้วยดินเหนียว ปูน ไม้ หิน ฯลฯ วัสดุสื่อจะช่วยด้านความรู้สึกในการสื่อเช่นเดียวกัน เช่นสีน้ำ รู้สึกสะอาดสดใส เบา ตรงกันข้ามกับสีน้ำมันจะรู้สึกหนักแน่น จริงจังกว่า รูปสลักหินอ่อนจะรู้สึกนุ่มนวล อ่อนโยนและมีชีวิต แต่รูปปูนพลาสเตอร์จะรู้สึกหยาบและไร้ชีวิต วัสดุสื่อไม่รวมถึงเครื่องมือสร้างสรรค์ศิลปกรรมเช่น พู่กัน สิว ค้อน จานสี ซึ่งไม่ใช่เป็นส่วนประกอบของสื่อที่นำมาสร้างภาพศิลปกรรม

3. เทคนิค (Technique) หมายถึงเทคนิคการใช้วัสดุสื่อแต่ละประเภท เช่นเทคนิคการเขียนสีน้ำมันแบบสีซ้อน เทคนิคสีน้ำแบบเปียกบนเปียก เทคนิคทางศิลปกรรมเป็นแบบอย่างปฏิบัติตามประเพณีนิยมทั่ว ๆ ไป เช่นเทคนิคการสร้างสรรค์ทางประติมากรรมได้แก่ การปั้น การแกะสลัก และการหล่อ ซึ่งโดยความเป็นจริงยังมีวิธีการสร้างสรรค์ชนิดอื่น ๆ ที่ศิลปินได้ปฏิบัติแต่ถือว่าเป็นเทคนิคสร้างสรรค์เฉพาะตัว

4. กรรมวิธี (device) หมายถึงเทคนิคพิเศษเฉพาะตัวที่ศิลปินได้ค้นคว้าทดลองเอง กรรมวิธีจะสอดคล้องกับการแสดงออกและสื่อวัสดุที่เลือกใช้ ศิลปินแต่ละคนนอกจากได้ฝึกฝนทางเทคนิคการสร้างสรรค์ศิลปกรรมแบบทั่วไปแล้ว ยังต้องค้นคว้ากรรมวิธีส่วนตัวเพื่อให้สอดคล้องกับการแสดงออกของตัวเอง เช่น การเขียนสีน้ำของ อารี สุทธิพันธุ์ นอกจากจะใช้เทคนิคการเขียนสีน้ำแบบชุ่มสีแบบทั่วไปแล้ว ยังใช้กรรมวิธีส่วนตัวโดยการสร้างมิติการซ้อนของสีโดยการล้างสีออกจากกระดาษที่เขียนในชั้นแรกเพื่อให้เหลือคราบสีบาง ๆ ก่อนที่จะลงมือเขียนภาพสีใหม่ซ้อนลงบนรอยล้างของสีเดิมทำให้เกิดมิติภาพที่ซ้อนลึกได้ลำดับ หรือการเคลือบสีน้ำด้วยนมสดเพื่อให้เกิดมิติความลึก หรืออย่างเอดการ์ เดอกาส์ (Edgar Degas) ศิลปินกลุ่มอิมเพรสชันนิสต์ ใช้เทคนิคการเขียนสีชอล์ค ที่ค้นคว้าส่วนตัวโดยวิธีการแช่กระดาษสีชอล์คในน้ำมันสนก่อน เพื่อให้สีชอล์คเกาะเนื้อกระดาษได้แน่นยิ่งขึ้น หรือการที่เขาใช้กรรมวิธีผสมผสานระหว่างภาพพิมพ์ครั้งเดียว (Mono print) กับสีชอล์คก็ถือเป็นกรรมวิธีเฉพาะตัวของศิลปิน (นาคและ ระเด่นอาหมัด. 2541 : 2-4)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2534 : 201) ได้อธิบายความหมายของกลวิธีทางศิลปะไว้ว่ากลวิธีหมายถึงปรากฏการณ์ทางด้านกระบวนการสร้างสรรค์ ที่แสดงปรากฏการณ์ตามทักษะและลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน โดยที่กลวิธีเหล่านั้นสัมพันธ์กับสื่อที่ใช้แสดงออกทางศิลปะ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2534 : 201)

อัศนี ซูอรุณ ได้แสดงความคิดเห็นของความหมายคำว่าเทคนิคและกลวิธีไว้ดังนี้

1. เทคนิค ทักษะฝีมือพิเศษที่ศิลปินใช้ในการใช้สื่อวิธีและความชำนาญในการใช้วัสดุในการทำงาน ศิลปะนอกเหนือจากความรู้โดยทั่วไปที่เกี่ยวกับรายละเอียดในการทำงานศิลปะของเขา ซึ่งเขามีอยู่แล้ว เป็นแบบอย่างซึ่งศิลปินใช้สีหรือผสมสีเป็นวิธีที่จะทำให้เขาสัมฤทธิ์ผลตามเจตนาทางสุนทรียศาสตร์ตามต้องการ ดังนั้นแม้ว่าความชำนาญทางด้านเทคนิคจะเกี่ยวข้องกับการช่างหรืองานฝีมืออยู่มากก็ตามแต่ความชำนาญทางด้านเทคนิคก็ไม่อาจแยกเด็ดขาด จากความสัมฤทธิ์ผลแห่งการแสดงทางศิลปะ ที่เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ของศิลปินเลย
2. กลวิธี กรรมวิธีโดยรวมของการใช้วิธีการทางจิตรกรรม ประติมากรรม ฯลฯ โดยเฉพาะเจาะจงอย่าง เช่น กลวิธีการเขียนภาพสีฝุ่น หรือกลวิธีการเคลือบผิว เป็นต้น (อัศนี ซูอรุณ. 2543 : 67)

อารี สุทธิพันธุ์ ได้กล่าวถึงวัสดุและวิธีการในการสร้างสรรคงานทัศนศิลป์แขนงต่างๆ ดังนี้

1. การวาดเขียน (Drawing) การวาดเขียนหรือการวาดเส้น นับว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของศิลปกรรมและการออกแบบทุกชนิด เพราะเท่ากับเป็นการบันทึกความรู้สึกนึกคิด จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ที่ผุดขึ้นในมโนภาพหรือในสมองของศิลปินครั้งแรก ศิลปินต้องการบันทึกทุกอย่างไว้ ก็เลือกวัสดุที่ตนมีความถนัดอยู่ เช่น ดินสอดำ เงินแหลม ชอล์ก สี สีถ่าน ฯลฯ

2. ภาพพิมพ์ (Printing) เป็นภาพที่เกิดจากแม่พิมพ์ที่ศิลปินสร้างขึ้นครั้งแรก แล้วนำมาพิมพ์ในกระบวนการต่าง ๆ ดังนี้

2.1 การพิมพ์แบบนูน (Relief) เป็นภาพพิมพ์ที่เกิดจากกระบวนการที่เป็นผลมาจากผิวหน้าของแม่พิมพ์ หลังจากที่ย่างออกแบบแกะแม่พิมพ์ส่วนที่ไม่ต้องการออกแล้ว

2.2 การพิมพ์แบบร่องลึก (Intaglio) เป็นภาพพิมพ์ที่เกิดจากผลของสีที่อยู่ในส่วนลึกของผิวแม่พิมพ์หลังจากที่ช่างใช้น้ำกรดกัดแม่พิมพ์ตามแบบที่ต้องการ

2.3 การพิมพ์แบบราบ (Planographic) การพิมพ์แบบนี้ได้แก่การพิมพ์หิน หมายถึงแม่พิมพ์เป็นหินซึ่งมีผิวหน้าเรียบ ขบวนการพิมพ์หินนี้มีหลักการที่ว่าน้ำและน้ำมันไม่ผสมกัน เมื่อนำน้ำและน้ำมันไปออกแบบหินที่มีผิวเนื้อละเอียด

2.4 การพิมพ์แบบสแตมป์ซิล (Stencil) การพิมพ์ในกระบวนการนี้มีการพิมพ์ซิลค์สกรีน (Silk-Screen Process) หรือ เซริกกราฟ (Serigraph)

3. จิตรกรรม (Painting) หมายถึง การเขียนระบายสีน้ำ สีเทียน สีชอล์ก สีอะคริลิก ฯลฯ การระบายสีน้ำ นิยมระบายบนกระดาษ ซึ่งมีผิวต่าง ๆ กัน เช่น หยาดหรือละเอียด เรียกทั่ว ๆ ไปว่ากระดาษวาดเขียน การระบายสีน้ำมันหรือสีฝุ่นมักจะระบายบนผ้าใบหรือแผ่นไม้ หรือผนังอื่น ๆ

4. ประติมากรรม (Sculpture) เมื่อกล่าวถึงประติมากรรม เราหมายถึงการเอาส่วนย่อยออกหรือเพิ่มเข้าในส่วนรวม เพื่อให้ได้รูปตามที่ต้องการ (Subtractive Process and Additive Process) บางที่เราเรียกการปั้นสลัก คำนี้ถ้าสะกดด้วยประติมากรรม หมายถึงรูปสลักที่เกี่ยวกับศาสนา

5. สื่อผสม (Mixed Media) ได้แก่ผลงานทัศนศิลป์ที่เกิดจากการผสมผสานสื่อหรือวัสดุศิลปะสาขาเดียวกันหรือต่างสาขาเข้าไว้ด้วยกัน ในผลงานชิ้นใดชิ้นหนึ่งด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลากหลายวิธีการ เพื่อเป้าหมายการสร้างงานศิลปะชิ้นนั้นบรรลุผลทั้งนี้โดยมีสื่อหรือวัสดุสาขาทัศนศิลป์เป็นส่วนประกอบหลัก และมีสื่อสาขาอื่นเป็นส่วนประกอบ (อาร์ สุธิพันธุ์. 2528 : 88-96)

6. ศิลปะสื่อประสมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

6.1 ประวัติความเป็นมาของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ

ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองทางการเมือง เมื่อ พ.ศ.2475 การเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการคลี่คลายศิลปกรรมอย่างลึกซึ้งในเวลาต่อมาอีกชั้นหนึ่ง กล่าวคือเป็นการเปิดโอกาสให้ศิลปกรรมจากโลกตะวันตกเข้ามามีบทบาทต่อวงการศิลปกรรมได้เด่นชัดขึ้นและในช่วงเวลาดังกล่าว ผลงานชิ้นสำคัญหลายชิ้นถูกสร้างขึ้นด้วยศิลปินศิลปินภายในประเทศและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะชาวต่างประเทศ

ศิลปกรรมไทยสมัยใหม่ในช่วงปี พ.ศ.2489 ได้มีโอกาสได้ไปเผยแพร่ ในต่างประเทศ โดยการจัดแสดงที่สถานทูตไทย ในกรุงลอนดอนประเทศอังกฤษ ผู้ที่ให้การอนุเคราะห์ให้มีการจัดแสดงผลงานศิลปะชิ้นนี้ได้แก่ นายดิเรก ชัยนาม เอกอัครราชทูตแห่งสำนักเซนต์เจมส์ ในขณะนั้นและมี ศิลป์ พีระศรี ได้ทำหน้าที่เป็นผู้อธิบายผลงานศิลปกรรมไทยด้วยตัวเอง จากการแสดงผลงานศิลปะในครั้งนั้นได้ส่งผลให้ ศิลป์ พีระศรีและนายวาโตมิ มีแนวคิดที่จะผลักดันให้มีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติขึ้นในประเทศไทย (พิริยะ ไกรฤกษ์และเผ่าทอง ทองเจือ. 2525:30) และในปีพ.ศ. 2492 ความพยายามของ ศิลป์ พีระศรี และนายวาโตมิก็จประสบความสำเร็จ การแสดงศิลปกรรม

แห่งชาติจึงได้ถือกำเนิดขึ้น โดยมีการประกวดแข่งขันผลงานศิลปกรรมอยู่เบื้องหลัง การแสดงผลงานนั้นนับได้ว่าเป็นอย่างก้าวใหม่สำหรับวงการศิลปกรรมไทยเป็นอย่างมาก

การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติแต่ละครั้ง จะมีการตัดสินรางวัลให้แก่ศิลปินเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้สำหรับผลงานที่ได้รับการตัดสินให้ชนะในแต่ละประเภทจะได้รับรางวัลประกาศนียบัตรเหรียญทอง เหรียญเงิน เหรียญทองแดง ตามลำดับ (พริยะ ไกรฤกษ์และเผ่าทอง ทองเจือ. 2525 : 30) ผู้ที่ได้รับประกาศนียบัตรเหรียญทอง 3 ครั้ง หรือประกาศนียบัตรเกียรตินิยมเหรียญทอง 2 ครั้ง และเหรียญเงิน 2 ครั้งในแต่ละประเภท จะได้รับเกียรติเป็นศิลปินชั้นเยี่ยม

จากการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ในการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ อำนาจเย็นสบาย ได้สรุปตามหลักฐานที่ปรากฏที่รวบรวมได้ดังนี้

- 1.ผู้จัดมีความมุ่งหมายหลายประการ แต่ที่เป็นข้อใหญ่คือ เพื่อสนองแก่มหาชนให้ได้ดูชมสิ่งที่น่าสนใจออกมาและสร้างขึ้นเป็นศิลปะ ซึ่งเรียกว่าศิลปกรรมไม่ได้มุ่งที่จะแสดงผลศิลปกรรมชนิดที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นพาณิชย์ศิลป์ เพื่อให้ถูกใจคนโดยทั่วไป แต่เป็นศิลปกรรมชนิดที่ถอดเอาความรู้อันเกิดจากอารมณ์และปัญญาความคิดของผู้สร้างให้สำแดงปรากฏออกมาด้วยเหตุนี้ กรรมการศิลปกรรมที่มีผู้เข้ามาแสดง จึงจำเป็นต้องคัดเอาศิลปกรรมบางชิ้นออกแม้ว่าดี แต่ไม่เข้าลักษณะของศิลปกรรมที่ต้องการดังกล่าวมาข้างต้น เพราะฉะนั้นงานศิลปกรรมคราวนี้ จึงมีศิลปกรรมทางคุณภาพ ไม่ใช่ทางปริมาณซึ่งถือเอาจำนวนเป็นเกณฑ์
- 2.เพื่อส่งเสริมบรรดาศิลปินผู้มีใจรักศิลปะให้มีโอกาสแข่งขันสร้างงานศิลปะให้มีระดับสูงและประณีตยิ่งขึ้น และโดยที่สมัยของโลกปัจจุบันนี้มีการติดต่อสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจึงเห็นเป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องยกระดับศิลปะของศิลปินไทยในปัจจุบันให้มีมาตรฐานเท่าเทียมกับอารยประเทศ
- 3.ให้เป็นเวทีของการแสดงออกของแนวทางศิลปะแบบต่างๆกันเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดและทัศนคติในศิลปะเพื่อให้เกิดความเคลื่อนไหวในทางสร้างสรรค์ศิลปะแบบใหม่ๆแปลกๆออกไป (อำนาจเย็นสบาย. 2524 : 91)

การนำเสนอผลงานสู่สาธารณชนในช่วงที่ ศิลป์ พีระศรี สอนศิลปะที่โรงเรียนประณีตศิลปกรรมนั้นได้จัดแสดงผลงานศิลปะของนักเรียนขึ้นในงานฉลองรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นงานประจำปีตั้งแต่ พ.ศ. 2481 อันเป็นช่วงสมัยที่รัฐบาลไทยภายใต้การนำของนายกรัฐมนตรี จอมพล ป.พิบูลสงคราม มีนโยบายปลูกเร้าประชาชนให้ตื่นตัวในเรื่องวัฒนธรรมและความรักชาติ

ศิลป์ พีระศรี ได้เสนอแนะกรมศิลปากรให้จัดงานศิลปกรรมแห่งชาติขึ้นเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2492 โดยมีวัตถุประสงค์คือเพื่อเป็นการช่วยให้ประเทศมีความก้าวหน้า เกิดความเคลื่อนไหวในงานด้านศิลปะ และเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนมีความรู้และเข้าใจในงานศิลปะสมัยใหม่ อันเป็นผลให้ประเทศไทยมีศิลปินที่มีความสามารถในสาขาศิลปะต่าง ๆ ส่งผลงานศิลปะเข้าแข่งขันและแสดงร่วมกันเป็นประจำทุกปี นับเป็นการบุกเบิกงานศิลปะร่วมสมัยของประเทศไทยให้เกิดขึ้นต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

การดำเนินงานการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 1-14 กรมศิลปากรร่วมกับมหาวิทยาลัยศิลปากร เพราะมหาวิทยาลัยศิลปากรอยู่ในสังกัดของกรมศิลปากร กระทรวงศึกษาธิการ หลังจากการแสดงครั้งที่ 15 จนถึงปัจจุบันมหาวิทยาลัยได้แยกออกจากกรมศิลปากร ไปสังกัดสำนักงานรัฐมนตรีและทบวงมหาวิทยาลัยในที่สุด นับแต่นั้นมหาวิทยาลัยศิลปากรจึงเป็นองค์กรหลักในการดำเนินการจัดแสดงงานศิลปกรรมแห่งชาติ

ในการจัดประเภทของศิลปกรรมแห่งชาตินั้นมีการจัดแบ่งประเภทผลงานการประกวดออกเป็นหลายประเภทและมีการเปลี่ยนแปลงอีกหลายครั้ง ประเภทของผลงานที่มีอยู่ในระยะแรก ตั้งแต่ครั้งที่ 1-14 ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปประยุกต์ มัณฑนศิลป์ ภาพโฆษณา ภาพเอนกประสงค์ ศิลปะตกแต่ง ภาพพิมพ์ วาดเส้น และศิลปะเด็ก ซึ่งการจัดแบ่งประเภทจะเปลี่ยนแปลงไปมาอยู่หลายครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นผู้ที่ทำงานในแต่ละประเภทให้มีความสนใจทำงานสร้างสรรค์โดยระยะเวลาดังกล่าวนั้น การศึกษาศิลปะในมหาวิทยาลัยจะแบ่งประเภทวิชาเหมือนกับที่มีการประกวดศิลป์ พีระศรี และผู้ร่วมจัดการประกวดจึงกำหนดประเภทการประกวดขึ้นในแนวทางนี้ เพื่อให้กำลังใจเพื่อส่งเสริมให้ผู้สร้างผลงานมีความมานะพยายาม

ครั้นต่อมาภายหลังใน พ.ศ. 2507 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 15 ได้จัดแบ่งประเภทออกมาชัดเจนขึ้นเป็น จิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ และมาปรับเปลี่ยนอีกครั้งในครั้งที่ 27 ให้เพิ่มประเภทสื่อประสม (Mixed Media) เพื่อให้ศิลปินมีอิสระในการเลือกใช้สื่อมากขึ้นและเท่ากับเป็นการเปิดโอกาสให้แก่ศิลปินที่ทำงานในลักษณะที่แตกต่างออกไปจากศิลปะ 3 ประเภทเดิม เหล่านั้นได้มีหนทางในการนำเสนอผลงาน จากนั้นในครั้งที่ 30 ก็กลับมาใช้แบบเดิมมี 3 ประเภท คือ จิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ และในครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534 ได้จัดให้มี 4 ประเภทอีกครั้ง คือ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ และสื่อประสม และใช้การแบ่งประเภทผลงานประกวดดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

ผู้ชนะการประกวดในระยะแรกจะได้รับเกียรติคุณโดยได้รับเหรียญรางวัล ต่อมาภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงให้ผู้ชนะการประกวดได้รับเงินรางวัลพร้อมกับเหรียญรางวัล ซึ่งแบ่งออกเป็นรางวัลเกียรติคุณยอดเยี่ยมอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติคุณยอดเยี่ยมอันดับ 2 เหรียญเงิน รางวัลเกียรติคุณยอดเยี่ยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง และศิลปินที่ได้รับเหรียญทองครบ 3 ครั้ง หรือได้รับเหรียญทอง 2 ครั้ง กับเหรียญเงิน 2 ครั้งในประเภทเดียวกัน จะได้รับเกียรติยกย่องเป็น ศิลปินชั้นเยี่ยม ทั้งนี้เพื่อเป็นกำลังใจและเป็นการยกระดับศิลปินและวงการศิลปะให้ก้าวสู่มาตรฐานและมีความมีเกียรติคุณในงานสร้างสรรค์ทางศิลปะ

ศิลปกรรมแห่งชาติดำเนินการต่อเนื่องมา และมีศิลปินทั้งที่สำเร็จการศึกษามาจากสถาบันต่าง ๆ หรือศิลปินอิสระที่สร้างสรรค์ผลงานอยู่เป็นอาชีพประจำ ส่งผลงานเข้าร่วมมาตลอด การตัดสินการประกวดดำเนินการโดยคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ศิลปิน นักวิชาการทางศิลปะและผู้รอบรู้ในงานศิลปะช่วยกันพิจารณาตัดสิน

ในปี พ.ศ. 2505 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราชดำเนินทรงเปิดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 13 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานภาพฝีพระหัตถ์เข้าร่วมใน

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 14 มาจนถึงปัจจุบันและจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 22 เป็นต้นมา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้แทนพระองค์เป็นประธานในพิธีเปิดการแสดงจนกระทั่งปัจจุบัน

สำหรับเป้าหมายของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติขึ้น ศิลป์ พีระศรี ได้เขียนไว้ 3 ประการ คือ ประการที่ 1 เป็นโอกาสอันดีของประชาชนชาวไทยที่จะได้ชมความงดงามของศิลปกรรมสมัยปัจจุบัน ประการที่ 2 เป็นการกระตุ้นเตือนศิลปินไทยให้มีความตั้งใจสร้างศิลปะให้ดียิ่งๆขึ้น ประการที่ 3 เป็นการแสดงให้เห็นอารยประเทศทั้งหลายได้เห็นว่าประเทศไทย ของเราก็มองมีความเข้าใจอันดีต่อความสำคัญของศิลปะร่วมสมัยอยู่เหมือนกัน (ศิลป์ พีระศรี. 2512 : 12)

การเริ่มยุคสำคัญของการศึกษาวิจิตรศิลป์ของไทยและที่สำคัญคือ การสอนด้านวิจิตรศิลป์ หรือที่เรียกในสมัยนั้นว่าประณีตศิลป์ อำนวยการสอนและการสอนโดยส่วนใหญ่โดย ศิลป์ พีระศรี ศิษย์ของโรงเรียนศิลปากรที่มีชื่อเสียง เช่น เขียน ยิ้มศิริ เพ็ญ หริพิทักษ์ พิมาน มูลประมุข สิทธิเดช แสงหิรัญ แสง สงฆ์มั่งมี สนั่น ศิลากร ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ ประสงค์ ปัทมานุช และสนิท ดิฐพันธ์ ได้มีส่วนสำคัญในการสอนในมหาวิทยาลัยศิลปากรยุคแรก ผู้จบจากโรงเรียนศิลปากรได้ช่วยวางพื้นฐานในด้านวิจิตรศิลป์และประยุกต์ศิลป์ให้แก่ประเทศชาติ มีบทบาทสำคัญในด้านศิลปะและวัฒนธรรมอื่น ๆ ทั่วประเทศ

จากข้อเขียนในสูจิบัตรการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ 5 ทศวรรษ (สูจิบัตรการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ 5 ทศวรรษ. 2542 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ได้กล่าวสรุปวิวัฒนาการของสังคมที่สอดคล้องกับการแสดงศิลปกรรมตลอด 50 ปี ที่ผ่านมามีดังนี้

ทศวรรษที่ 1 พ.ศ. 2492 – 250 : จากธรรมชาติและความเหมือนจริงภายหลังการผลักดันให้เกิดงานศิลปกรรมแห่งชาติ โดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เล็งเห็นความก้าวหน้าของการสร้างสรรค์ศิลปกรรมในประเทศไทยเปิดสนามทางด้านศิลปะขึ้น เพื่อให้ศิลปินได้ใช้เวลาสร้างสรรค์ผลงานในแต่ละช่วงปีที่ว่างเว้นจากการทำงานราชการของกรมศิลปากร หรืองานประจำอื่นๆ เพื่อการดำรงชีพผลงานของศิลปินไทยในช่วงแรก จะเป็นผลงานของกลุ่มลูกศิษย์ของ ศิลป์ พีระศรี เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการจัดการรางวัลมาก็เพื่อก่อให้เกิดกำลังใจในกลุ่มผู้สร้างสรรค์งานศิลปะ ได้มีพลังและแรงบันดาลใจให้เกิดความหวังในการก้าวไปเป็นศิลปินผู้มีชื่อเสียง

จากนโยบายสร้างศิลปิน จากการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติก่อให้เกิดรูปแบบและลักษณะงานศิลปะที่มีความหลากหลายมากมาย มีศิลปินไทยเข้าร่วมในงานศิลปกรรมแห่งชาติมากขึ้นตามลำดับ สังคมไทยในยุคสมัยนั้นเริ่มรับรู้การแสดงผลงานศิลปกรรมในที่สาธารณะ และเรียนรู้ความเคลื่อนไหวของงานศิลปะสมัยใหม่ ผลงานศิลปะในช่วงทศวรรษแรกของงานศิลปกรรมแห่งชาติ มีรูปแบบเหมือนจริงเป็นส่วนใหญ่ แนวทางการสร้างสรรค์ของศิลปินไทยได้รับแนวความบันดาลใจจากเรื่องราวของคนและทิวทัศน์ในธรรมชาติ งานประติมากรรมแสดงให้เห็นถึงประสบการณ์และความสามารถในการสร้างงานแบบเหมือนจริงได้อย่างชัดเจน เช่น ผลงานของ แสง สงฆ์มั่งมี สิทธิเดช แสงหิรัญ ไพฑูรย์ เมืองสมบูรณ์ สนั่น ศิลากร ซึ่งใช้เรื่องราวจากคนในการแสดงออก สำหรับงานจิตรกรรมนั้นมีแนวเรื่องจากคน ทิวทัศน์และหุ่นนิ่ง การ

สร้างสรรค์ยังคงความจริงที่เห็นจากเนื้อหาในธรรมชาติ เช่น ผลงานของ มีเซียม ยิบอินซอย จาร์ส เกียรติทอง สวัสดิ์ ตันติสุข ทวี นันทขว้าง ประยูร อุสุชาภูะ ทวีศักดิ์ เสนาณรงค์ เป็นต้น และในช่วงเวลานั้น มีกลุ่มศิลปินที่ได้รับความบันดาลใจจากเรื่องราวและเนื้อหาของสภาพชีวิตความเป็นอยู่และสังคมไทย รูปแบบที่สร้างสรรค์ขึ้นของศิลปินกลุ่มนี้ พัฒนาลักษณะศิลปกรรมไทยแนวประเพณีผสมผสานกับทัศนես่วนตัว ได้แก่ผลงานของ ชิต เจริญประชา เขียน ยัมศิริ ชะลูด นิยมเสมอ ประสงค์ ปัทมานุช มานิตย์ ภู่อารีย์ เป็นต้น

ทศวรรษที่ 2 พ.ศ. 2502 – 2511 อิทธิพลตะวันตกและตัวตนช่วงระยะเวลาดังกล่าว ศิลปินไทยได้รับการศึกษาเพิ่มเติม จากข้อมูลข่าวสารของศิลปะในสากล และการไปศึกษาด้านศิลปะจากประเทศยุโรปทำให้เกิดศิลปินหัวก้าวหน้าเสนอผลงานศิลปกรรมในแนวทางใหม่ๆ ขึ้น อาทิ แนวทางที่ได้รับปรัชญาความเชื่อจากลัทธิศิลปะแบบอิมเพรสชันนิสม์ และแนวศิลปะแบบคิวบิสม์ในทศวรรษนี้การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเปิดกว้างของศิลปินเพื่อค้นหารูปแบบและแนวความคิดของตนเอง ทำให้งานศิลปกรรมแห่งชาติเริ่มคลี่คลายมากขึ้น ศิลปินไทยต้องการสร้างผลงานให้ประจักษ์ในความคิดของตน ถึงแม้ว่าอิทธิพลที่ได้รับจะเกิดจากศิลปะตะวันตก แต่วิวัฒนาการในผลงานเป็นข้อมูลที่ชี้ให้เห็นถึงแนวทางการสร้างสรรค์ส่วนตัว เช่น ผลงานของ เพื้อ หริพิทักษ์ สวัสดิ์ ตันติสุข ฯลฯ ในส่วนศิลปินที่สนใจเรื่องราวแบบไทย ๆ ก็ยังคงพัฒนาต่อไป เช่น ผลงานของ ประสงค์ ปัทมานุช เขียนยัมศิริ มานิตย์ ภู่อารีย์ ประหยัด พงษ์ดำ ประพัฒน์ โยธาประเสริฐ พิชัย นิรันดร์ เป็นต้น ในช่วงนี้มีกลุ่มศิลปินหัวก้าวหน้าที่สร้างสรรค์ผลงานก่อนไปทางรูปแบบนามธรรมอยู่หลายคน เช่น ชำเรือง วิเชียรเขตต์ อนันต์ ปาณินท์ นิพนธ์ ผริตะโกมล กำจร สุนพงษ์ศรี พนม สุวรรณารถ พีระ พัฒนพีระเดช วีระ โยธาประเสริฐ พจน์ สง่างศ์ ทวี รัชนิกร สันต์ สารากรบริรักษ์ บัณฑิต ผดุงวิเชียร เป็นต้น...

ทศวรรษที่ 3 พ.ศ. 2512 – 2521 : ศิลปะเพื่อศิลปะและศิลปะเพื่อชีวิตการค้นหาลักษณะเฉพาะในทศวรรษที่ 3 เป็นการเปิดกว้างของรูปแบบการสร้างสรรค์อย่างกว้างขวาง กล่าวได้ว่าเป็นช่วงเวลาผลงานศิลปกรรมมีลักษณะเฉพาะตัวสูง ทั้งในแบบเหมือนจริงและกึ่งนามธรรม เช่น ผลงานของ บัณฑิต ผดุงวิเชียร จักรพันธ์ โปษยกฤต เป็นต้น สำหรับรูปนามธรรมนั้นถือเป็นช่วงที่รุ่งเรืองที่สุด ดังจะเห็นได้จากผลงานของ อนันต์ ปาณินท์ ธงชัย รักปทุม ทวน ธีระพิจิตร นนทิวรรณ จันทนะผะลิน เดชา วราชน กมล สุภูมิโต อิทธิพล ตั้งโฉลก เข็มรัตน์ กองสุข ชัยนันท์ ชะอุ่มงาม วิโรจน์ เจียมจิราวัฒน์ สมศักดิ์ เขาวนธาดาวงศ์ สุเมธา สว่าง พิษณุ สุภานิมิตร เป็นต้นกลุ่มศิลปินที่สร้างสรรค์ในแนวไทยประเพณีก็ยังคงนำเสนอแนวเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา สังคม และวิถีชีวิตไทยผสมผสานกับแง่คิดต่าง ๆ ของตัวเอง และทศวรรษนี้ได้เกิดศิลปินรุ่นใหม่ในแนวไทยประเพณีที่น่าสนใจขึ้นหลายคน เช่น ปรีชา เกาทอง ผ่อง แซ่กิ่ง เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์ และปัญญา วิจินธนสาร เป็นต้น ปรากฏการณ์อีกอย่างในทศวรรษนี้ก็คือ มีผลงานศิลปกรรมสะท้อนเรื่องราวของเหตุการณ์บ้านเมือง ที่มีการเรียกร้องทางการเมืองในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งมีเหตุการณ์วันมหาวิปโยคเกิดขึ้น กับการเรียกร้องในวันที่ 6 ตุลาคม 2519

ผลงานบางส่วนในงานศิลปกรรมแห่งชาติแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่เกิดขึ้นในสังคม ปัญหาความยากจน และความไม่เป็นธรรมในการดำรงชีวิต

ทศวรรษที่ 4 พ.ศ. 2522-2531 การแสดงออกอย่างหลากหลาย บรรยากาศของบ้านเมืองในช่วงเวลานี้ค่อยๆ คลี่คลายจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานที่สะท้อนสิ่งต่างๆ ดังกล่าว มีผลงานสะท้อนความเติบโตความเบิกบานในวิถีทางใหม่ๆ รูปแบบของการสร้างสรรค์ในทศวรรษที่ 4 ของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ก้าวไปสู่ความเป็นตัวตนโดยอิสระ การค้นหาวิธีการในการแสดงออกที่เปิดทางเลือกใหม่ในการสร้างสรรค์มีเกิดขึ้นอย่างหลากหลาย จากเหตุผลที่ศิลปกรรมแห่งชาติเริ่มต้นมาจากการแบ่งประเภทของงานสร้างสรรค์เป็นประเภทต่างตามลักษณะวิธีการในการสร้างสรรค์ ซึ่งในระยะแรกช่วงปี พ.ศ.2492 มาถึง พ.ศ.2502 มีประเภทการสร้างสรรค์รวมทั้งสิ้น 5 ประเภทคือ จิตรกรรม ประติมากรรม ศิลปะประยุกต์ มัณฑนศิลป์ และเอกรงค์ ในปี พ.ศ. 2503 ได้เพิ่มประเภทภาพพิมพ์ ตัดศิลปะประยุกต์และเอกรงค์ออกไป ต่อมา มีการปรับปรุงในปี พ.ศ. 2507 จึงกำหนดประเภทลักษณะและวิธีการของผลงานออกเป็น 3 ประเภท คือ จิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ การแบ่งกลุ่มดังกล่าวเริ่มเกิดปัญหาเมื่อมีผลงานส่งเข้ามาในงานศิลปกรรมแห่งชาติหลากหลายรูปแบบ มีการใช้สื่อวัสดุแปลกๆ ในผลงาน ดังนั้นในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติในครั้งที่ 27 ปี พ.ศ. 2524 ได้เปิดทางเลือกประเภทของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมด้วยการใช้สื่อวัสดุและวิธีการผสมผสานสื่อขึ้น โดยเรียกประเภทศิลปกรรมในวิธีดังกล่าวว่า ประเภท สื่อประสม (Mixed media) และโดยยกเลิกไปในปี พ.ศ.2527 แต่อย่างไรก็ตามผลงานประเภทสื่อประสมก็ได้กลับมาเพิ่มอีกครั้งในปี พ.ศ.2534

ทศวรรษที่ 5 พ.ศ. 2532-2541 : ศิลปกรรมในโลกไร้พรมแดนความเติบโตของเศรษฐกิจ ก้าวไปข้างหน้าพัฒนาอย่างเฟื่องฟูแล้วสลายสู่สภาพเศรษฐกิจฟองสบู่จากการที่ประเทศไทยเริ่มเน้นนโยบายไปสู่ความเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่ลดทอนความเป็นประเทศเกษตรอุตสาหกรรมไป กระแสของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและความก้าวหน้าไกลของกระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ประเทศต้องปรับตัวไปสู่ความหลากหลายของสารสนเทศที่ก้าวข้ามพรมแดน ความกระตือรือร้นของสังคมประชาชนมุ่งสู่สื่อใหม่ๆ และข่าวสารในทุกๆ เรื่อง วงการศิลปะมีการสร้างสรรค์ในแนวทางต่าง ๆ มีการตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อคิดและประเด็นปัญหาต่าง ๆ ศิลปินจากทุกพื้นที่ทั้งในเมืองและหัวเมืองตามต่างจังหวัดเริ่มเคลื่อนไหวให้มีความสำคัญในการร่วมกิจกรรมศิลปกรรม ศูนย์กลางของการสร้างสรรค์ เริ่มกระจายไปสู่ทุกภูมิภาคของประเทศ ทศวรรษที่ 5 ของงานศิลปกรรมแห่งชาติ เต็มเปี่ยมไปด้วยสีสันและรูปแบบที่หลากหลายทั้งศิลปกรรม 2 มิติ ศิลปกรรม 3 มิติ และงานที่ใช้สื่อวัสดุอื่น ๆ เข้าร่วม ทั้งนี้เพื่อเป็นเงื่อนไขในการแสดงออกอย่างสมบูรณ์ตามทัศนะส่วนตัวให้มากที่สุด ปลายทศวรรษนี้หายนะของการดำเนินนโยบายผิดพลาดด้านเศรษฐกิจทำให้ประเทศตกอยู่ในฐานะลำบากศิลปกรรมแห่งชาติคือ ภาพสะท้อนแนวคิดของศิลปิน สะท้อนภาพเหตุการณ์ เรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมออกมาเป็นรูปผลงานศิลปะ ภายใต้ความวิตกแห่งหายนะและความรักชาติ ทำให้เกิดกระแสรูปแบบลักษณะไทยในกลุ่มผลงานการประกวดและแนวคิดของการ

สร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนในหนังสือศิลปะรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9 ได้กล่าวถึงภาพรวมของศิลปะในช่วง พ.ศ. 2531-2540 ไว้ว่า

เป็นเอกลักษณ์และความหลากหลาย ในช่วงตั้งแต่ พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เศรษฐกิจกำลังเฟื่องฟูสุดขีดรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ บริหารประเทศในระหว่างปี พ.ศ. 2532-2534 ชุนโยลายในการผลักดันประเทศให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ หรือ Nices (The Newly Industrailized Countries) ภาคธุรกิจเอกชนและประชาชนบางกลุ่มที่เป็นผู้มีการศึกษา และมีรายได้ตั้งแต่ปานกลางจนถึงมีฐานะที่เป็นชนชั้นกลางที่อาศัยอยู่ในเมืองใหญ่ที่สำคัญ ๆ ของแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ โดยเฉพาะในมหานครอย่างกรุงเทพฯ ได้กลายเป็นพลังสำคัญในการผลักดันประเทศให้ก้าวหน้าอย่างเข้มแข็ง ประเทศไทยมีความเจริญทางวัตถุมากขึ้นพร้อม ๆ กับที่ได้กลายเป็นสังคมวัตถุนิยมมากขึ้นทุกขณะ ในด้านดีของการพัฒนาคือ ประชาชนเริ่มมีความเป็นเสรีชนที่รักและเข้าใจประชาธิปไตยมากขึ้น (ศิลปะรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9. 2541 : 217)

จากการแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติครั้งแรกจนถึงครั้งต่อ ๆ มาการพัฒนาทางความคิดของศิลปินหลาย ๆ ท่านคลี่คลายขึ้นมาจากความตื่นตัวและการทดลองสร้างสรรค์ศิลปะตามแนวความคิดลัทธิต่าง ๆ อย่างมากมายนั้นนำมาซึ่งการยอมรับอิทธิพลศิลปกรรมจากโลกตะวันตกอันมีความแตกต่างไปจากรากฐานดั้งเดิมของศิลปกรรมไทย (อำนาจ เย็นสบาย. 2524 : 53) จากแนวความคิดดังกล่าวพอสรุปได้ว่า เวทีการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ มีจุดมุ่งหมายเพื่อคัดเลือกผลงานศิลปกรรมที่มีคุณภาพมีความหลากหลาย จากการประกวดแข่งขันการสร้างสรรคของศิลปินมีหลากหลายแนวทาง เพื่อนำออกมาแสดงให้ประชาชนได้ชมอีกทั้งยังเป็นการช่วยยกระดับผลงานศิลปกรรมไทยให้ทัดเทียมกับการเคลื่อนไหวในสังคมโลกปัจจุบัน

งานแสดงศิลปกรรมแห่งชาตินับได้ว่าเป็นเวทีศิลปะที่สำคัญ เวทีที่มีส่วนช่วยให้ศิลปินไทยมีชื่อเสียงมากขึ้นแต่ส่วนหนึ่งศิลปิน มีข้อกังขาเกี่ยวกับเกณฑ์ในการพิจารณาให้รางวัลจนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญขึ้นหลายครั้ง

วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ กล่าวถึงจุดการเปลี่ยนแปลงหลายครั้งในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติไว้ว่า

หลังจาก พ.ศ. 2511 แล้ว การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติยังดำเนินสืบต่อกันมาก็ตาม แต่ความเชื่อถือศรัทธาของศิลปินและประชาชนดูจะลดลงเป็นลำดับ ศิลปินหัวก้าวหน้าบางกลุ่มเริ่มถอนตัวเองออกจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เพราะขาดการเชื่อถือในตัวกรรมการตัดสินบางคน ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้เริ่มก่อตัวมาตั้งแต่ครั้งท่านศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ยังมีชีวิตอยู่แล้ว ก่อนให้เกิดกลุ่มศิลปินหัวก้าวหน้าที่เห็นว่าการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติเพียงปีละครั้งนั้นยังไม่เพียงพอและศิลปินบางคนไม่ต้องการรางวัลแต่ต้องการเสนอผลงานต่อประชาชนเท่านั้น จึงทำให้ศิลปินกลุ่มนี้คิดหาสถานที่สำหรับแสดงผลงานของตนขึ้นมา ในที่สุดก็เริ่มขึ้นที่แกลลอรี บางกอกอาร์ต เซนเตอร์ วังเวียนมักกะสัน เป็นแกลลอรีแห่งแรกที่สร้างขึ้นโดยเอกชนและเปิดแสดงผลงานของศิลปินกลุ่มมักกะสัน เมื่อ พ.ศ. 2504 โดยมีศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นประธานในพิธีเปิด มีศิลปินที่ร่วมแสดงผลงานในครั้งนั้น มี สวัสดิ์

ตันติสุข ดำรง วงศ์อุปราช พิชัย นิรันดร์ ปรีชา อรชุนก มานิตย์ ภูอารีย์ ประยูทธิ พักผล ประวัติ
เล่าเจริญ เป็นต้น การแสดงศิลปะครั้งนั้นเป็นครั้งแรกที่ศิลปินและเอกชนเป็นผู้ดำเนินการโดยอิสระ
และเป็นการเริ่มต้นของการเกิดแกลลอรี่เอกชนเรื่อยมา (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2531 : 26-28)

วิรุณ ตั้งเจริญ กล่าวถึงการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติจาก พ.ศ.2516 จนถึงปัจจุบัน สรุป
ได้ว่า

การเปลี่ยนแปลงหลัง 14 ตุลาคม 2516 สร้างความตื่นตระหนกและสั่นสะเทือนต่อทุกวงการ คลื่นอีก
ลูกหนึ่งของมหาวิทยาลัยศิลปากรหรือของศิลปกรรมแห่งชาติถูกโจมตีและประท้วงอย่างรุนแรงในฐานะ
ที่การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติมีลักษณะผูกขาด คับแคบ และอยู่ดีชั่วรวม กลุ่มเคลื่อนไหวหลายต่อหลาย
กลุ่มเรียกร้องให้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เปิดกว้างทั้งกรรมการ ศิลปิน และความคิดทางศิลปะ
ในขณะที่ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” กำลังเซซวน “ศิลปะเพื่อชีวิต” ที่เริ่มบันทึกสะท้อนและเสนอความคิดต่อ
สังคมก็เริ่มมีบทบาทขึ้น กลุ่ม “ธรรม” ที่มีประทีป เอมเจริญ เป็นผู้นำก็พยายามสร้างความคิดอย่าง
ต่อเนื่อง กลุ่ม “แนวร่วมศิลปินแห่งประเทศไทย” ก็มีบทบาททางด้านการเสนอความคิดใหม่และมีการ
แสดงผลงานศิลปะ 2-3 ครั้ง

คลื่นลูกหลังสุดของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เช่น อนันต์ ปาณินท์, อิทธิพล ตัณณกุล, ปรีชา เถา-
ทอง, ทวน ธีระพิจิตร, กมล สุทธิโท, พิชญ์ สุภาณมิตร, เกียรติศักดิ์ ชานนท์นารถ, รุ่ง ธีระพิจิตร, เต-
ชา วราชน ฯลฯ ซึ่งศิลปินกลุ่มนี้บางคนอาจสร้างสรรค์ผลงานมาแต่ก่อน 14 ตุลาคม 2516 (วิรุณ ตั้ง
เจริญ. 2524 : 18-24)

จากการเปลี่ยนแปลงหลายอย่างในช่วงนี้ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติก็เริ่มไหวตัว ปี พ.ศ.
2524 การคัดเลือกกรรมการตัดสินรางวัลเริ่มเปิดกว้างขึ้น แต่ผู้สูญเสียผลประโยชน์ที่เคยชินกับ
ความแคบก็ยอมรับความกว้างไม่ได้ ปีถัดมาทางมหาวิทยาลัยศิลปากรได้ใช้วิธีห้อยเสียงจากศิลปิน
เพื่อสรรหากรรมการ แต่การห้อยเสียงในเชิงประชาธิปไตยก็กระทำอยู่เฉพาะศิลปินในเครือข่าย ทำ
ให้วิธีการประชาธิปไตยถูกบิดเบือนไปลงที่กลุ่มกรรมการซึ่งมุ่งหวังไว้แล้ว ซึ่งศิลปกรรมแห่งชาติก็คง
เป็นศิลปกรรมแห่งชาติที่รอพัฒนาการต่อไป

6.2 ศิลปะประเภทสื่อประสม(Mixed Media)

ปัจจุบันคำว่า สื่อประสม ได้นำมาใช้กันอย่างกว้างขวาง และมีการให้นิยามตรงกับคำ
ภาษาอังกฤษว่า Mixed media ซึ่งในพจนานุกรมภาษาอังกฤษได้ใช้คำจำกัดความของคำว่า Media
นั้น สามารถแยกเป็น 2 ความหมายคือ วัสดุที่เป็นสื่อความหมายในการแสดงออกในงานศิลปะ และ
อีกความหมายก็คือ กรรมวิธีหรือวิธีการในการสร้างสรรค์ที่รวมถึงวิธีการของสื่อสมัยใหม่ที่อาจเป็น
เสียง เป็นแสง และภาพ จากระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีบทบาทในปัจจุบัน ดังนั้นความหมาย
ของคำว่า “Mixed Media” คือ การใช้วัสดุผสม หรือการใช้กรรมวิธีหรือวิธีการในการสร้างสรรค์ใน
ลักษณะผสม สื่อประสม ในแง่ของการใช้วัสดุเป็นส่วนในการแสดงออกของศิลปินนั้น ชนิดของวัสดุ
จะไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัว วัสดุที่ศิลปินนำมาใช้ผสมผสานกันในงาน อาจเป็นได้ทั้งวัสดุที่มีอยู่แล้ว
ในธรรมชาติหรือวัสดุซึ่งเป็นผลผลิตของมนุษย์ สำหรับ สื่อประสมที่เน้นในด้านของกรรมวิธีหรือ

วิธีการในการแสดงออกของศิลปิน ก็เป็นสื่อที่ไร้ขอบเขตอันจำกัด ศิลปินจะใช้กรรมวิธีการทางจิตรกรรมประกอบกับวิธีการทางประติมากรรมภาพถ่ายผสมกับจิตรกรรมหรือเสียงประกอบกับประติมากรรมก็ได้ อย่างไรก็ตามคำว่าสื่อประสมนั้นได้ถูกนำมาใช้กับวงการศิลปะทางซีกโลกตะวันตกในศตวรรษที่ยี่สิบนี้เอง (สมพร รอดบุญ.2534 :121-122)

วิรุณ ตั้งเจริญ ได้กล่าวถึงสื่อผสม (Mixed Media) ไว้ว่าสื่อผสมเป็นปรากฏการณ์ทางศิลปะที่เกิดจากการผสมผสานกันอย่างมีเป้าหมายของสื่อทางศิลปกรรมที่แตกต่างกันดังนี้

1. สื่อทางทัศนศิลป์ คือ ผ้าใบ กระดาษ สี วัสดุจริง ฯลฯ
2. สื่อทางวรรณกรรม คือ ภาษา ตัวอักษร
3. สื่อทางดนตรี คือ เสียง

ดังนั้นสื่อผสมจึงเป็นผลงานศิลปะที่รวมความถึงปรากฏการณ์ทางศิลปะทั้งกรณีเกิดจากการรวมกันของสื่อศิลปะสาขาเดียว และกรณีการรวมกันของสื่อศิลปะต่างสาขา (วิรุณ ตั้งเจริญ อ้างใน ศุภชัย สิงห์บุศย์. 2535 : 25)

สื่อประสม ไม่ได้มีความหมายอะไรที่พิสดารหรือลึกซึ้งนอกเหนือไปจากการระบุให้ทราบว่าในงานของศิลปินนั้น ๆ ได้ใช้วัสดุผสม กรรมวิธีหรือสื่ออื่น ๆ ในการสร้างสรรค์อันเป็นลักษณะผสมศิลปินบางท่านอาจจะไม่ใช้คำว่า “Mixed Media” กับงานของเขา แต่จะระบุให้แน่นอนลงไปเลยที่เดียวว่า เขาใช้วัสดุหรือกรรมวิธีอะไรบ้าง ศิลปินบางท่านยังใช้คำอื่น ๆ ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกันกับ “Mixed Media” เช่น Assorted Material, Material, Combine Painting, Intermedia, Multimedia และ Mixed mediums (สุธี คุณาวิชญานนท์.2545 :109) การใช้คำเหล่านี้ขึ้นอยู่กับทางเลือก ตลอดจนความพึงพอใจของศิลปิน

ศิลปะในแนวสื่อผสมมิใช่แยกเป็นเพียงแต่ประเภทของงานเท่านั้น บางครั้ง สื่อประสม ยังแทรกและแฝงอยู่ในงานศิลปะประเภทต่าง ๆ งานจิตรกรรมที่มีวัสดุเข้าไปผสมปนเปออยู่ด้วยนั้นเรียกว่า Mixed media painting หมายความว่าจิตรกรรมนั้นมิใช่เป็นการระบายสีลงบนแผ่นระนาบซึ่งเป็นจิตรกรรมบริสุทธิ์ (Pure painting) ส่วนประติมากรรมที่มีวัสดุหลายประเภทประกอบเข้าด้วยกันเรียกว่า “Mixed media sculpture” นอกจากนี้ศิลปินบางท่านยังใช้คำว่า Mixed media environment หรือ Mixed media installation เพื่อแสดงให้เห็นว่าเขาใช้วัสดุและกรรมวิธีผสมกันในลักษณะต่าง ๆ ประกอบกันขึ้นเป็นรูปทรงและสร้างพื้นที่ ตลอดจนสร้างบรรยากาศของบริเวณที่ติดตั้ง ผลงานให้มีการสื่อความหมายและมีความเป็นเอกภาพ สังเกตได้จากผลงานของกมล ทัศนาญชลี ศิลปินไทยคนสำคัญที่ประสบผลสำเร็จในต่างประเทศ ผลงานของเขามีทั้งสื่อประสม (Mixed media) 2-3มิติ และงานคอนเซ็ปทวลอาร์ต (Conceptual Art) ที่ให้ความรู้สึกละเอียดใหม่ (วิรุณ ตั้งเจริญ.2527 :24)

หากได้ศึกษาถึงวิวัฒนาการของความคิด จะพบว่า สื่อประสมมิใช่เป็นของใหม่แต่ประการใด การใช้ สื่อประสมในงานศิลปะนั้นมีมาช้านานแล้ว เพียงแต่ว่าศิลปินในอดีตมิได้นำมาใช้อย่างเป็นทางการเช่นปัจจุบัน ในงานศิลปะของพวกอนารยะชน (Primitive art) เช่น การสร้างรูปบูชาไว้เป็นเครื่องราง หรือสร้างไว้เพื่อเป็นที่เคารพสักการะของคนเหล่านั้นนั้นมักจะใช้วัสดุต่าง ๆ เท่าที่

อำนวยให้ เช่น เปลือกไม้ กระดุกสัตว์ เปลือกหอย หนังสือ และวัสดุอื่น ๆ มาประกอบกันขึ้นเป็นรูปทรงในลักษณะสามมิติ นอกจากนี้ยังมีการนำกรรมวิธีทางจิตรกรรมมาผสมผสานกับกรรมวิธีทางประติมากรรมทางประติมากรรมด้วย ดังจะเห็นได้จากหน้ากากสำหรับพิธีกรรมของชาว แอฟริกัน ซึ่งมีการระบายสีและหน้ากากมีมีของชาวอินคาในเปรู ซึ่งใช้ทั้งวัสดุผสมและกรรมวิธีผสมคือ การนำดินเผา เชือก วัสดุ คล้ายผ้ากระสอบมาประกอบกันเป็นรูปทรงและมีการระบายสีลงบนหน้ากากเช่นกัน นอกจากนี้ศิลปะของอนารยชนแล้ว ศิลปะของชาวอียิปต์ก็ยังมีกรรมวิธีผสมคือ การระบายสีลงบนงานประติมากรรม ส่วนประติมากรรมของกรีกมีการใช้ขาช้าง ทอง หิน และวัสดุอื่น ๆ ประกอบอีกด้วย หรือแม้แต่ศิลปะของไทยเราก็น่าจะมีทั้งการใช้วัสดุผสมและกรรมวิธีผสม ดังจะเห็นได้จากการแกะสลักไม้บนหน้าบันหรือ ธรรมมาสน์ ซึ่งมีการลงรัก ปิดทอง ล่องชาด หรือมีการประดับตกแต่งด้วยกระจกสีต่าง ๆ เป็นต้น ตัวอย่างของการใช้ สื่อประสมที่เห็นได้ชัดอีกตัวอย่างหนึ่งคือ ศิลปะยุคบาโรกในระหว่างศตวรรษที่สิบเจ็ดและสิบแปด การตกแต่งประดับประดาสถาปัตยกรรมของยุคนั้น มีทั้งการใช้กรรมวิธีผสมและวัสดุผสม คือ การนำงานประติมากรรมและงานจิตรกรรมมาประกอบไว้ด้วยกันอย่างผสมผสานกลมกลืน ซึ่งทำให้เกิดลักษณะการลงตาขึ้น ผู้ที่ได้พบเห็นงานเหล่านั้นยากที่จะแยกได้ว่าส่วนไหนคืองานจิตรกรรม และส่วนไหนคืองานประติมากรรม

ในศตวรรษที่20 การใช้วัสดุผสมได้เริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการสร้างสรรค์ศิลปะของศิลปินเป็นจำนวนมาก ปिकासโซ และบราค ศิลปินในลัทธิคิวบิสม์ ได้ชื่อว่าเป็นผู้บุกเบิกในการนำวัสดุต่าง ๆ ที่มีความแบนเป็นสองมิติมาปิดปะ ลงบนงานจิตรกรรมซึ่งทำบนแผ่นระนาบ วัสดุที่ศิลปินทั้งสองนิยมใช้นั้นเป็นวัสดุที่อยู่ใกล้ตัวศิลปินเอง เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ ฉลาก ชองบูหรี่ วอลเปเปอร์ และปिकासโซอีกเช่นกัน ได้นำวัสดุสำเร็จรูป เช่น เกรียงปาดสีมาประกอบในงานประติมากรรม มีลักษณะเป็นสามมิติแบบลอยตัว นอกจากนี้ยังมีคุร์ท ชวิทเทอร์ส ศิลปินเยอรมัน สร้างสรรค์ผลงานในแนวดังกล่าว วัสดุต่าง ๆ ที่เขานำมาใช้มักจะเป็นวัสดุที่เกี่ยวข้องกับการค้าและโฆษณา เช่น ฉลาก ป้ายสินค้า หนังสือพิมพ์ และผ้าขูด เป็นต้น การเสนอความคิดในการใช้วัสดุของศิลปินผู้นี้เป็นไปอย่างตรงไปตรงมา ส่งผลถึงการสร้างสรรค์ของศิลปินในกลุ่มดาดาอีกท่านหนึ่ง คือมาแซล ดูฌอง ซึ่งนำวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุสำเร็จรูป เช่น วงล้อรถจักรยานมาตรึงอยู่กับส่วนบนของเก้าอี้หนังทรงสูง เพื่อสื่อความหมายถึงการสูญเสียซึ่งอิสรภาพ อันเป็นความคิดที่เสียดสีประชดประชันการเมืองและสงคราม คริสโต ศิลปินเชื้อชาติบัลแกเรียน นำผ้าใบมาชุบสีให้แลดูเก่าคร่ำคร่าแล้วนำมาห่อหุ้มขวดซึ่งมีรูปทรงและขนาดแตกต่างกันและใช้เลือกมัดโดยรอบขวดเหล่านั้น แล้วผูกเป็นปมอีกทีหนึ่ง ศิลปินผู้นี้ต้องการแปรสภาพของวัตถุที่เราคุ้นเคยให้เป็นวัตถุที่อยู่ในอีกสภาพหนึ่งและมีความหมายแตกต่างไปจากเดิม ศิลปินร่วมสมัยบางท่านได้รับความบันดาลใจในการใช้วัสดุผสมจากศิลปะของอนารยชน แต่จุดมุ่งหมายในการแสดงออกอาจจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ศิลปะของอนารยชนเน้นในเรื่องของจิตวิญญาณและไสยศาสตร์ แต่ศิลปินร่วมสมัยอาจเน้นในเรื่องของวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ รูปแบบหรือโครงสร้างโดยส่วนรวมของงานทั้งสองยุคอาจใกล้เคียงกัน แต่การใช้วัสดุนั้นไม่เหมือนกัน ตัวอย่างเช่น งานประติมากรรมแถบคองโก ตอนใต้ซึ่ง

เป็นรูปบูชา ประกอบด้วยวัสดุต่าง ๆ เช่น เหล็กแหลมคล้ายตะปู ไม้และวัสดุอื่น ๆ และในงาน ประติมากรรมของศิลปินร่วมสมัยอาจทำเป็นรูปของมนุษย์อวกาศ โดยใช้วัสดุต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึง ความเจริญทางเทคโนโลยีมาประกอบเข้าด้วยกัน

ศิลปินในปัจจุบันที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะกลุ่มดาดาในด้านการนำวัสดุหรือวัตถุประเภท ต่าง ๆ มาเป็นหัวสำคัญในการแสดงออกซึ่งความคิดคือ โรเบิร์ต ราเชน และแจสเปอร์ จอห์น ศิลปินทั้งสองได้นำวัตถุสิ่งของในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นวัสดุสำเร็จรูปและวัสดุเหลือใช้ประกอบเป็น งานศิลปะ เพื่อสะท้อนให้เห็นภาวะการณ์และค่านิยมของสังคมในปัจจุบัน

การกำหนดหรือจำกัดว่างานจิตรกรรม ประติมากรรมภาพพิมพ์ หรือศิลปะแขนงอื่น ๆ จะต้องมีรูปแบบหรือกรรมวิธีที่แน่นอนตายตัวเช่นในอดีตนั้น เป็นสิ่งที่ค่อนข้างจะล้าสมัยสำหรับ ศิลปินในปัจจุบัน ตรงใดที่มนุษย์ยังมีการสร้างสรรค์และการคิดค้น รูปแบบและกรรมวิธีย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยและสภาพแวดล้อมเช่นกัน กฎเกณฑ์ในอดีตอาจจะไม่เหมาะสมกับ สภาพการณ์ของโลกสมัยใหม่ ดังนั้นศิลปะร่วมสมัยที่มีการใช้วัสดุผสมหรือกรรมวิธีผสม ก็ไม่น่าจะ เป็นปัญหายุ่งยาก ใครจะดูหรือจะแบ่งให้เป็นศิลปะประเภทใดนั้น ย่อมจะทำได้หากมีความเข้าใจ แต่ การดูงานศิลปะนั้น ควรให้ความสำคัญที่คุณค่ามากกว่าพยายามดูให้ได้ว่าต้องเป็นงานประเภทไหน ผู้ดูควรเคารพในความคิดและคำหนึ่งถึงจุดมุ่งหมายของศิลปินผู้สร้างงานว่าเขาต้องการให้งานเขาเป็น อะไรเป็นที่น่าสังเกตว่า เมื่อใดก็ตามที่ศิลปินร่วมสมัยในยุโรปและอเมริกาใช้คำว่า “Mixed media” ประกอบการอธิบายผลงานของเขา จะเห็นได้ว่าในงานนั้น ๆ ไม่ว่าจะมีความมีรูปแบบหรือกรรมวิธีเช่นไรก็ตาม มักจะนิยมการนำวัสดุเหลือใช้และวัสดุสำเร็จรูปมาประกอบกันขึ้นในงานของเขาไม่ว่างานนั้น ๆ จะมีความเป็นสองมิติ ซึ่งเป็นลักษณะปิดปะ หรือการก่อรูปขึ้นเป็นแบบสามมิติ หรือการผสมผสาน กันระหว่างสองมิติและสามมิติ (วิโชค มุกตามณี.2545 :18)

ศิลปะแนวสื่อประสม มิได้เป็นศิลปะที่จำกัดรูปแบบหรือกรรมวิธีในการสร้างสรรค์แต่อย่างใด และการใช้คำคำนี้มีได้เป็นปัญหายุ่งยากสำหรับศิลปิน หรือสร้างความสับสนให้กับผู้ชมศิลปะใน ต่างประเทศแต่ประการใด และทราบใดที่มีการใช้วัสดุผสมหรือกรรมวิธีผสมแล้วการใช้เทคนิคผสม ย่อมตามมาอย่างแน่นอนที่สุด เพียงแต่เขาไม่นิยมและไม่เห็นความจำเป็นในการที่จะต้องระบุว่าเป็นเทคนิคผสม หรือแยกออกเป็นงานศิลปะอีกประเภทหนึ่งต่างหาก เพราะถือว่าเมื่อใช้ “Mixed media” แล้วก็น่าจะเข้าใจได้โดยปริยาย

ดังนั้นในที่นี้ คำว่า สื่อประสม หรือ Mixed media ที่วงการศิลปกรรมไทยใช้กันอยู่ จะมีความหมายที่กล่าวถึงการผสมผสานวัสดุต่าง ๆ ทั้ง 2 มิติ และ 3 มิติ รวมทั้งการใช้สื่อทางเทคโนโลยี สมัยใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ งานแนวสื่อประสมและศิลปะแนวจัดวางมีการเคลื่อนไหว เข้มข้นขึ้นตามลำดับการจัดกิจกรรมขยายตัวออกไปทั่วทั้งประเทศ เกิดกลุ่มศิลปินที่รวมตัวกัน ทำงานสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย

6.3 ศิลปะประเภทสื่อประสมในการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ

งานสื่อประสมถึงแม้ว่าจะไม่เป็นที่ยอมรับในยุคสมัยแรก ๆ ของวงการศิลปะสมัยใหม่ของไทย แต่ก็เชื่อว่าไม่มีผู้สร้างสรรค์ผลงานเสียทีเดียว มีศิลปินไทยหลาย ๆ คนที่ใช้วัสดุปะติดเข้าไปอยู่ในพื้นภาพ แต่จะมีการใช้พุกันและสื่อบายกลบทับใช้วัสดุต่าง ๆ เป็นพื้นภาพให้มีความแตกต่างของผิวหลากหลายชั้น ศิลปินที่สร้างผลงานในแนวทางดังกล่าวที่ปรากฏให้เห็นก็คือ ประวัติ เล้าเจริญ พิชัย นิรันดร์ และอานันท์ ปาณินท์ เป็นต้น

จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 19 พ.ศ. 2512 จะเห็นว่ามีศิลปินไทยอีกหลายคนใช้สื่อวัสดุหลากหลายในการสร้างผลงานที่เห็นเด่นชัดก็คือ เกียรติศักดิ์ ชานนารถ จากผลงานชื่อ “จิตรกรรม” ซึ่งใช้ไม้ พลาสติก และอะลูมิเนียม ประกอบการเขียนภาพสีน้ำมันบนผ้าใบ และผลงานชื่อ “จิตรกรรม” ของธงชัย รักปทุม ใช้ทรายผสมกาวโรยลงบนผ้าใบก่อนใช้สีน้ำมันระบายทับลงไปอีกชั้น

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 ปี พ.ศ. 2524 คณะกรรมการจัดงานได้ให้ความเห็นกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับแนวการสร้างสรรคของศิลปินที่ส่งผลงานสื่อวัสดุหลาย ๆ ชนิดเข้ามาสู่การประกวดว่าไม่สามารถนำเข้ามาจัดอยู่ในประเภทจิตรกรรมหรือประติมากรรมได้ จึงได้มีการเสนอให้จัดผลงานศิลปกรรมประเภทสื่อประสมขึ้นมาอีกประเภท และให้คำจำกัดความผลงานที่ส่งเข้ามาว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานซึ่งใช้สื่อตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไปประสมกัน”

ต่อมาในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525 ก็ได้ปรับปรุงข้อความเพื่อให้ความหมายของสื่อประสมกว้างขวางขึ้นว่า “ประเภทสื่อประสม Mixed media) ได้แก่ผลงานที่ใช้เทคนิคและวัสดุหลายประเภทผสมกัน และรูปแบบไม่อาจจัดเข้าอยู่ในประเภท จิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์ได้”

ภายหลังจากการเปิดกว้างขึ้นให้มีการสร้างสรรค์ และส่งผลงานประเภทสื่อประสมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคงานศิลปกรรมด้วยการใช้สื่อวัสดุและวิธีการอันหลากหลายในช่วงปี พ.ศ. 2520-2530 เราจะเห็นงานสื่อประสมในผลงาน ชื่อ “แปรสภาพ” 2524 และ “แปรสภาพ 1., 2524 ของอาคม เล้าเจริญ ศิลปินไทยที่ไปใช้ชีวิตอยู่ในนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ก้าวล้ำจากการสร้างผลงานบนผนังไปสู่การทำงานแนวศิลปะจัดวาง (Installation) ในผลงานชื่อ “ขาวดำและสี หรือ เรมแบรนท์ต้องการสี”, 2524 และประวัติดังแสดง Performance ผสมเข้าไปในระหว่างการสร้างผลงานอีกด้วย

มีศิลปินไทยอีกสองคนที่ใช้ชีวิตอยู่ในสหรัฐอเมริกา นั่นคือ ธนะ เลหาภัยกุล และ กมล ทัศนัญชลี ซึ่งสร้างผลงานโดยใช้วิธีการของสื่อประสม และการไม่ยึดติดอยู่กับผนังห้องนิทรรศการ ทำงานในแนวศิลปะจัดวางและใช้วัสดุสิ่งของหลากหลายชนิด บางชิ้นเป็นงาน 3 มิติที่ต้องการพื้นที่กว้างขวาง

ทวน ชีระพิจิตร และรุ่ง ชีระพิจิตร สองพี่น้องศิลปินภาพพิมพ์และจิตรกรที่หันมาสร้างผลงานด้วยวัสดุสำเร็จ นำมาประกอบในผลงาน เพิ่มเติมสีและพื้นผิวที่พอใจให้เข้าไปร่วมกับวัสดุสำเร็จ เพื่อให้เกิดรสชาติตามแนวความคิดส่วนตัว ศิลปินที่ใช้รูปทรง 3 มิติมากกว่าติดตั้งผลงานอยู่บนผนังก็คือ มณฑิยา บุญมา วิโชค มุกดามณี กมล เผ่าสวัสดิ์ ศุภชัย สุขโขทัย อำนวยฤทธิ์ ชู

สุวรรณ และถาวร โกอุดมวิทย์ เป็นต้น ข้อสังเกตจากผลงานสื่อประสมที่มีเกิดขึ้นในช่วงนี้ จะมีลักษณะก่อนไปในงานจิตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือศิลปินจะใช้พื้นที่ของผนังในห้องนิทรรศการเป็นที่ติดตั้งผลงาน และศิลปินที่ส่งผลงานเข้าร่วมการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติ หรือการประกวดศิลปกรรมของเอกชน มีข้อจำกัดของพื้นที่สำหรับจัดแสดง ทำให้ผลงานสื่อประสมมีรูปแบบอยู่ 2 ลักษณะก็คือ เป็นสื่อประสมที่คล้าย ๆ กับงานจิตรกรรมที่ทำเพื่อติดตั้งบนผนัง กับอีกลักษณะก็คือ ทำเป็นรูปทรง 3 มิติ คล้ายกับประติมากรรม แต่มีสื่อและการประกอบของวัสดุหลากหลายกว่างานประติมากรรม

ความเห็นในการแยกประเภทของศิลปกรรมแห่งชาติจาก 3 ประเภทไปเป็น 4 ประเภท ดำเนินอยู่จนกระทั่งการแสดงครั้งที่ 29 ในปี พ.ศ. 2526 คณะกรรมการอำนวยการจัดการแสดงก็ให้ย้อนกลับมาใช้แบบเดิมคือ มี 3 ประเภท โดยมีเหตุผลว่าลักษณะของผลงานสื่อประสมและจิตรกรรมมีส่วนคล้ายคลึงกันและอยู่ในประเภทเดียวกันได้ และเหตุผลอีกข้อก็คือ ประเภทสื่อประสมมีผู้ส่งผลงานน้อยลงเรื่อย ๆ

ถึงแม้ว่าสื่อประสมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติจะถูกยกเลิกไป แต่ศิลปินก็ยังคงสร้างผลงานในประเภทนี้อยู่ กลุ่มที่ส่งผลงานเข้าร่วมประกวดจะปรับผลงานตนเองให้เป็นประเภทจิตรกรรม ถ้างานมีลักษณะเป็น 2 มิติ และกลุ่มที่มีลักษณะงานแบบ 3 มิติ ก็จะไปส่งเข้าประกวดประเภทประติมากรรม ทำให้การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติยังคงเป็นปัญหาสำหรับการกรรมการตัดสินต่อไป

ศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานในแนวนี้ นอกจากทำเพื่อประกวดแล้ว ก็ยังสร้างสรรค์ตามที่ตัวเองต้องการด้วย มีศิลปินรุ่นอาวุโส ศิลปินอิสระ และคณะอาจารย์ผู้สอนศิลปะที่ค่าค่าสร้างงานประเภทสื่อประสม ดังนั้นผลงานศิลปะในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2525-2535 กลับก้าวหน้าขึ้นตามลำดับความเจริญเติบโตด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่และความรวดเร็วของสารสนเทศ ทำให้การแลกเปลี่ยนและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารพัฒนาอย่างมีอิสระ

ในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534 คณะกรรมการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติก็ให้จัดแบ่งเป็น 4 ประเภทอีกครั้งคือ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และสื่อประสม และใช้การแบ่งประเภทผลงานประกวดดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

คำจำกัดความของสื่อประสมในครั้งที่ 37 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานที่ใช้เทคนิคและวัสดุหลายประเภทผสมกัน และรูปแบบมีลักษณะที่ไม่อาจจัดเข้าอยู่ในประเภทจิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์ได้”

คำจำกัดความดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนเมื่อหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ทำการสำรวจความเห็นศิลปิน นักวิชาการศิลปะ และผู้สร้างสรรค์ผลงานในแขนงดังกล่าวว่าศิลปกรรมประเภทสื่อประสม ควรมีขอบเขตครอบคลุมถึงอะไร ควรปรับเปลี่ยนอย่างไร โดยได้ข้อมูลกลับมาเสนอกรรมการอำนวยการให้พิจารณาคำจำกัดความ และจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 38 พ.ศ. 2535 ได้ให้คำจำกัดความว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานด้านทัศนศิลป์ที่ใช้เทคนิคและวัสดุหลายประเภทประกอบกัน

ในปี พ.ศ. 2536 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 39 ได้มีการให้คำจำกัดความ ศิลปกรรมประเภทสื่อประสมในประกาศการประกวดว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) คือ ศิลปกรรมที่ไม่ได้เข้ากับประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ผลงานด้านทัศนศิลป์ ที่ใช้กรรมวิธีทางศิลปะและวัสดุ หลายประเภทประกอบกัน ทั้งนี้ไม่รวมศิลปะประเภทคอมพิวเตอร์อาร์ต (Computer Art) และวีดีโอ อาร์ต (Video Art) ฯลฯ

ในปี พ.ศ. 2540 จากประกาศการประกวดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 43 มี แนวความคิดที่จะให้ประเภทคอมพิวเตอร์อาร์ตและวีดีโออาร์ตสามารถส่งเข้าประกวดได้ ทั้งนี้เพื่อ เป็นการเปิดกว้างให้ศิลปกรรมประเภทสื่อประสม มีอิสระในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในระบบ ของคอมพิวเตอร์และสื่อภาพจากวีดีโอมาประกอบในการสร้างสรรค์ได้ตั้งข้อความในคำอธิบายงาน สื่อประสมว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานศิลปกรรมที่ใช้กรรมวิธีทางศิลปะและ วัสดุหลายประเภทประกอบกัน

ในปี พ.ศ. 2542 จากการตัดสินงานศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45 คณะกรรมการตัดสินได้ ให้ความเห็นและทัศนะเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มประเภทผลงานศิลปกรรมประเภทสื่อประสมและ จิตรกรรมว่ามีความซ้ำซ้อนกันที่แยกออกได้ยากรวมทั้งงานศิลปกรรมประเภทภาพพิมพ์ มีการนำ เทคนิคประเภทภาพพิมพ์ โมโนพริ้นท์ (Monoprint) และการใช้เทคนิคทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ ของระบบคอมพิวเตอร์มาสร้างสรรค์ผลงาน จึงขอให้หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรไปทำการสำรวจ และหาข้อสรุป เพื่อใช้เป็นแนวทาง ในการจัดแบ่งประเภทให้ชัดเจนทันสมัยตามสถานการณ์จากการ ให้แนวคิดดังกล่าว หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากรได้ทำการสำรวจและหาข้อสรุปเพื่อจัดแบ่งประเภท ของการประกวด โดยจัดแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม คือ คณาจารย์ผู้สอนศิลปะ กลุ่ม ศิลปิน และกลุ่มนักวิชาการทางศิลปะ เพื่อให้คำจำกัดความศิลปกรรมประเภทสื่อประสมให้ สอดคล้องกับการเคลื่อนไหวของวงการศิลปกรรม

การเสนอความเห็นของกลุ่มบุคคล 3 กลุ่มนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจจากข้อมูลการ ประเมินผลแบบสำรวจมีในคำว่า (วิโชค มุกดามณี. 2545 : 18)

- การสร้างสรรค์โดยใช้ระบบคอมพิวเตอร์นั้น เป็นการสร้างโอกาสและสร้างทางเลือกใหม่ ในการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม และศิลปินสามารถนำมาผสมกับงานจิตรกรรมหรือภาพพิมพ์ก็ได้

- ในเมื่อเทคโนโลยีของสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป การประกวดศิลปกรรมเป็นกิจกรรม ทางสังคม จึงควรที่จะได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและ อยู่บนพื้นฐานของความจริง

- งานศิลปกรรมในประเทศไทย โดยรวมแล้วมีลักษณะเป็นสากล คอมพิวเตอร์มีบทบาท ในการสร้างสรรค์มากมาย การจัดประเภทนั้น ถ้าหากผลงานสร้างด้วยคอมพิวเตอร์ล้วน ๆ ก็คือเป็น คอมพิวเตอร์อาร์ต (Computer art) แต่ถ้าหากผลงานนั้นมีการใช้คอมพิวเตอร์ด้วย ดูโดยรวมน่าจะ เป็นสื่อประสม (Mixed media) มากกว่า และหากผลงานนั้นใช้คอมพิวเตอร์ แต่มีการจัดวางใน ลักษณะ Installation จะยินยอมให้อยู่ในประเภทสื่อประสมหรือคอมพิวเตอร์อาร์ต

จากข้อมูลดังกล่าว คณะกรรมการอำนวยการ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46 พ.ศ. 2543 ได้ให้คำจำกัดความศิลปกรรมประเภทสื่อประสมว่า “ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานศิลปกรรมที่ใช้กรรมวิธีทางวัสดุต่าง ๆ สื่อทางเทคโนโลยี งานประเภทจัดวาง โดยส่งผลงานด้วยภาพถ่ายและให้ติดตั้งผลงานจริงก่อนวันตัดสิน 1 วัน

ความเห็นในการแบ่งกลุ่มประเภทผลงานศิลปกรรมจากข้อสำรวจของฝ่ายข้อมูล และเผยแพร่ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ในปี พ.ศ. 2543 มีข้อคิดจากการสำรวจความเห็นของศิลปินไทยทั้งผู้ที่ส่งผลงานเข้าร่วมแลศิลปินที่สร้างสรรค์ทั่วไป ได้ให้ความเห็นไว้ในแบบสอบถามว่าควรมีการแยกประเภทหรือไม่อย่างไร ซึ่งมีความเห็นที่สรุปได้ว่าควรให้ความสำคัญกับความหลากหลายของรูปแบบหรือประเภทของผลงานให้มากขึ้นและศิลปินควรมีสิทธิ์ ที่จะใช้กรรมวิธีใด ๆ ก็ได้เพื่อแสดงออกตามความคิดของตนเองงานศิลปกรรมประเภทสื่อประสมที่มีการใช้สื่อทางเทคโนโลยีและมีการส่งผลงานแนวจัดวางที่กินพื้นที่มาก ทำให้คณะกรรมการอำนวยการ การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47 ในปี พ.ศ. 2544 กำหนดรายละเอียดของการส่งผลงานประเภทนี้ให้มีอิสระในการสร้างสรรค์ขึ้น โดยให้ศิลปินส่งภาพถ่ายผลงานสื่อประสมให้กรรมการตัดสินในรอบแรก ก่อน จากนั้นจึงประกาศผลให้นำผลงานจริงมาติดตั้งก่อนวันตัดสิน 1 วัน (วิโชค มุกตามณี. 2545 : 21-22)

ความเคลื่อนไหวในงานศิลปะสมัยใหม่แนวสื่อประสม เกิดขึ้นทั้งในภูมิภาคเอเชีย ยุโรป และอเมริกา ความสนใจของวงการศิลปะในระดับโลก ให้ความสำคัญต่อศิลปินไทยและศิลปกรรมจากประเทศไทยมากขึ้น ความเคลื่อนไหวในวงการศิลปกรรมของไทยที่เริ่มจากการส่งผลงานศิลปะไปแลกเปลี่ยนกับนานาชาติ เพื่อเป็นธรรมเนียมประเพณีของสัมพันธไมตรีระหว่างประเทศเริ่มแปรเปลี่ยนไปสู่การแลกเปลี่ยนในทางลึกของงานศิลปะมากยิ่งขึ้น ศิลปินถูกเชื้อเชิญให้ไปแสดงผลงานในโครงการการแสดงระดับโลก ทั้งงาน Biennial สำคัญ ๆ ของยุโรปและเอเชีย สิ่งที่กำลังดำเนินต่อมาก็คือ ศิลปินไทยและผลงานศิลปกรรมของไทยจะได้ถูกนำไปเสนอต่อโลกชัดเจนขึ้น ภาพของศิลปินไทยแบบส่งภาพของตัวอย่างไปเผยแพร่ให้โลกรู้จัดคงจะเปลี่ยนรูปแบบไป ศิลปินและงานศิลปะจะลงลึกในการเสนอทัศนะจากประเทศไทยที่มีต่อสถานการณ์โลก

จากปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยพบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอันเป็นความหายนะครั้งใหญ่ของประเทศในโลกข้ามพรมแดนที่เราไม่เคยคิดมาก่อน ปัญหาทางเศรษฐกิจลุกลามไปทุก ๆ แหง ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเล็กใหญ่และรัฐบาล รวมทั้งคนทั้งประเทศ ไร้อำนาจทางเศรษฐกิจยังลุกลามไปสู่ประเทศเอเชียและประเทศต่าง ๆ ในโลกอีกหลายประเทศ การเกิดเหตุดังกล่าวส่งผลต่อวงการศิลปะของไทยพอสมควร นักสะสมเริ่มระมัดระวังในการซื้อภาพศิลปกรรม แต่กิจกรรมทางศิลปกรรมยังคงมีเช่นเดิม ศิลปินที่สร้างงานเพื่อเสนอความคิดของตนเอง ไม่ได้ย่อหย่อนต่อการทำารสร้างสรรค์ พัฒนาการในวงการศิลปะยังอยู่ในคุณภาพสูง ศิลปินไทยมีความสงบมั่นคงในกระบวนการของความคิด การย้อนกลับมาพิจารณาหลักของวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตไทยอันแท้จริงจะทำให้เราอยู่รอดได้ในโลกอันทันสมัยนี้ การวิ่งตามกระแสโลกจนลืมมองดูตัวเองคงไปไม่รอด ช่วงนี้จึงมีศิลปินสร้างสรรค์ผลงานจากปรัชญาความเชื่อและทัศนะที่มองดูรากฐานไทย มี

ผลงานที่น่าสนใจเกิดขึ้นมากมาย ที่น่าสนใจก็คือ ศิลปินรุ่นใหม่ก้าวเข้าสู่เวทีศิลปะในระดับนานาชาติ นับเป็นแรงจูงใจต่อศิลปินรุ่นต่อมาให้มีกำลังใจในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญก็คืองานศิลปะ แนวสื่อประสมและศิลปะแนวจัดวางของไทย เข้าไปอยู่ในกระแสศิลปะระดับโลกกับชาติอื่น ๆ

การจำแนกประเภทศิลปกรรมในการจัดนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติ โดยมีประเภทของ ศิลปะสื่อผสมรวมอยู่ด้วยนั้น มีผลสืบเนื่องมาจากการปรับประเภทของงานศิลปกรรมเพื่อรองรับ วิวัฒนาการทางด้านการสร้างสรรค์ของศิลปินในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะสากล อีกทั้งศิลปินบางท่าน มิได้ต้องการงานแนวของจิตรกรรม ประติมากรรม หรือภาพพิมพ์อย่างแท้จริง แต่มีความประสงค์ จะผลิตผลงานที่มีลักษณะเป็นอิสระ หลุดพ้นไปจากข้อกำหนดของศิลปะทั้งสามประเภทดังกล่าว คณะกรรมการดำเนินการจัดนิทรรศการศิลปกรรมแห่งชาติเห็นสมควรในการเปิดโอกาสให้กับศิลปิน ที่ทำงานในรูปแบบใหม่ และเล็งเห็นว่าการกำหนดประเภทงานศิลปกรรมเพียงแค่นั้นกลับ แคบเกินไป นอกจากนี้ในวงการศิลปะร่วมสมัยศิลปินไทยอีกหลายท่านกำลังให้ความสนใจกับการ สร้างสรรค์ศิลปะแนวใหม่ที่ได้อิทธิพลและแรงบันดาลใจมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เช่น คอมพิวเตอร์อาร์ต และวีดีโออาร์ต ซึ่งมีใช่เป็นศิลปะในแนวสื่อผสม แต่เป็น ศิลปะอีกประเภทหนึ่ง ทางตะวันตกเรียกว่า “Media Art” ดังนั้นปัญหาที่ตามมาคือในอนาคตต้องมีการ พิจารณากันอย่างถี่ถ้วนอีกครั้งหนึ่งว่าศิลปกรรมประเภทศิลปะสื่อประสม จะยังคงใช้ต่อไปได้ หรือไม่หรือต้องมีการเปลี่ยนแปลงโดยหาคำที่เหมาะสมกว่ามาใช้เพื่อให้ครอบคลุมรูปแบบทางศิลปะ ที่กำลังเกิดขึ้นใหม่ได้อย่างทั่วถึง

โดยภาพรวมของสังคมไทยและวงการศิลปะ หลังจากมีความเคลื่อนไหวและเปลี่ยนแปลง ทางการเมืองอย่างรุนแรงเหตุการณ์เดือนตุลาคม พ.ศ. 2516 และ 2519 ในช่วงทศวรรษ 2520 เป็น ช่วงที่เริ่มต้นด้วยความอึดอันตึงเครียด จากการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มพลังที่ขัดแย้งทางความคิด ก่อนที่จะคลายตัวจนเกิดความปรองดองมากขึ้นพร้อมๆ กับการที่ประชาชนชาวไทยเริ่มเห็น ความหวังในสังคมและตระหนักถึงการก้าวเดินไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ด้วยการแสวงหาแนวทาง ใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับยุคสมัย แนวทางใหม่จึงเป็นการปูพื้นไปสู่อนาคตในทศวรรษ 2530 ที่เต็มไปด้วย พลังและความเคลื่อนไหวจากปัจจัยหลาย ๆ ประการดังกล่าว สังคมไทยในทศวรรษนี้จึงมี แนวโน้มที่เปิดกว้างยอมรับในความแตกต่างทางความคิดและความผิดแผกในวัฒนธรรมอื่นๆ มาก ยิ่งขึ้น กระแสความคิดที่ว่า วัฒนธรรมไทยมิได้เป็นสิ่ง ๆ เดียวที่แน่นิ่งตายตัว แต่มีความหลากหลาย ที่เคลื่อนไหวพัฒนาไปเรื่อย ๆ เริ่มแพร่หลายกว้างขวางขึ้น และงานศิลปะที่มีการค้นคว้าทาง ความคิด สื่อ และรูปแบบแปลกใหม่ที่มีผู้บุกเบิกมาก่อนหน้านี้แล้ว จึงยิ่งเบ่งบาน ทั้งศิลปินและคนดู ต่างก็ยอมรับความแปลกใหม่เหล่านี้ได้มากยิ่งขึ้น

จากปี พ.ศ. 2539 จนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยพบกับปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอันเป็น ความหายนะครั้งใหญ่ของประเทศในโลกข้ามพรมแดนที่เราไม่เคยคิดมาก่อน ปัญหาทางเศรษฐกิจ ลุกลามไปทุก ๆ แห่ง ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเล็กใหญ่และรัฐบาล รวมทั้งคนทั้งประเทศ โรคภัยทาง เศรษฐกิจยังลุกลามไปสู่ประเทศเอเชียและประเทศต่าง ๆ ในโลกอีกหลายประเทศ การเกิดเหตุ ดังกล่าวส่งผลต่อวงการศิลปะของไทยพอสมควร นักสะสมเริ่มระมัดระวังในการซื้อภาพศิลปกรรม

แต่กิจกรรมทางศิลปกรรมยังคงมีเช่นเดิม ศิลปินที่สร้างงานเพื่อเสนอความคิดของตนเอง ไม่ได้ย่อหย่อนต่อการทำางการสร้างสรรค์ พัฒนาการในวงการศิลปะยังอยู่ในคุณภาพสูง ศิลปินไทยมีความสงบมั่นคงในกระบวนการของความคิด การย้อนกลับมาพิจารณาจากเหล่าของวัฒนธรรมไทยและวิถีชีวิตไทยอันแท้จริงจะทำให้เราอยู่รอดได้ในโลกอันทันสมัยนี้ การวิ่งตามกระแสโลกจนลืมมองดูตัวเองคงไปไม่รอด ช่วงนี้จึงมีศิลปินสร้างสรรค์ผลงานจากปรัชญาความเชื่อและทัศนะที่มองดูรากฐานไทย มีผลงานที่น่าสนใจเกิดขึ้นมากมาย ที่น่าสนใจก็คือ ศิลปินรุ่นใหม่ก้าวเข้าสู่เวทีศิลปะในระดับนานาชาติ นับเป็นแรงจูงใจต่อศิลปินรุ่นต่อมาให้มีความตั้งใจในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น สิ่งสำคัญก็คืองานศิลปะแนวสื่อประสมและศิลปะแนวจัดวางของไทย เข้าไปอยู่ในกระแสศิลปะระดับโลกกับชาติอื่น ๆ

สภาพสังคมไทยที่กำลังกระตือรือร้นกับยุคสารสนเทศไร้พรมแดน นิทรรศการของศิลปินกลุ่มและเดี่ยวเกิดขึ้นมากมายทั้งที่แสดงในหอศิลป์ของรัฐและเอกชนเมืองใหญ่ ๆ อย่างจังหวัดเชียงใหม่ เริ่มมีบรรยากาศของศิลปะร่วมสมัยที่คึกคักขึ้น ทั้งศิลปินอิสระและอาจารย์ศิลปะจากหลาย ๆ สถาบันเริ่มมีส่วนในการเพิ่มสีสันมากขึ้นดังเช่นการแสดงงานศิลปกรรมเชียงใหม่จัดวางสังคม ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบันโดยกลุ่มศิลปินและอาจารย์ที่เชียงใหม่ มุ่งหวังที่จะนำศิลปะออกสู่ประชาชนโดยการจัดแสดงในที่สาธารณะเช่นถนน วัด สุสาน และแม่น้ำลำคลอง ฯลฯ และงานดวลศิลปะกลางสวน(лум) ที่จัดขึ้น ณ สวนลุมพินี เมื่อต้นปี พ.ศ. 2539 เป็นการรวบรวมเอาศิลปะหลาย ๆแขนงมาจัดแสดงร่วมกันในที่สาธารณะหรืองานห้วยขวางเมื่อใหม่ ที่กรุงเทพฯ เมื่อปลายปี พ.ศ. 2539 เป็นการรวมพลังศิลปินอิสระหลายคนมาทำงานศิลปะเพื่อชุมชนที่ตึกร้างหักพังใกล้แยกห้วยขวาง-รัชดา และมหกรรมศิลปะสมัยใหม่ที่จัดปิดด้วยปีกาญจนานิเชก เนื่องในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเสด็จขึ้นครองราชย์ครบ 50 ปี ในนิทรรศการเฉลิมพระเกียรติศิลปะแห่งรัชกาลที่ 9 ซึ่งรวบรวมผลงานจำนวนพันกว่าชิ้น และศิลปินกว่า 400 คน นับว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงพลังของศิลปินไทย ที่มีจำนวนมากและมีรูปแบบอันหลากหลาย (สมยศ คำแสง. 2543 : 38)

ผลจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ต่างๆทางศิลปะร่วมสมัยในปัจจุบัน มีแนวโน้มว่าแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ได้กระจายเข้าไปอยู่ในทุกส่วนของสังคม และทุกความรู้ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ว่าแนวความคิดนี้กำลังคืบคลานไปสู่ปริมลฑลทางศิลปะอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะโดยเข้าใจอย่างถ่องแท้หรือเป็นความเข้าใจอย่างผิวเผิน อย่างไรก็ตามถ้าเข้าใจร่วมกันว่าศิลปกรรมเกิดจากสาเหตุ สังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม แนวคิดหลังสมัยใหม่ก็จะเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจผลงานศิลปกรรมในรูปแบบใหม่ ที่มีความเชื่อทางศิลปะที่ต่างไปจากเดิม เป็นกลุ่มกระแสความคิดที่เชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพมีลักษณะปัจเจกที่แตกต่าง มีมันสมองที่รับรู้สาระหรืองานศิลปะที่แตกต่างกันไป ที่สัมพันธ์และก้าวทันยุคโลกไร้พรมแดนหรือโลกาภิวัตน์ได้ดียิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์จากข้อมูลชั้นต้น (Primary sources) ซึ่งเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูล และข้อมูลชั้นรอง (Secondary sources) วิเคราะห์ตามเกณฑ์ที่สร้างขึ้นตามขอบเขตการศึกษาค้นคว้าโดยนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และแสดงภาพถ่ายประกอบการพรรณนาในการศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1.การกำหนดประชากร
- 2.วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า
- 3.การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากร

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อผสมจากเนื้อหา วัสดุ รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงออกจากภาพผลงานที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรม โดยศึกษาจากข้อมูลชั้นต้น (Primary sources) ได้แก่ภาพผลงานจริงและข้อมูลชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่ภาพถ่ายหรือภาพผลงานที่ผ่านกระบวนการพิมพ์เป็นส่วนประกอบ และนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ประชากรได้แก่ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลเกียรตินิยม อันดับ 1-3 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 / พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 / พ.ศ. 2549 และภาพผลงานที่ปรากฏอยู่ในเอกสารสิ่งพิมพ์ จำนวน 46 ชิ้น ได้แก่

1. แพรสภาพ 1 ขนาด 125 x 248 ซม.
ศิลปิน อาคม ดั่งชวนา
รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27
2. สภาพแวดล้อมเป็นพิษ ขนาด ไม่ปรากฏ
ศิลปิน วีรพงศ์ คชกาญจน์
รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27
3. องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525 ขนาด 107 x 186 ซม.
ศิลปิน รุ่ง ชีระพิจิตร
รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28

4. ภาพตัวเอง 1957/B ขนาด 185 x 61 x 61 ซม.
ศิลปิน ถาวร โกอุดมวิทย์
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28
5. ความฝันของเด็กเลี้ยงควายหมายเลข 1 ขนาด 190 x 220 ซม. เทคนิคสีอะครีลิก
ศิลปิน วันเจริญ จำปะคัง
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28
6. ความประสานกลมกลืน หมายเลข 2 ขนาด 124 x 203 ซม. เทคนิคสีอะครีลิก
ศิลปิน สิทธิพร สายเนตร
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28
7. สัญลักษณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมหมายเลข 2 ขนาด 200 x 390 ซม.
ศิลปิน วิโชค มุกดามณี
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37
8. ความเสื่อมสลายของเทคโนโลยี 2541/5 ขนาด 240 x 240 ซม.
ศิลปิน ชัยพร แซ่เล่า
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37
9. พลังแห่งความเคลื่อนไหวจากความรู้สึกภายใน D ขนาด 260 x 430 ซม.
ศิลปิน วีระศักดิ์ พนารมย์
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37
10. คลองแม่โขง ขนาด 90 x 356 ซม.
ศิลปิน อมรเทพ มหามาตร
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 38
11. สภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่ 1991 ขนาด 300 x 300 ซม.
ศิลปิน วิโชค มุกดามณี
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 38
12. ขุ่นกับใสและแนวทางของจุดหมาย ขนาด ไม่ปรากฏ
ศิลปิน ศักดิ์ชัย ดีทุม
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 39
13. พลังแห่งการเคลื่อนไหวกับร่องรอยในวัตถุ หมายเลข 6 ขนาด 122 x 190 ซม.
ศิลปิน ชัยพร แซ่เล่า
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 39
14. จินตนาการจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม ขนาด 250 x 300 ซม.
ศิลปิน นฤพนธ์ บุรณะบัญญัติ
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 40

15. สายน้ำไม่ไหลกลับ ขนาด 130 x 243 ซม.
ศิลปิน ศรัณย์ โรจนพณัส
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 40
16. สภาวะความเสื่อมถอยและโดดเดี่ยวในสังคม ขนาด 150 x 100 ซม.
ศิลปิน แดง บัวแสน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 44
17. ในพื้นที่ว่าง หมายเลข 1 ขนาด 101 x 132 x 182 ซม.
ศิลปิน วิริยา พูลสวัสดิ์
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 44
18. องค์ประกอบ หมายเลข 2, 1998 ขนาด 185 x 185 ซม.
ศิลปิน รุ่ง ธีระพิจิตร
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 44
19. รูปชีวิตในพื้นที่ว่าง ขนาด 51 x 120 x 81 ซม. เทคนิคสื่อประสม
ศิลปิน วิริยา พูลสวัสดิ์
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45
20. จินตนาการจากความเหงา ขนาด 300 x 500 ซม. เทคนิคสื่อประสม
ศิลปิน มงคล เกิดวัน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45
21. แรง ขนาด 500 x 800 x 100 ซม. เทคนิค ดินเผา ไม้ เหล็ก
ศิลปิน เรื่องวิทย์ พุ่มแดงอ่อน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45
22. สัมพันธภาพแห่งความงามระหว่างผู้หญิงและดอกไม้ ขนาด ไม่ปรากฏ
ศิลปิน อธิพล วัฒนศิลป์
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45
23. สุสานจินตนาการ ขนาด 100 x 400 x 300 ซม.
ศิลปิน มงคล เกิดวัน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46
24. ใต้ถุนบ้าน ขนาด 270 x 400 x 200 ซม.
ศิลปิน ทิพนันท์ แยมมณีชัย
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46
25. ความแปลกแยกในครอบครัว ขนาด 168 x 390 ซม.
ศิลปิน แดง บัวแสน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46
26. ภายในห้องสีดำ ขนาด 135 x 135 x 210 ซม.

- ศิลปิน ทรงชัย บัวชุม
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46
27. สุกในจินตนาการ ขนาด 250 x 500 x 240 ซม.
ศิลปิน มงคล เกิดวัน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47
28. ตัวฉันและความทรงจำ หมายเลข 3 ขนาด 115 x 231 x 70 ซม.
ศิลปิน แดง บัวแสน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47
29. ประสบการณ์ จากชนบท ขนาด 180 x 300 x 400 ซม.
ศิลปิน ทิพนันท์ แยมมณีชัย
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47
30. คอยแม่ มา ขนาด 215 x 600 ซม.
ศิลปิน ยุพา มหามาตร (ซังกุล)
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47
31. ความปรารถนาแห่งฉันและความทรงจำที่จากไป
ขนาด 122 x 183 x 95 ซม.
ศิลปิน แดง บัวแสน
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 48
32. เสามนุษย์ยุค 2002 ขนาด 36 x 61 x 250 ซม.
ศิลปิน ทายาท สุทธิเสียม
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 48
33. Eat bakery ขนาด 284 x 560 ซม.
ศิลปิน กิติวัฒน์ อุ๋นอารมณ์
รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49
34. ด้ายแดงแห่งชีวิตสายโลหิตจิตใจ ขนาด 240 x 640 x 20 ซม.
ศิลปิน ณรัชต์ กลิ่นสุตใจ
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49
35. บนแผ่นดินแห่งภูมิปัญญา ขนาด 240 x 360 x 260 ซม.
ศิลปิน ทิพนันท์ แยมมณี
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49
36. ไม่มีชื่อ หมายเลข 2 ขนาด 320 x 720 x 45 ซม.
ศิลปิน นุชนาฏ ใจกล้า
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49
37. ปรากฏการณ์ของแสงเงา (เดือนเมษายน 2546) ขนาด 650 x 510 x 340 ซม.

- ศิลปิน เพ็ญแข เพ็งยา
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49
38. อนุสาวรีย์แห่งสัจธรรม ขนาด ผันแปรไม่แน่นอน
ศิลปิน สุชาติ สุชนา
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50
39. การเดินทางสู่ความสุข ขนาด 100 x 120 x 190 ซม.
ศิลปิน อนุสรณ์ ศิริปิ่น
รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50
40. ยุงฉางแห่งภูมิปัญญา ขนาด 280 x 400 x 340 ซม.
ศิลปิน ทิพนนท์ แยมมณีชัย
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50
41. ไม่มีชื่อ ขนาด 300 x 230 x 50 ซม.
ศิลปิน ประจักษ์ สุนันต์
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50
42. ล้นทม ขนาด 300 x 300 x 300 ซม.
ศิลปิน เพ็ญแข เพ็งยา
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50
43. เรือแห่งกรรม ขนาด ผันแปรเปลี่ยนแปลงได้
ศิลปิน สุชาติ สุชนา
รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51
44. การค้นหาแห่งจิต ขนาด 200 x 310 ซม.
ศิลปิน จีระชน บุญมาก
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51
45. พุทธศักราช 2547, 2494, 2525 ขนาด 300 x 500 x 200 ซม.
ศิลปิน ปรัชญา ลดาชาติ
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51
46. พิจารณา ขนาด 450 x 350 x 250 ซม.
ศิลปิน เพ็ญแข เพ็งยา
รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิวัฒนาการศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย
2. ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะ
4. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ
5. รวบรวมผลงานศิลปกรรมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37 / พ.ศ. 2534 ถึง ครั้งที่ 51 / พ.ศ. 2548 จากภาพผลงานจริงและภาพถ่าย
6. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์จากนี้ยังได้รวบรวมผลงานที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติโดยการถ่ายภาพทั้งที่เป็นผลงานจริงและจากภาพถ่าย ในกรณีที่ไม่สามารถติดต่อหาผลงานจริงได้
7. นำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ มาสรุปเพื่อตั้งเป็นประเด็นสำหรับการวิเคราะห์ ซึ่งแบ่งประเด็นได้ดังนี้
 1. ด้านเนื้อหาสาระ
 2. ด้านวัสดุในการสร้างสรรค์
 3. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาแนวความคิด สื่อวัสดุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์
2. ศึกษาผลงานแต่ละชิ้นและวิเคราะห์ตามประเด็นที่ตั้งขึ้น ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยที่มีข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นหลัก ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะบรรยายข้อเท็จจริง ดีความ แปลความหมายเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกในผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ
3. นำผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ประกอบภาพถ่ายและตารางวิเคราะห์ ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติตั้งแต่ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึงครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 ตามลำดับ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ได้นำเสนอข้อมูลภาพผลงานจริงและเอกสารต่างๆ ในการวิเคราะห์ ด้านเนื้อหาสาระ ด้านวัสดุในการสร้างสรรค์ และด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก ในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การสร้างสรรค์งานศิลปกรรมด้วยการใช้วัสดุและวิธีการต่างๆ อันหลากหลายได้ถูกนำเสนอให้เป็นประเภทหนึ่งของการสร้างสรรค์ในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 ปี พ.ศ. 2524 โดยเรียกว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ต่อมาถูกยกเลิกไป และในปี พ.ศ. 2527 กระทั่งได้มีการเพิ่มประเภทสื่อประสมขึ้นอีกครั้ง ในการแสดงผลงานศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 37 พ.ศ.2534 การใช้วัสดุและกรรมวิธีต่างๆ ในแนวทางดังกล่าวนั้นก็คือการสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาการนำเสนอแนวความคิดและการแสดงออกด้วยการนำสื่อวัสดุที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของศิลปินให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเจตนา ในช่วง 20 กว่าปีที่ผ่านมามีการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์หลายครั้ง จนถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ.2548 ทำให้เห็นพัฒนาการในด้านต่างๆ ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับสภาพการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปะในระดับสากล

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ค้นคว้าสรุปเกณฑ์ ในการวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลด้านเนื้อหาสาระด้านการแสดงศิลปกรรมได้แห่งชาติ ซึ่งแบ่งเป็นประเด็นดังนี้

1. ด้านเนื้อหาสาระ
2. ด้านวัสดุในการสร้างสรรค์
3. ด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ผลการศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ โดยยึดเกณฑ์การวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 พ.ศ.2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 เป็นหลัก ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ที่มีผลงานได้รับรางวัล ในประเภทสื่อประสม รวม 14 ครั้ง ในช่วงเวลากว่า 20 ปี ซึ่งประกอบด้วยผลงานสื่อประสม ที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง, รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน, รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ของการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติแต่ละครั้งจำนวน 46 ชิ้น นำเสนอผลการวิเคราะห์เรียงลำดับผลงานก่อนหลัง ที่แสดงต่อสาธารณชนพร้อมทั้งอธิบายแต่ละเกณฑ์ประกอบภาพถ่ายดังนี้

ผลงานชิ้นที่ 1 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2527

ชื่อผลงาน แปรสภาพ 1 ขนาด 125 x 248 ซม.ม.

ศิลปิน อาคม ต้วงชาวนา

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 1 แปรสภาพ 1 ขนาด 125 x 248 ซม.ม.

เนื้อหาสาระ

แปรสภาพ 1 ของอาคม สร้างแนวเรื่องจากความงามของรูปทรงวัตถุ และการแปรสภาพที่เกิดขึ้น จากสภาพของวัตถุเป็นรูปร่างที่มีการเคลื่อนไหวบนระนาบ 2 มิติ (ศิลปะรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 9. 2540 : 213) ภาพแปรสภาพ 1 ของอาคม มุ่งเน้นความงามอันเกิดจากความสัมพันธ์ของรูปร่าง และพื้นผิวที่ลื่นไหลที่เกิดจากความร้อน

วัสดุในการสร้างสรรค์

อาคม ได้นำเอาวัสดุสังเคราะห์ในสังคมสมัยใหม่เช่น วัสดุประเภทยาง พลาสติก เส้นใยไฟเบอร์กลาส (สุธี คุณาวิชยานนท์. 2545 : 109) นำมาผ่านกระบวนการโดยใช้ความร้อน การเผาและยัดติดกันโดยใช้กาวมีลักษณะคล้ายประติมากรรมหุ่นสูงปะติดลงบนระนาบ 2 มิติโดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ ที่เป็นรูปและพื้นที่ ๆ เป็นพื้นที่ว่าง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

จากการใช้วัสดุทำให้เกิดเป็นรูปร่าง รูปทรงที่แปลกต่าง เพราะเกิดการหดตัวของพลาสติก ที่เกิดความร้อนศิลปินเลือกวัสดุสังเคราะห์ เช่น พลาสติก ไฟเบอร์กลาส ที่นิยมใช้ในกระบวนการทางอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ ภาพแปรสภาพ 1 เป็นตัวแทนของผลงานศิลปกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อวัสดุในระบบอุตสาหกรรม ที่สามารถแปรสภาพให้เกิดเป็นวัตถุแห่งความงามได้

ผลงานชิ้นที่ 2 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2527

ชื่อผลงาน สภาพแวดล้อมเป็นพิษ ขนาด ไม่ปรากฏ

ศิลปิน วีรพงศ์ คชกาญจน์

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 2 สภาพแวดล้อมเป็นพิษ ขนาด ไม่ปรากฏ

เนื้อหาสาระ

สภาพแวดล้อมเป็นพิษ วีรพงศ์ ได้แสดงออกเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันโดยได้รับผลกระทบจากการพัฒนา จากประเทศที่เคยอยู่อย่างสังคมเกษตรเปลี่ยนเป็นสังคมในระบบอุตสาหกรรม ที่มีผลกระทบทางสังคมและสภาพความเป็นอยู่ (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) ศิลปินพยายามแสดงให้เห็นถึงพิษภัยที่มีผลกระทบต่อผู้คนในสังคมโดยเฉพาะสังคมชนบทและสังคมเมืองโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ศิลปินได้นำมาสร้างสรรค์เป็นวัสดุที่สามารถหาได้โดยทั่วไปในสังคมปัจจุบัน เคยใช้กลวิธีการปะติดนำไปผิวหน้า (Surface) ของผลงานมีลักษณะคล้ายผลงานประติมากรรมหุ่นดำที่อ่อนนุ่ม มีการจัดแบ่งภาพออกเป็นส่วน ๆ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

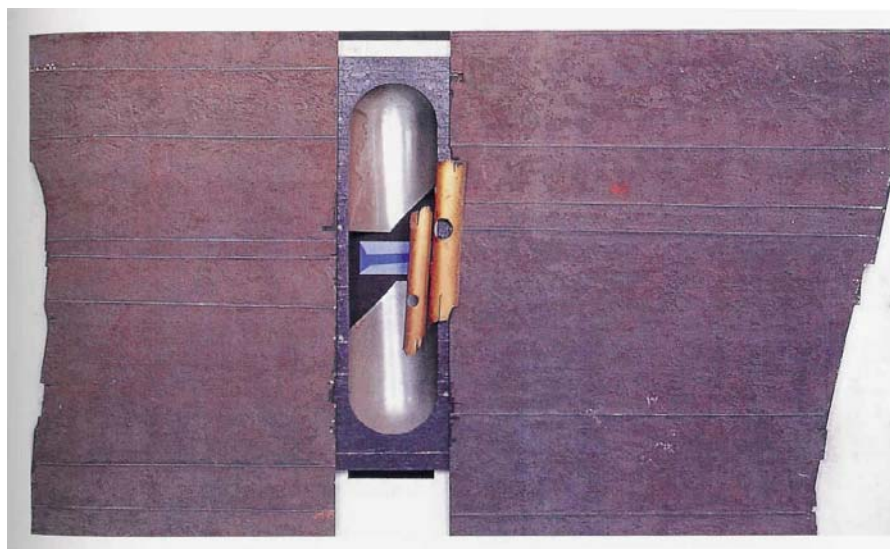
ศิลปินซึ่งเป็นหน่วยหนึ่งของบุคคลในสังคม ย่อมได้รับผลกระทบจากการพัฒนาเศรษฐกิจจากเกษตรสู่ระบบอุตสาหกรรม เป็นความรู้สึกจากภาพในความคิดของศิลปินที่สามารถรับรู้ถึงอนาคตของการเปลี่ยนแปลง ที่จะทำให้สภาพแวดล้อมที่เคยอยู่กลับกลายเป็นสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยมลพิษ

ผลงานชิ้นที่ 3 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525

ชื่อผลงาน องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525

ศิลปิน รุ่ง ธีระพิจิตร

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525 ขนาด 107 x 186 ซม.

เนื้อหาสาระ

องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525 เป็นผลงานประเภทสื่อประสมที่ได้รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ศิลปินได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับการนำเสนอความงามและสาระของวัตถุที่ถูกแปลงสภาพ จากวัตถุเดิมที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเพื่อประโยชน์การใช้สอยตามความจำเป็น และหน้าที่ของวัสดุนั้นๆ นำมาจัดองค์ประกอบตามทัศนะของศิลปินเอง อย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อรูปทรงและคุณลักษณะที่แตกต่าง (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2537 : 171) ประกอบกันขึ้นด้วยความพอเหมาะความพอดีที่จะเกิดเป็นความงามทางทัศนศิลป์ตามเจตนารมณ์ของศิลปินอย่างแท้จริง

วัสดุที่ใช้สร้างสรรค์

วัสดุที่ศิลปินเลือกใช้เป็นแผ่นเหล็กที่ดัดเป็นรูปทรงเรขาคณิตเจาะส่วนกลางภาพเจาะเป็นวงกลมแล้วฝังเส้นกระจกกลงไป ศิลปินนำแผ่นเหล็กมาวางซ้อนกันเพื่อให้เกิดมิติระนาบ 2 มิติ รุ่งละวางการสร้างผิวลงไปบนสิ่งที่นำมาสร้างผลงาน ปลอ่ยให้สิ่งที่นำมาใช้นั้นก่อปฏิกริยากับพื้นที่ว่าง มิติและพื้นผิวแบบเดิมที่ตนเองมีอยู่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

นอกจากเรื่องรูปร่างรูปทรงที่รุ่งสนใจแล้ว ความคิดของรุ่งช่วงนี้ น่าจะกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่ทำทหายต่อการค้นหาและการพัฒนาผลงานเป็นอย่างยิ่ง เป็นรูปร่างรูปทรงที่เกิดขึ้นจากปัญญาความคิดเห็นเป็นปัจจัยด้านประสบการณ์ของศิลปิน

ผลงานชั้นที่ 4 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525

ชื่อผลงาน องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525 ขนาด 185 x 61 x 61 ซม.

ศิลปิน ถาวร โกอุดมวิทย์

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 4 ภาพตัวเอง 1957/B ขนาด 185 x 61 x 61 ซม.

เนื้อหาสาระ

ภาพตัวเอง 1957/B ถาวร ได้แรงบันดาลใจจากเรื่องราวของครอบครัว ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อมของตัวเอง ความรู้สึกประทับใจในเหตุการณ์ต่างๆ จากอดีต การได้รำลึกถึงชีวิตตนเองในอดีตจากครอบครัวอันเป็นสังคมแรกของมนุษย์ที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันหรือกำหนดวิถีชีวิต อารมณ์ ความรู้สึก และบุคลิกภาพของมนุษย์

วัสดุในการสร้างสรรค์

สิ่งที่ถาวรนำมาเป็นสื่อในการสร้างสรรค์คือ วัสดุสิ่งของต่างๆ ที่มีความคุ้นเคยเกี่ยวข้อง มีความผูกพัน สิ่งของดังกล่าวอาจเป็นเครื่องใช้ส่วนตัว เช่น ตะเกียง ภาพถ่ายเก่า ๆ ในอดีต ฯลฯ วิโชค มุกดามณี ได้กล่าวถึงผลงานของถาวรไว้ว่า ช่วงปีพ.ศ.2524 ถาวรสร้างผลงานในลักษณะ 3 มิติมากขึ้น โดยนำเอาวัสดุสำเร็จเข้ามาประกอบในผลงาน เช่น ชองจดหมาย กระดาษสา ตะเกียง

นาฬิกา ตู้ไม้โบราณ สิ่งของที่นำมาใช้มีการพิมพ์ภาพ และใช้การจัดการของศิลปินเข้าไป (วิโชค มุกตามณี. 2545:148) เป็นสิ่งที่สะท้อนบุคลิกภาพส่วนบุคคล สร้างจินตนาการต่อให้ระลึกถึงเรื่องราวในอดีต ความผูกพันต่อบุคคลต่างๆ ในครอบครัว โดยใช้วิธีการทำงานด้วยภาพพิมพ์เทคนิค Photo Silk Screen ภาพพิมพ์โลหะ และวิธีการปะติด (Collage) ผลงานของถาวร แทนที่จะติดบนพื้นหรือแขวนบนฝาผนัง แต่ผลงานชิ้นนี้ของถาวรใช้วิธีการแขวน สามารถมองเห็นได้รอบด้าน (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2544 : 120)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ถาวร มีความสามารถในการสร้างสรรค์ รอบด้าน จะเห็นได้ว่าผลงานของถาวร มีลักษณะหลากหลายรูปแบบทั้งภาพพิมพ์ ภาพปะติด การใช้เศษวัสดุ การถ่ายเอกสารผลงาน ถาวร สร้างสรรค์ทั้งผลงาน 3 มิติที่มีลักษณะลอยตัว มีการใช้วัสดุสำเร็จ (Ready made) บางครั้งผลงานจะใช้ฝาผนังเป็นที่แขวนห้อยผลงาน และแม้กระทั่งผลงานสื่อผสมระหว่างการปะติดกับการนำไม้ไผ่มาเป็นส่วนประกอบ

ผลงานชิ้นที่ 5 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525

ชื่อผลงาน ความฝันของเด็กเลี้ยงควายหมายเลข 1 ขนาด 190 x 220 ซม.ม.

ศิลปิน วันเจริญ จำเป๋คัง

รางวัลเกียรติยศอันดับ3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 5 ความฝันของเด็กเลี้ยงควายหมายเลข 1 ขนาด 190 x 220 ซม.ม.

เนื้อหาสาระ

ความฝันของเด็กเลี้ยงควาย หมายเลข 1 วันเจริญ แสดงออกถึงชีวิตของชาวนาอาจเป็นภาพของศิลปินเองในวัยเด็กที่แวดล้อมด้วยอุปกรณ์เครื่องมือ ที่ใช้ในการประกอบอาชีพ แสดงถึงความต้องการเพื่อถวิลหาอดีตที่ศิลปินผูกพันแทนด้วยความเห็นว่าอุปกรณ์ที่ใช้ทำมาหากินเหล่านั้น จะได้รับการดูแลอย่างดี เพราะเป็นวัตถุทางจิตใจ แสดงออกถึงความมั่งคั่ง (ฐานข้อมูลภาพผลงาน ศิลปะ. 2547 : ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

วันเจริญ ได้นำวัสดุสำเร็จ (Ready made) ซึ่งอาจจะเป็นวัสดุที่ผ่านการใช้งานมาแล้ว สร้างเป็นผลงานศิลปะโดยนำมาจัดวางบนระนาบ 2 มิติ มีลายฉลุ คล้ายประติมากรรมหุ่นสูง สร้างความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบโดยการสร้างโครงสร้างให้มีความใกล้เคียงกัน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

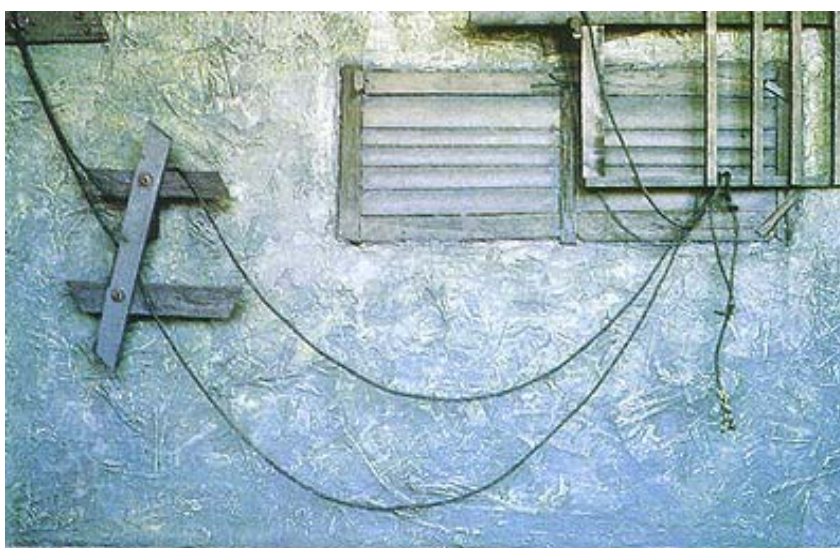
ผลงานที่สร้างจากวัสดุสำเร็จ (Ready made) เป็นผลจากศิลปินแสดงความเข้าใจที่จะใช้วัสดุที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ ที่มีประโยชน์ใช้สอยให้การเป็นวัตถุที่สร้างความงาม ความสะเทือนใจ และกลายเป็นผลงานศิลปะ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ของวันเจริญ จึงเกิดจากแนวคิดทางศิลปะที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงวัสดุในการสร้างสรรค์

ผลงานชิ้นที่ 6 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525

ชื่อผลงาน ความประสานกลมกลืน หมายเลข 2 ขนาด 124 x 203 ซม.

ศิลปิน สิทธิพร สายเนตร

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 6 ความประสานกลมกลืน หมายเลข 2 ขนาด 124 x 203 ซม.

เนื้อหาสาระ

ความประสานกลมกลืน หมายเลข 2 สิทธิพร นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์โดยใช้เศษวัสดุที่ สิทธิพร เกิดความประทับใจ นำมาจัดวางให้เกิดความประสานกลมกลืนกับพื้นภาพที่ถูกสร้างขึ้น โดยให้มีพื้นผิวคล้ายกับผนังของอาคารเก่าๆ (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) เป็นความประสานกลมกลืนของส่วนประกอบเช่น เส้น รูปร่าง รูปทรง พื้นผิว

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุสำคัญ ๆ ในผลงานชิ้นนี้ได้แก่ เศษวัสดุ ที่ผ่านการใช้งาน ศิลปินได้นำมาจัดเรียงเพื่อให้เกิดเนื้อหาตามที่ศิลปินต้องการสื่อ หรือบางที่อาจจะเป็นภาพจำลองสถานที่ใดสถานที่หนึ่งที่ศิลปินเกิดความประทับใจ โดยนำส่วนประกอบต่างๆ มาจัดเรียงบนระนาบ 2 มิติที่มีพื้นผิว (texture) หยาบ ๆ ภาพผลงานจิตรกรรมที่มีความนูน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

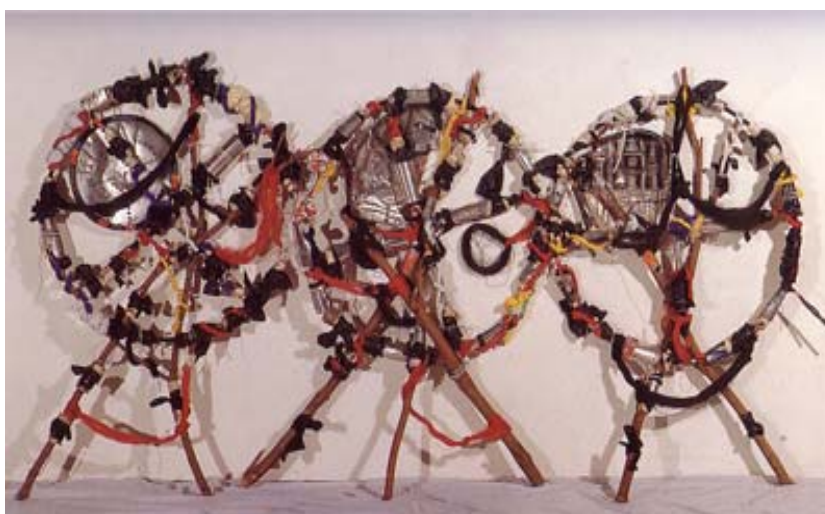
ศิลปินเป็นบุคคลที่มุมมองที่แตกต่างจากคนทั่วไป มีความไวต่อความรู้สึกสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยต่อการรับรู้และเลือกรับรู้ ทั้งนี้ย่อมต้องเกิดจากประสบการณ์ของศิลปินเป็นสำคัญ ภาพผลงานความประสานกลมกลืนหมายเลข 2 เป็นมุมมองที่เกิดจากการสร้างสรรค์ในสิ่งที่ศิลปินได้ประสบพบเห็น เห็นความประสานกลมกลืนของส่วนประกอบ และการประสานกลมกลืน ระหว่างสิ่งที่ศิลปินสร้างขึ้น และสิ่งที่ศิลปินค้นหา

ผลงานชิ้นที่ 7 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534

ชื่อผลงาน สัญลักษณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมหมายเลข 2 ขนาด 200 x 390 ซม.

ศิลปิน วิโชค มุกดามณี

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 7 สัญลักษณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมหมายเลข 2 ขนาด 200 x 390 ซม.

เนื้อหาสาระ

สัญลักษณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมหมายเลข 2 วิโชค ให้ความสนใจกับพัฒนาการทางเทคโนโลยีในสังคมปัจจุบันที่ส่งผลต่อชีวิตมนุษย์ ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้านความสมบูรณ์และความเสื่อม วิโชค บันทึกเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมและถ่ายทอดขึ้นในงานศิลปกรรม ด้วยวัสดุสำเร็จและเศษวัสดุที่ประกอบขึ้นภายใต้แนวคิดและทัศนะส่วนตัว เสนอสัญญาณและสัญลักษณ์ใหม่ที่บอกความหมายของสภาวะการณ์ที่กำลังดำเนินอยู่แก่มนุษย์และสังคมในปัจจุบัน (การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37. 2534 : 107)

วัสดุในการสร้างสรรค์

การรับเอาวัสดุต่าง ๆ ที่มีผลต่อเทคโนโลยีเข้ามาสร้างเป็นผลงานศิลปะของวิโชคนั้นมีทั้งพลาสติก โลหะ ผ้า และเชือก โดยใช้หลากหลายวิธี เช่น การฉีก ทิ้ง เาะ เจาะ ภายใต้รูปในจินตนาการที่มุ่งสะท้อนสภาวะสังคมที่รู้สึกขณะนั้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ช่วงปลายปี 2533 สังคมโลกเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ขึ้นมากมาย ทั้งอุบัติเหตุที่เกิดจากธรรมชาติ ผู้คนล้มตายกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจำนวนมาก รวมทั้งสภาวะสงครามในตะวันออกกลาง ซึ่งปรากฏว่ามีผู้คนล้มตายจากวิทยาการใหม่ ๆ จากอาวุธสงครามที่มีประสิทธิภาพในการทำลายสูง ภัยที่เกิดขึ้นเหล่านี้ก็เพราะอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมใหม่ และสังคมของมนุษย์ที่เพียงพร้อมด้วยพัฒนาการและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่

ผลงานชิ้นที่ 8 การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534

ชื่อผลงาน ความเสื่อมสลายของเทคโนโลยี 2541/5 ขนาด 240 x 240 ซม.

ศิลปิน ชัยพร แซ่เล่า

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 8 ความเสื่อมสลายของเทคโนโลยี 2541/5 ขนาด 240 x 240 ซม.

เนื้อหาสาระ

ความเสื่อมสลายของเทคโนโลยี 2541/5 ชัยพร สนใจเรื่องของความเจริญของเทคโนโลยีที่เปรียบเสมือนกับอารยธรรมใหม่ที่มนุษย์พยายามสร้างสรรค์ขึ้น ขณะเดียวกันเพื่อเทคโนโลยีเจริญขึ้น ย่อมก่อให้เกิดมลภาวะมากขึ้น ความเป็นธรรมเริ่มลดน้อยลงตราบใดที่มนุษย์ไม่หยุดยั้งการสร้างมลภาวะย่อมหมายถึงมนุษย์กำลังทำลายมนุษย์ด้วยกันเอง (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37.2534 : 113) ชัยพร ได้เลือกสรรเอาวัสดุที่เกิดจากเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้นนำมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะ โดยแทนค่าความรู้สึกที่มีต่อเทคโนโลยีในสถานะสังคมปัจจุบัน

วัสดุในการสร้างสรรค์

ชัยพร ได้นำเอาวัสดุที่เกิดจากเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น นำมาสร้างเป็นผลงานศิลปะ โดยวัตถุที่นำมาใช้ได้แก่ โลหะแผ่น พลาสติก โดยใช้วิธีการเผาด้วยความร้อน และใช้วัสดุเชื่อมไฟฟ้า ทำให้เกิดรูปรอย พื้นผิวที่มีความน่าสนใจ และยึดผลงานลงบนระนาบ 2 มิติ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม ของ ชัยพร ปัจจัยความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัสดุและอุปกรณ์ เป็นตัวแปรสำคัญของการสร้างสรรค์ ทำให้รูปแบบทางด้านศิลปกรรมมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

ผลงานชิ้นที่ 9 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534

ชื่อผลงาน พลังแห่งความเคลื่อนไหวจากความรู้สึกภายใน D ขนาด 260 x 430 ซม.

ศิลปิน วีระศักดิ์ พนารมย์

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 9 พลังแห่งความเคลื่อนไหวจากความรู้สึกภายใน D ขนาด 260 x 430 ซม.

เนื้อหาสาระ

พลังแห่งความเคลื่อนไหวจากความรู้สึกภายใน D วีระศักดิ์ สนใจเทคโนโลยีในปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นทำให้มนุษย์ ได้รับความสะดวกสบาย จนมองเห็นประโยชน์ของความเจริญดังกล่าวเพียงด้านเดียวเท่านั้น ในชีวิตประจำวันวีระศักดิ์เห็นว่า ตัวเองได้รับผลกระทบจากมลภาวะที่เกิดจากความเจริญของเทคโนโลยีอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึง ก่อให้เกิดความสะเทือนใจและได้นำลักษณะของรูปทรงตลอดจนร่องรอยของมลพิษที่เกิดขึ้นมา สร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้ เพื่อแสดงออกถึงอารมณ์ รู้สึกภายในที่มีต่อมลภาวะ ทั้งนี้เพื่อเป็น เครื่องเตือนใจให้มนุษย์เล็งเห็นผลร้าย ซึ่งเป็นอีกแง่มุมหนึ่งของความเจริญทางเทคโนโลยีที่มนุษย์ ส่วนใหญ่มองข้ามไป (การแสดงผลงานแห่งชาติ ครั้งที่ 37. 2534 : 115)

วัสดุในการสร้างสรรค์

ศิลปินได้นำเศษวัสดุจากระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมมาสร้างสรรค์ให้เกิดรูปลักษณะ ที่มีลักษณะคล้ายซากหรือเศษขยะในระบบอุตสาหกรรม โดยได้นำวัสดุพลาสติกหลากหลายสีมาหุ้มบน โครงเศษโลหะโดยใช้ความร้อนเผาจนกระทั่งวัสดุพลาสติกละลายหุ้มเศษโลหะซึ่งเป็นโครงผลงาน ของวีระศักดิ์ แสดงบนระนาบ 2 มิติ ขาวบนผนัง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ศิลปินนำเสนอประสบการณ์ที่เกิดจากการได้รับผลกระทบจากมลภาวะที่เกิดขึ้นจากความเจริญ ทางเทคโนโลยี ทำให้เกิดความสะเทือนใจจากผลของมลพิษที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงไปในทาง ที่ไม่ดี ต่อสภาพแวดล้อมและสภาพจิตใจ

ภาพผลงานชิ้นที่ 10 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 38 พ.ศ. 2535

ชื่อผลงาน คลองแม่โขง ขนาด 90 x 356 ซม.

ศิลปิน อมรเทพ มหามาตร

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 10 คลองแม่โขง ขนาด 90 x 356 ซม.

เนื้อหาสาระ

คลองแม่โขง อมรเทพ นำเสนอสภาพแวดล้อมที่เสื่อมลงเป็นแนวคิดที่ศิลปินได้เสนอให้เห็น ภัยของความเปลี่ยนแปลง ศิลปินได้สะท้อนเนื้อหาขอความใกล้ชิด อยู่กับคลองแม่โขงที่เปลี่ยนไป ทั้งน้ำเสีย มลพิษจากกลิ่น วิถีชีวิตของคนอาศัยอยู่บริเวณคลองแม่โขงเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 38. 2535 : 43) โดยการกระทำของเหล่าโรงงานอุตสาหกรรมที่ทิ้งน้ำเสียลงในแม่น้ำโดยปราศจากสำนักตอสิ่งแวดลอม

วัสดุในการสร้างสรรค์

ศิลปินใช้วัสดุที่ใช้ในการประกอบอาชีพจับสัตว์น้ำของชาวบ้านบริเวณคลองแม่โขง เช่น เครื่องมือตกปลา ไม้ ผ้า ฯลฯ โดยศิลปินได้ใช้กลวิธีทั้งการเย็บ การปะติด เป็นการผสมผสานกลวิธีอย่างกลมกลืน การติดตั้งในการแสดงศิลปินแบ่งผลงานออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ติดบนผนังและ

ส่วนที่ 2 ตั้งอยู่บนพื้น โดยมีวิธีการผูกโยงทั้งสองส่วนให้มีความประสานกลมกลืน และสื่อความหมายความต้องการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

มลพิษจากสภาพแวดล้อมการเอารัดเอาเปรียบธรรมชาติจากเหล่านายทุนเจ้าของโรงงาน ความมั่งคั่งเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตัว ของผู้คนในสังคมแบบระบบอุตสาหกรรม เป็นจุดกำเนิดทำให้ ศิลปินแสดงออกเป็นผลงานศิลปะ ประกอบกับการรู้จักนำวัสดุที่ใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบ อาชีพมาสื่อสาร ความหมายในการแสดงออก จึงนับได้ว่าปัจจัยของวัสดุอุปกรณ์ร่วมกับปัจจัยภายใน ของศิลปินเป็นส่วนสร้างและเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์

ผลงานชิ้นที่ 11 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 38 พ.ศ. 2535

ชื่อผลงาน สภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่ 1991 ขนาด 300 x 300 ซม.

ศิลปิน วิโชค มุกดามณี

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 11 สภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่ 1991 ขนาด 300 x 300 ซม.

เนื้อหาสาระ

สภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่ 1991 วิโชค สังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง การพัฒนาทาง อุตสาหกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่ ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้คนและสังคมทำให้ศิลปินได้รับแรง บันดาลใจจากสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรม โดยใช้รูปทรงจากธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมใหม่ด้วยวัสดุและสื่อที่ศิลปินประทับใจ เพื่อบอกเรื่องราวชีวิต สังคมและวัฒนธรรมที่กำลัง ดำเนินเปลี่ยนแปลงอยู่ในปัจจุบัน (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 38. 2535 : 43) เนื้อหาสาระ

ในผลงานชุดนี้จึงเกี่ยวข้องกับ คุณค่าของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม พิธีกรรมในอดีตและความรู้สึก หวงแหวนสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น

วัสดุในการสร้างสรรค์

เป็นผลงานที่มีการใช้วัสดุและการผสมระหว่าง ไม้ โลหะ พลาสติก และเส้นใยสังเคราะห์ มี ลักษณะมองได้รอบด้านเหมือนผลงานประติมากรรม ที่ประกอบด้วนส่วนตัว ๆ 10 ชิ้นจัดวางเรียง ต่อกันเป็นหน้ากระดานวางพิงไว้กับผนังห้อง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

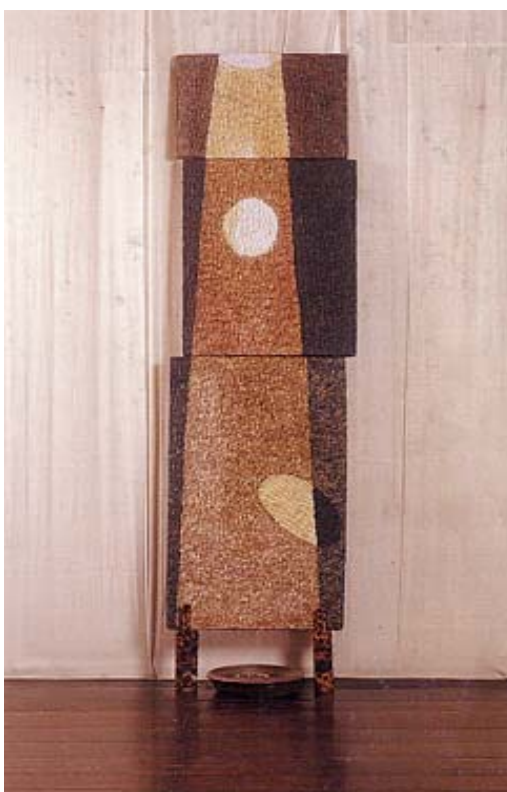
ศิลปินได้แสดงถึงทหรณะที่เกี่ยวข้องกับอุปนิสัยที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติและภาวะสงคราม ศิลปินกล่าวว่าอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมใหม่และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้ศิลปินเริ่มสร้างสรรค์ ผลงาน ตามเรื่องราวที่ได้รับโดยนำสื่อและวัสดุที่สื่อความหมาย ตามทัศนะส่วนตัวมากระทบให้เกิด รูปตามจินตนาการที่รู้สึก (วิโชค มุกดามณี. 2545 :104)

ผลงานชิ้นที่ 12 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 39 พ.ศ. 2536

ชื่อผลงาน ชุ่นกับไสและแนวทางของจุดหมาย ขนาด ไม่ปรากฏ

ศิลปิน ศักดิ์ชัย ดีทุม

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 12 ชุ่นกับไสและแนวทางของจุดหมาย ขนาด ไม่ปรากฏ

เนื้อหาสาระ

ชุ่นกับไสและแนวทางของจุดหมาย ศักดิ์ชัย นำเสนอเนื้อหาของผลงานเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ธรรมดาและเรียบง่ายเป็นพื้นฐานการดำเนินชีวิตของชาวชนบท การตกน้ำ การแบกฟืน กระทำอย่างมีความสุข ความเรียบง่ายก็จะเรียบง่ายขึ้น ก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี และยกระดับจิตใจให้บริสุทธิ์ โดยในผลงานจะเสนอคุณค่าของความเรียบง่าย ผ่านสัญลักษณ์ และเรื่องราวที่ต่างแง่มุม (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

ศักดิ์ชัย ใช้เมล็ดพืชทางการเกษตรมาประกอบบนกระดาษ 2 มิติ โดยใช้สีของเมล็ดพืชที่มีสีแตกต่างกัน วาดเรียงกันเป็นรูปร่างที่เรียบง่าย ครบผลงานทางจิตรกรรม มีความหนาของพื้นผิวเพียงเล็กน้อย ประกอบติดตั้งจัดวางในแนวตั้ง มีจานรองดินเผาวางอยู่ด้านล่าง มีลักษณะสื่อผสมแบบจัดวาง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยอันเป็นที่มาของการสร้างสรรค์เกิดจากศิลปินมีความประทับใจกับสภาพสังคมแบบชนบทที่มีจิตใจที่งดงาม ประกอบกับความสามารถของศิลปินที่ใช้วัสดุธรรมชาติ เช่น เมล็ดพืชที่มีความแตกต่างทางด้านสีสันทันมาสร้างเป็นผลงานศิลปะ

ผลงานชิ้นที่ 13 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 39 พ.ศ. 2536

ชื่อผลงาน พลังแห่งการเคลื่อนไหวกับร่องรอยในวัตถุ หมายเลข 6 ขนาด 122 x 190 ซม.

ศิลปิน ชัยพร แซ่เล่า

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 13 พลังแห่งการเคลื่อนไหวกับร่องรอยในวัตถุ หมายเลข 6 ขนาด 122 x 190 ซม.

เนื้อหาสาระ

พลังแห่งการเคลื่อนไหวกับร่องรอยในวัตถุ หมายเลข 6 ชัยพรนำเสนอเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันการเปลี่ยนแปลง ความเจริญรุดหน้าทางเทคโนโลยี มีพลังแห่งความอันตรายซ่อนเร้นอยู่ ศิลปินนำเสนอผลงานโดยใช้ร่องรอย รูปทรงที่ผูกพันกันจนขาด ทะลุเข้าออก แสดงรูปทรงที่รุนแรง ความต่างกันของวัตถุ มาใช้รองรับแนวความคิดให้ตรงตามจุดประสงค์ที่สุด (ฐานข้อมูลภาพผลงาน ศิลปะ. 2547 : ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

ชัยพรได้นำแผ่นโลหะมาเชื่อมติดลงบนระนาบ 2 มิติ สร้างร่องรอยจากลวดเชื่อมโลหะ สร้างความแตกต่างระหว่างรูปและพื้น โดยให้รูปมีพื้นผิวที่ขรุขระ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ชัยพร ได้นำเอาโลหะที่เกิดมีร่องรอยที่เกิดจากการใช้ลวดเชื่อมจึงเกิดร่องรอย ปัจจัยอันเป็นที่มาของการสร้างสรรค์ เกิดจากความเข้าใจธรรมชาติของสื่อวัสดุ ในการสร้างสรรค์อย่างถ่องแท้

ผลงานชิ้นที่ 14 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 40 พ.ศ. 2537

ชื่อผลงาน จินตนาการจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมในธรรมชาติ

ขนาด 250 x 300 x 300 ซม.

ศิลปิน นฤพนธ์ บุรณะบัญญัติ

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 14 จินตนาการจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมในธรรมชาติ

เนื้อหาสาระ

จินตนาการจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมในธรรมชาติ นฤพนธ์ นำเสนอเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมในธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะโครงสร้างของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นรูปทรงของต้นไม้และการแตกกิ่งก้านสาขาของพืชพันธุ์ต่าง ๆ อันแสดงให้เห็นถึงความเจริญเติบโต ในทางธรรมชาติอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งลักษณะของการขยายพันธุ์ของสัตว์บางชนิดหรือสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ได้เป็นแรงบันดาลใจในเรื่องของรูปทรงและโครงสร้างที่มาแสดงออกทางศิลปะ เพื่อแทนคำ ในเรื่องของการดำรงชีวิตและสภาวะมีการดิ้นรนต่อสู้สรรพสิ่ง โดยมีการสร้างงานให้เน้นไปในเรื่องของโครงสร้างที่แผ่ขยายยืดหด ในเรื่องของวัสดุต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึกที่มีอยู่ในบางส่วนของจิตสำนึกที่ต้องการแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีชีวิตผูกพันร่วมกัน ด้วยการสร้างสรรค์เนื้อหาของงาน (ฐานข้อมูลภาพงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) แสดงออกถึงความเป็นโครงสร้างที่ยืดหยุ่นต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของรูปทรงแผ่ขยายออกไปในทิศทางต่าง ๆ ตามจินตนาการที่ศิลปินต้องการแสดงออกมา

วัสดุในการสร้างสรรค์

ศิลปินนำผ้า และวัสดุสังเคราะห์มาสร้างสรรค์ โดยการเย็บให้เป็นรูปร่างที่มีความลื่นไหล พื้นผิวและลวดลายของผ้าสร้างความแตกต่างแสดงออกมีชีวิต ศิลปินทำกล่องไม้จำนวน 16 ชิ้นวางเรียงบนผนังภายในบรรจุผ้าที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน รูปร่างคล้ายก้อนสิ่งมีชีวิต ซึ่งโยงใยอยู่กับก้อนผ้าขนาดใหญ่ที่วางกองอยู่บนพื้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

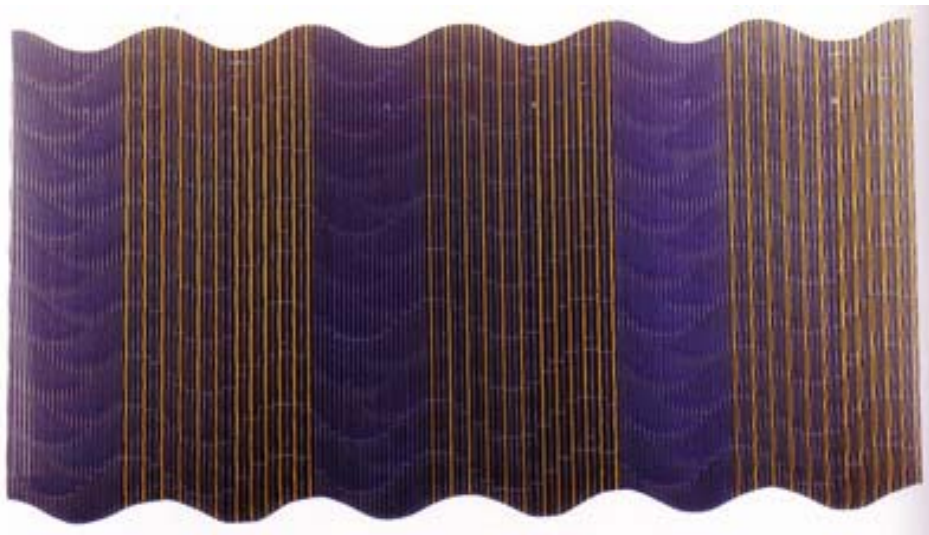
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์เกิดจากสภาพแวดล้อม ธรรมชาติรอบตัวในสภาวะมีการดิ้นรนต่อสู้สรรพสิ่ง โดยมีการสร้างงานให้เน้นไปในเรื่องของโครงสร้างที่แผ่ขยายยืดหด ในเรื่องของวัสดุต่างๆ ให้ประสานสอดคล้องกับอารมณ์ ความรู้สึกที่มีอยู่ในบางส่วนของจิตสำนึกที่ต้องการแสดงออกถึงความรู้สึกที่มีชีวิตผูกพันร่วมกัน ด้วยการสร้างสรรค์เนื้อหาของงาน (ฐานข้อมูลภาพงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์)

ผลงานชิ้นที่ 15 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 40 พ.ศ. 2537

ชื่อผลงาน สายน้ำไม่ไหลกลับ ขนาด 130 x 243 ซม.

ศิลปิน ศรัณย์ โรจนพณัส

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 15 สายน้ำไม่ไหลกลับ ขนาด 130 x 243 ซม.

เนื้อหาสาระ

สายน้ำไม่ไหลกลับ ศรัณย์ ใช้แนวความคิดเกี่ยวกับโครงสร้างซึ่งประกอบด้วยสิ่งที่อยู่ภายในของรูปทรงที่เป็นระบบ จังหวะและความเคลื่อนไหว เป็นที่มาของความคิด โดยสร้างรูปทรงที่มีลักษณะซ้ำ ๆ กัน และมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบที่ต่อเนื่องกัน จากรูปทรงขนาดเล็กรวมตัวกันมีขนาดใหญ่และมีความเคลื่อนไหวภายในคล้ายรูปแบบของน้ำ ตัวงานไม่แสดงออกความรู้สึก แต่ความคิดสืบเนื่องคงความเป็นธรรมชาติในแง่มุมหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ โดยที่ผู้ชมจะเกิดจินตนาการไปกับรูปทรงทั้งหมดนั้น (ฐานข้อมูลภาพงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

ศิลปินสนใจเรื่องโครงสร้างที่เป็นโครงสร้างของรูปทรง โดยใช้พื้นฐานความรู้ทางวิทยาศาสตร์ วัสดุที่ศรัณย์เลือกใช้ได้แก่ แผ่นพลาสติกชั้นเล็ก นำมาเรียงต่อ ๆ สลับกัน (ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9. 2540 : 285) สื่อความหมายตามแนวความคิด สร้างผลการรับรู้ทางสายตาเคลื่อนไหวบนระนาบ 2 มิติ คล้ายผลงานจิตรกรรม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกของศิลปินเป็นผลมาจากการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผลให้เกิดสื่อวัสดุใหม่ๆ ในการแสดงออกทางศิลปะ

ผลงานชิ้นที่ 16 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 44 พ.ศ. 2541

ชื่อผลงาน สภาวะความเสื่อมถอยและโดดเดี่ยวในสังคม ขนาด 150 x 100 ซม.

ศิลปิน แดง บัวแสน

รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง

ภาพประกอบ 16 สภาวะความเสื่อมถอยและโดดเดี่ยวในสังคม ขนาด 150 x 100 ซม.

เนื้อหาสาระ

สภาวะความเสื่อมถอยและโดดเดี่ยวในสังคม แดง ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับจินตนาการของศิลปินเองที่เกิดจากการสังสมอารมณ์และความรู้สึกที่มีมาแต่วัยเด็กอันเป็นเหตุการณ์มาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกแยก ทำให้เกิดความรู้สึกเหงา อ้างว้าง โดดเดี่ยวและหวาดกลัว สร้างความบีบคั้นผิดไว้ได้จิตสำนึก จนเมื่อศิลปินมีโอกาสได้สัมผัสกับสภาพชีวิต ของคนด้อยโอกาสทางสังคม คนจรจัด เด็กเร่ร่อน และคนชราที่ถูกทอดทิ้งให้อยู่ริมทางเท้า ชานชาลาสถานีรถไฟ และรถขนส่ง (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) สิ่งเหล่านี้เข้าไปกระทบอารมณ์และความรู้สึกที่ถูกปิดกั้นและกดตันอยู่ภายในเกิดความสะเทือนใจและเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดอิทธิพลในการสร้างสรรค์

วัสดุในการสร้างสรรค์

ศิลปินได้นำเศษผ้า ฟองน้ำมาผูกและมัดให้เกิดเป็นรูปทรงของคน ใช้ฟองน้ำระบายลงบนแบบที่ศิลปินได้สร้างขึ้นมีลักษณะคล้ายประติมากรรมของคนที่อ่อนน้อมจัดวางให้เกิดเป็นองค์ประกอบ ลงบนพื้นแทนผาผนัง (วิโชค มุกตามณี. 2545 : 372)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยอันเป็นที่มาของการสร้างสรรค์เกิดจาก จินตนาการของศิลปินเองที่เกิดจากการสังสมอารมณ์และความรู้สึกที่มีมาแต่วัยเด็ก อันเป็นเหตุการณ์มาจากพื้นฐานครอบครัวที่แตกแยก พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกล้วนเป็นผลมาจากปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมของผู้คนในสังคมเป็นหลัก

ผลงานชิ้นที่ 17 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 44 พ.ศ. 2541

ชื่อผลงาน ในพื้นที่ว่าง หมายเลข 1 ขนาด 101 x 132 x 182 ซม.

ศิลปิน วิริยา พูลสวัสดิ์

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 17 ในพื้นที่ว่าง หมายเลข 1 ขนาด 101 x 132 x 182 ซม.

เนื้อหาสาระ

ในพื้นที่ว่างหมายเลข 1 เป็นผลงานสื่อประสมที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 44 วิริยา มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์โดยศิลปินได้อาศัยรูปสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ มีรูปทรงสวยงาม บอบบางน่าทะนุถนอม ควรค่าแก่การรักษา สามารถแสดงจุดกำเนิดแห่งชีวิตอันหลากหลายเป็นแม่แบบให้เกิดรูปทรงใหม่ (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) โดยอาศัยร่องรอยการขูดขีด เจาะ บนระนาบกระจกใส นำมาเรียงซ้อนให้เกิดรูป 3 มิติ เพื่อให้เกิดรูปทรงใหม่บนที่ว่างนั้น

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ศิลปินนำมาสร้างสรรค์ได้แก่กระจกโดยผ่านกระบวนการด้านการแกะ ขูด ขีด เจาะ และนำมาเรียงต่อซ้อนกันจนเกิดเป็นรูปทรงที่ศิลปินกำหนด รูปทรงจะเปลี่ยนไปตามมุมมองที่แตกต่างกันไป โดยศิลปินใช้ไฟส่องจากด้านล่างทำให้เกิดรูปทรง รูปลักษณะของผลงานจะมีลักษณะเป็นแท่งที่บิดัน คล้ายผลงานประติมากรรมลอยตัว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ศิลปินได้ค้นคว้าและทดลองการเปลี่ยนรูปร่างโดยใช้การเหลื่อมซ้อนกัน ของแสงซึ่งเป็น ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของศิลปิน อันเป็นผลจากปัจจัยทางด้านวิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยาและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในการสร้างรูปร่างรูปทรงจากการเหลื่อมซ้อนกัน

ผลงานชิ้นที่ 18 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 44 พ.ศ. 2541

ชื่อผลงาน องค์ประกอบ หมายเลข 2, 1998 ขนาด 185 x 185 ซม.

ศิลปิน รุ่ง ธีระพิจิตร

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 18 องค์ประกอบ หมายเลข 2, 1998 ขนาด 185 x 185 ซม.

เนื้อหาสาระ

องค์ประกอบหลายเลข 2, 1998 เป็นผลงานประเภทสื่อประสมที่ได้รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง รุ่ง ได้แสดงแนวความคิดเกี่ยวกับการนำเสนอความงามและสาระของวัตถุ

ที่ถูกแปลงสภาพจากวัตถุเดิมที่มนุษย์ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเพื่อประโยชน์การใช้สอยตามความจำเป็นและหน้าที่ของวัตถุนั้น ๆ นำมาจัดองค์ประกอบตามทัศนะของตนเองอย่างเป็นเหตุเป็นผล เมื่อรูปทรงและคุณลักษณะที่แตกต่าง ประกอบกันขึ้นด้วยความพอเหมาะความพอดีที่เกิดเป็นความงามทางทัศนศิลป์ตามเจตนารมณ์ศิลปนิพนธ์อย่างแท้จริง(ฐานข้อมูลภาพงานศิลปะ.2547 :ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ศิลปินเลือกใช้เป็นแผ่นเหล็กที่ดัดเป็นรูปทรงเรขาคณิตเจาะส่วนกลางภาพ เจาะเป็นวงกลมแล้วฝังเส้นกระจกกลงไป ศิลปินนำแผ่นเหล็กมาวางซ้อนกันเพื่อให้เกิดมิติระนาบ 2 มิติ รุ่งละวางการสร้างสรรค์ผิวลงไปบนสิ่งที่นำมาสร้างผลงาน ปลอ่ยให้สิ่งที่นำมาใช้นั้นก่อปฏิกิริยากับพื้นที่ว่าง มิติและพื้นผิวแบบเดิมที่ตนเองมีอยู่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

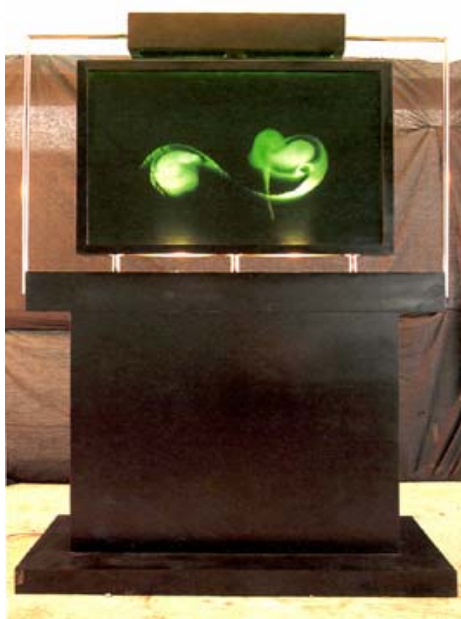
นอกจากเรื่องรูปร่างรูปทรงที่ รุ่งสนใจแล้ว ความคิดของรุ่งช่วงนี้ น่าจะกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่ทำหายุต่อการค้นหาและการพัฒนาผลงานเป็นอย่างดี รูปร่างรูปทรงที่เกิดขึ้นจากการทดลองและคิดคำนวณทางด้านรูปทรง ที่มีความแตกต่างหลากหลายปัญญาความคิด อันเกิดจากปัจจัยด้านประสบการณ์การสร้างสรรค์ของศิลปิน

ผลงานชิ้นที่ 19 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 44 พ.ศ. 2541

ชื่อผลงาน รูปชีวิตในพื้นที่ว่าง ขนาด 51 x 120 x 81 ซม.ม.

ศิลปิน วิริยา พูลสวัสดิ์

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 19 รูปชีวิตในพื้นที่ว่าง ขนาด 51 x 120 x 81 ซม.ม.

เนื้อหาสาระ

รูปชีวิตในพื้นที่ว่าง เป็นผลงานสื่อประสมที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 44 วิริยา มีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์โดยศิลปินได้อาศัยรูปสิ่งมีชีวิตเล็ก ๆ มีรูปทรงสวยงาม บอบบางน่าทะนุถนอม ควรค่าแก่การรักษา สามารถแสดงจุดกำเนิดแห่งชีวิตอันหลากหลายเป็นแม่แบบให้เกิดรูปทรงใหม่ โดยอาศัยร่องรอยการขูดขีด เจาะ บระหนาบกระจกใส นำมาเรียงซ้อนให้เกิดรูป 3 มิติ เพื่อให้เกิดรูปทรงใหม่บนที่ว่างนั้น(ฐานข้อมูล ภาพงานศิลปะ.2547 : ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ศิลปินนำมาสร้างสรรค์ได้แก่กระจกโดยผ่านกระบวนการด้านการแกะ ขูด ขีด เจาะ และนำมาเรียงต่อกันจนเกิดเป็นรูปทรงที่ศิลปินกำหนด รูปทรงจะเปลี่ยนไปตามมุมมองที่แตกต่างกันไป โดยศิลปินใช้ไฟส่องจากด้านล่างทำให้เกิดรูปทรง รูปลักษณะของผลงานจะมีลักษณะเป็นแท่งทาบกัน คล้ายผลงานประติมากรรมลอยตัว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ศิลปินได้ค้นคว้า และคิดค้นอย่างเป็นระบบระเบียบเป็นผลจากปัจจัยทางด้านวิทยาศาสตร์ และประยุกต์วิทยาและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในการสร้างรูปร่างรูปทรงจากการเหลื่อมซ้อนกัน

ผลงานชิ้นที่ 20 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45 พ.ศ. 2542

ชื่อผลงาน จินตนาการจากความเหงา ขนาด 300 x 500 ซม.

ศิลปิน มงคล เกิดวัน

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 20 จินตนาการจากความเหงา ขนาด 300 x 500 ซม.

เนื้อหาสาระ

ภาพจินตนาการจากความเหงา มงคล สนใจการสร้างงานแบบ 3 มิติ เขาสนใจวิถีชีวิตของคนไทยที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นชนบท มีการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย มีความเข้าใจธรรมชาติ คือเอาธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตโดยค้นหารูปทรงใหม่เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกที่ตนเองต้องการจะบอก แสดงออกด้วยความรู้สึกที่เป็นจริงในสภาพการดำรงชีวิตในโลกของความเป็นจริง มีความเป็นอิสระไม่มีรูปแบบที่เป็นจริงหรือเป็นเท็จ มันคือจินตนาการที่เราสามารถสร้างขึ้นและคล้อยตามรูปที่เราสร้างขึ้นอย่างอิสระ (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ.2547 : ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

มงคลใช้วัสดุหลาย ๆ ชนิด ในการสร้างสรรค์ผลงานแต่ยังคงมีปูนดำเป็นส่วนสร้างผิว ของรูปทรงอยู่ โดยใช้แผ่นเพลทที่ทำภาพพิมพ์มาซอยให้เป็นแผ่นเล็ก ๆ ยาว ๆ จากนั้นนำมาสานเพื่อสร้างปริมาตร รูปทรงเกิดความเคลื่อนไหวโค้งงอไปตามเจตนาของศิลปิน สานเส้นโลหะ ประกอบปูนดำแบบโบราณ เพื่อให้สัมพันธ์กัน ทรวดทรงดูคล้ายรูปร่างของคน มีแขนมีขาออกออกมา วัสดุที่มงคลใช้ได้แก่โลหะชนิดต่าง สเตนเลสแผ่นทองแดง ไม้ไผ่ เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

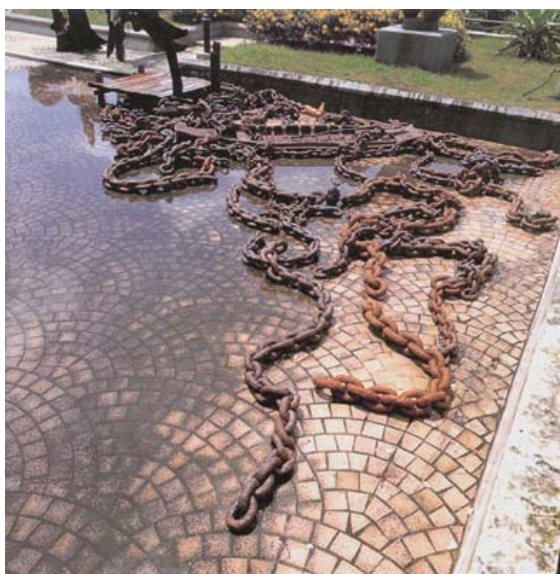
สภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตตลอดจนเครื่องใช้ไม้สอยในชุมชน เป็นผลมาจากปัจจัยด้านปัญหาและความคิด ที่มีผลมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่ศิลปินได้ประสบ

ผลงานชิ้นที่ 21 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45 พ.ศ. 2542

ชื่อผลงาน แรง ขนาด 500 x 800 x 100 ซม.

ศิลปิน เรืองวิทย์ พุ่มแดงอ่อน

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 21 แรง ขนาด 500 x 800 x 100 ซม.

เนื้อหาสาระ

แรง เรื่องวิทย์ นำเสนอแนวคิดและเนื้อหาสาระในการแสดงออกทางการเคลื่อนไหวบนระนาบถึงการประลองกำลังกันระหว่างอำนาจสภาวะภายในจิตใจ กับสภาวะภายนอกกำลังดึงให้เอนเอียงไปทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

วัสดุในการสร้างสรรค์

เรื่องวิทย์ ได้ใช้สื่อวัสดุจำพวก ดินเผา ไม้ เหล็ก มาใช้ในการสร้างสรรค์และนำสีให้วัสดุที่มีลักษณะคล้ายโซ่ ซึ่งทำจากดินเผาผสมผงเหล็ก ซึ่งเป็นกลวิธีทางด้านประติมากรรม ประกอบร่วมกับเรือซึ่งผ่านการใช้งานแล้ว แสดงให้เห็นสภาพการผูกพัน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

โดยสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลในการสร้างสรรค์ทางด้านปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเป็นภาพสะท้อนให้เห็นภาพรวมของสภาวะที่โดนครอบงำ ในวิถีทางการดำเนินชีวิตของผู้คน

ผลงานชิ้นที่ 22 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 45 พ.ศ. 2542

ชื่อผลงาน สัมพันธภาพแห่งความงามระหว่างผู้หญิงและดอกไม้ ขนาด ไม่ปรากฏ

ศิลปิน อิทธิพล วิมลศิลป์

รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 22 สัมพันธภาพแห่งความงามระหว่างผู้หญิงและดอกไม้ ขนาด ไม่ปรากฏ

เนื้อหาสาระ

สัมพันธ์ภาพแห่งความงามระหว่างผู้หญิงและดอกไม้ เป็นผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 อิทธิพล นำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติของดอกไม้ที่มีความประสานกลมกลืนมีจังหวะ มีการลดหลั่นมีความเคลื่อนไหวเหมือนธรรมชาติในความงามของผู้หญิงที่มีรูปลักษณ์แห่งความงามซ่อนเร้นอยู่ ประสานกลมกลืนกันเป็นความงามทางศิลปะ

วัสดุในการสร้างสรรค์

อิทธิพลได้เลือกใช้สื่อวัสดุประเภทผ้าหนังเทียม ฟองน้ำ ที่มีความงามของพื้นผิวแตกต่างกัน สร้างเป็นรูปทรงที่มีลักษณะเกาะเกี่ยวกันไปมามีลักษณะคล้ายผลงานประติมากรรม แต่มีลักษณะของพื้นผิวที่อ่อนนุ่มกว่า อิทธิพลเลือกสีในผลงานมีลักษณะคล้ายสีของผิวหน้าอันนวลเนียนของผู้หญิง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ในผลงานสะท้อนถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์จากปัจจัยด้านประสบการณ์ แสดงให้เห็นความเข้าใจความงามในธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์ที่มีผลต่อการรู้จักของอิทธิพล ที่มีต่อความงามของดอกไม้และร่างกายมนุษย์ (ฐานข้อมูลภาพงานศิลปะ.2547 : ออนไลน์)

ผลงานชิ้นที่ 23 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46 พ.ศ. 2543

ชื่อผลงาน สุสานจินตนาการ ขนาด 100 x 400 x 300 ซม.

ศิลปิน มงคล เกิดวัน

รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง

ภาพประกอบ 23 สุสานจินตนาการ ขนาด 100 x 400 x 300 ซม.

เนื้อหาสาระ

สุสานแห่งจินตนาการ มงคลต้องการจะนำเสนอถึงกลวงที่มีให้คล้อยตามความเครียดที่เกิดขึ้น โดยให้ความอิสระกับการสร้างสรรค์เพื่อความสุขและยกระดับจิตใจของตนเอง

วัสดุในการสร้างสรรค์

มงคลใช้วัสดุหลาย ๆ ชนิด ในการสร้างสรรค์ผลงานแต่ยังคงมีปูนดำเป็นส่วนสร้างผิว ของรูปทรงอยู่ โดยใช้แผ่นเพลทที่ทำภาพพิมพ์มาซอยให้เป็นแผ่นเล็ก ๆ ยาว ๆ จากนั้นนำมาสานเพื่อสร้างปริมาตร รูปทรงเกิดความเคลื่อนไหวโค้งงอไปตามเจตนาของศิลปิน สานเส้นโลหะ ประกอบปูนดำแบบโบราณ เพื่อให้สัมพันธ์กัน ทรวดทรงดูคล้ายรูปร่างของคน มีแขนมีขาออกออกมา วัสดุที่มงคลใช้ได้แก่โลหะชนิดต่าง สเตนเลสแผ่นทองแดง ไม้ไผ่ เป็นต้น (ฐานข้อมูลภาพงานศิลปะ.2547 : ออนไลน์)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

สภาพแวดล้อมการดำรงชีวิตตลอดจนเครื่องใช้ไม้สอยในชุมชน เป็นผลมาจากปัจจัยด้านปัญญาและความคิดของศิลปิน ที่มีผลมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่ศิลปินได้ประสบ

ผลงานชิ้นที่ 24 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46 พ.ศ. 2543

ชื่อผลงาน ไต้ถุนบ้าน ขนาด 270 x 400 x200 ซม.ม.

ศิลปิน ทิพนนท์ แยมมณีชัย

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 24 ไต้ถุนบ้าน ขนาด 270 x 400 x200 ซม.ม.

เนื้อหาสาระ

ไต้ถุนบ้าน เป็นภาพที่ทิพย์เนตร์ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านในการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้วัสดุ วัตถุและวิธีการอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวชนบท มาผสมผสานกันในงานสื่อประสม เพื่อถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับความงามที่บริสุทธิ์ ของภูมิปัญญาไทย อันเกิดจากวิถีชีวิตและธรรมชาติ

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ทิพย์เนตร์ใช้วัสดุธรรมชาติในการสร้างสรรค์เป็น วัสดุจำพวกเครื่องจักสานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องดักสัตว์น้ำ เครื่องมือเครื่องใช้หัตถกรรม ไม้ ซีเมนต์ โลหะ เชือก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ทิพย์เนตร์ สนใจวิถีชีวิตแบบไทย ๆ และให้ความสำคัญต่อการดำรงอยู่ในชนบทของชาวบ้านที่มีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตอยู่แบบธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินได้รับผลกระทบทางด้านปัจจัยด้านปัญญา และความคิดเป็นปัจจัยที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิมและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

ผลงานชิ้นที่ 25 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46 พ.ศ. 2543

ชื่อผลงาน ความแปลกแยกในครอบครัว ขนาด 168 x 390 ซม.

ศิลปิน แดง บัวแสน

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 25 ความแปลกแยกในครอบครัว ขนาด 168 x 390 ซม.

เนื้อหาสาระ

ความแปลกแยกในครอบครัว แดง ต้องการสื่อถึงความรู้สึกแปลกแยกของครอบครัวที่ได้พบเห็นโดยผ่านรูปทรงคนที่ถูกตัดแบ่งให้เกิดช่องว่างเพื่อแสดงถึงความห่างเหินขาดความสัมพันธ์อันอบอุ่น (วิโชค มุกดามณี. 2545 : 376) โดยกำหนดให้รูปทรงต่าง ๆ ของคนและสัตว์เลี้ยงอยู่ภายในวงล้อมของกรอบประตูที่ศิลปินใช้สัญลักษณ์แทนค่าครอบครัว

วัสดุในการสร้างสรรค์

แดงสร้างงานด้วยวิธีการผสมสื่อวัสดุต่าง ๆ ในงานจิตรกรรม 2 มิติ ผลงานบางส่วนจะมีลักษณะลอยตัว 3 มิติแบบงานประติมากรรมและบางครั้งแดงใช้วิธีการผสมผสานระหว่างผลงาน 2 มิติและ 3 มิติและบางครั้งเป็นผลงานแบบจัดวาง โดยเฉพาะผลงานชิ้นนี้ แแดงใช้วัสดุหลายประเภทด้วยกัน เช่น ไม้ พลาสติก กระดาษและโฟม หุ้มด้วยผ้า ระบายสีน้ำมัน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของ แแดง ได้แก่ปัจจัยด้านประสบการณ์ในชีวิตที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการรับรู้คิด และอาจจะก้าวเลยไปถึงจิตใต้สำนึก

ผลงานชิ้นที่ 26 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 46 พ.ศ. 2543

ชื่อผลงาน ภายในห้องสีดำ ขนาด 135 x 135 x210 ซม.

ศิลปิน ทรงชัย บัวชุม

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 26 ภายในห้องสีดำ ขนาด 135 x 135 x210 ซม.

เนื้อหาสาระ

ภายในห้องสีดำ ทรงชัย แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมของสังคมเมืองในปัจจุบันแออัดไปด้วยตึกสูงมากมาย แวดล้อมไปด้วยเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุสมัยใหม่ ซึ่งมีความผูกพันไปกับวิถีชีวิตในสังคม จนกระทั่งเป็นความเคยชินไปแล้ว ชีวิตเป็นธรรมชาติถูกจำกัดพื้นที่ให้อยู่ในขอบเขตที่อึดอัด และขาดอิสระความรู้สึกต่อสภาพของชีวิต แสดงออกมาถึงความโดดเดี่ยวเหี่ยวแห้งในภาพแวดล้อมที่ซ้ำซากหลอกลวง พันธนาการของชีวิตและมุมมองภายในที่สับสนระหว่างโครงสร้างภายนอกที่เป็นภายในและพื้นที่ภายในที่กว้างขวางไม่มีที่สิ้นสุดแต่ไม่เป็นความจริง (มหาวิทยาลัยศิลปากร.2543 : 115)

วัสดุในการสร้างสรรค์

ทรงชัย สร้างงานสื่อประสม “Inside the Black Room” โดยใช้ไม้มาประกอบเป็นรูปทรง 3 มิติ ทำให้มีช่องหน้าต่างเพื่อเปิดปิดได้ แต่เมื่อไปมองลอดช่องดูจะเป็นรูปทรงธรรมชาติ ของต้นไม้อยู่ภายใน (วิโชค มุกดามณี.2545 : 365) พื้นผิวภายนอกทาสีดำทำให้สิ่งที่อยู่ภายในโดดเด่นขึ้นมา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ผลงานสื่อประสมภายในห้องสีดำ แสดงสภาพแวดล้อมสังคมเมืองซึ่งแวดล้อมไปด้วยเทคโนโลยีที่มีความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุสมัยใหม่ของ ทรงชัย สะท้อนปัจจัยทางด้านการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อมที่ซ้ำซากหลอกลวง

ผลงานชิ้นที่ 27 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47 พ.ศ. 2544

ชื่อผลงาน สุกในจินตนาการ ขนาด 250 x 500 x240 ซม.

ศิลปิน มงคล เกิดวัน

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 27 สุกในจินตนาการ ขนาด 250 x 500 x240 ซม.

เนื้อหาสาระ

สูกในจินตนาการ มงคล ได้สะท้อนถึงแนวคิดเกี่ยวกับความสุขจากจินตนาการในการสร้างสรรค์ สามารถจรรโลงและยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นในระดับหนึ่ง มงคลต้องการจะนำเสนอถึงกลวงที่มีให้คล้ายตามความเครียดที่เกิดขึ้น โดยให้ความอิสระกับการสร้างสรรค์เพื่อความสุขและยกระดับจิตใจของตนเอง (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์)

วัสดุในการสร้างสรรค์

มงคลใช้วัสดุหลาย ๆ ชนิด ในการสร้างสรรค์ผลงานแต่ยังคงมีปูนดำเป็นส่วนสร้างผิว ของรูปทรงอยู่ โดยใช้แผ่นเพลทที่ทำภาพพิมพ์มาซอยให้เป็นแผ่นเล็ก ๆ ยาว ๆ จากนั้นนำมาสานเพื่อสร้างปริมาตร รูปทรงเกิดความเคลื่อนไหวโค้งงอไปตามเจตนาของศิลปิน สานเส้นโลหะ ประกอบปูนดำแบบโบราณ เชื่อให้สัมพันธ์กัน ทรวดทรงดูคล้ายรูปร่างของคน มีแขนมีขาออกออกมา วัสดุที่มงคลใช้ได้แก่โลหะชนิดต่าง ๆ สเตนเลส แผ่นทองแดง ไม้ไผ่ เป็นต้น สภาพแวดล้อมการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของ มงคล เกิดจากสภาพแวดล้อมการดำรงชีวิต ตลอดจนเครื่องใช้ไม่สอยในชุมชน อันเป็นผลมาจากปัจจัยด้านปัญญาและความคิดที่มีผลมาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมและสภาพแวดล้อมที่ศิลปินได้ประสบ

ผลงานชิ้นที่ 28 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47 พ.ศ. 2544

ชื่อผลงาน ตัวฉันและความทรงจำ หมายเลข 3 ขนาด 115 x 231 x 70 ซม.

ศิลปิน แดง บัวแสน

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 28 ตัวฉันและความทรงจำ หมายเลข 3 ขนาด 115 x 231 x 70 ซม.

เนื้อหาสาระ

ตัวฉันและความทรงจำหมายเลข 3 แดง นำเสนอแนวความคิดที่เกี่ยวกับเนื้อหาของการใช้ชีวิตที่ถูกใช้ไปทุกวัน ยิ่งเวลาผ่านไปมากเท่าไร ชีวิตก็เหลือน้อยลงเท่านั้น แต่เวลาหิบบีย่นอดีตและความทรงจำไว้แก่เรา แดงต้องการสื่อถึงความทรงจำ ความฝัน จินตนาการในวัยเด็ก ซึ่ง แดงมีความประทับใจและตระหนักถึงคุณค่าแห่งช่วงเวลาที่เราไม่อาจย้อนกลับมาได้อีก โดยผ่านรูปของเด็ก (วิโชค มุกตมณี. 2545 : 373) ที่แสดงถึงเรื่องราวความรู้สึกจากความทรงจำเหล่านั้นเพื่อให้คงอยู่ แทนตัวตนที่นับวันจะเสื่อมสลายลงไป

วัสดุในการสร้างสรรค์

แดง เลือกสื่อวัสดุจำพวกไม้อัด และโฟมหุ้มด้วยผ้าระบายสี ผลงานมีลักษณะเหมือนงานประติมากรรมที่มีลักษณะลอยตัว จัดวางท่าทางเป็นรูปเด็กยืนอยู่บนพื้น รูปเด็กที่ยืนอยู่ แดงใช้โฟมห่อหุ้มด้วยผ้า และระบายสีน้ำมัน มีลักษณะเหมือนจริง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของแดงได้แก่ปัจจัยด้านประสบการณ์ในชีวิตที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการรับรู้คิด และอาจจะก้าวเลยไปถึงจิตใต้สำนึก

ผลงานชิ้นที่ 29 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47 พ.ศ. 2544

ชื่อผลงาน ประสบการณ์ จากชนบท ขนาด 180 x 300 x 400 ซม.ม.

ศิลปิน ทิพนันต์ แยมมณีชัย

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 29 ประสบการณ์ จากชนบท ขนาด 180 x 300 x 400 ซม.ม.

เนื้อหาสาระ

ประสบการณ์จากชนบท ทิพนธ์์ แสดงออกในแนวคิดเกี่ยวกับการได้รับสัมผัสรับรู้วิถีชีวิตในชนบทความน่าสนใจของเทคนิคและวัสดุพื้นบ้าน อันเกิดจากวิถีชีวิตและภูมิปัญญา (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) เป็นแรงบันดาลใจในการถ่ายทอดความคิดอารมณ์ความรู้สึกในการทำงานศิลปะของศิลปิน

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ ทิพนธ์์ เลือกใช้เป็นวัสดุธรรมชาติซึ่งประกอบด้วย ไม้ไผ่ ดิน เสาไม้ ปูน ไม้ไผ่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ทิพนธ์์ สนใจวิถีชีวิตแบบไทย ๆ และให้ความสำคัญต่อการดำรงอยู่ในชนบทของชาวบ้านที่มีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตอยู่แบบธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินได้รับผลกระทบทางด้านปัจจัยด้านปัญญา และความคิดเป็นปัจจัยที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิมและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

ผลงานชิ้นที่ 30 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 47 พ.ศ. 2544

ชื่อผลงาน คอยแม่ มา ขนาด 215 x 600 ซม.

ศิลปิน ยุพา มหามาตร (ซังกุล)

รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 30 คอยแม่ มา ขนาด 215 x 600 ซม.

เนื้อหาสาระ

คอยแม่มา เป็นแนวความคิด ในช่วงที่กำลังตั้งท้องขณะที่เริ่มสร้างบ้าน ยุพาได้แสดงออกเกี่ยวกับผลงานชิ้นนี้ว่า “ฉันเริ่มสร้างบ้านตอนที่ลูกกำลังอยู่ในท้อง ฉันยกค้อนตอกลงบนตาปูทุกตัว ฉันได้ยืนตัวฉันเหนือ (ลูกยังอยู่ในท้อง) ฉันได้ยืนตัวลูกของฉันเหนือ ฉันยังไม่มีบ้าน ฉันยังคงนั่งตอตะปูทุกตัวลงบนแผ่นบาง ๆ หนา ๆ ฉันไม่ได้ยืนลูกเหนือ ลูกหลับแล้ว ศิลปินคอยให้บ้านเสร็จ

ลูกคงคอยเช่นกัน และลูกคอยฉันกลับ” (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) เป็นความคิดกังวลที่ศิลปินมีต่อบ้านที่กำลังก่อสร้าง และความผูกพันกับลูกน้อยที่จะลืมตามาดูโลกอีกไม่นาน

วัสดุในการสร้างสรรค์

ยุพา สร้างผลงานที่มีขนาดใหญ่เป็นสีเหลี่ยมผืนผ้า ในแนวตั้งจำนวน 6 ชั้นเรียงต่อกันเป็นผืนภาพขนาดใหญ่แบ่งเป็นช่องสี่เหลี่ยมเล็กๆ เต็มทั้งพื้นภาพในแต่ละช่องภาพขนาดใหญ่แบ่งเป็น 2 ส่วน กึ่งกลางภาพแยกเป็นซ้ายขวา แบ่งเป็นส่วนที่มีมืดและสว่าง สร้างพื้นผิวบนระนาบ 2 มิติ ในสีเหลี่ยมเล็ก ๆ เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก ภาพเขียนแบบเด็ก วัสดุที่ใช้ได้แก่ แผ่นโลหะ เขม่าควันไฟ ดิน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

คอยแม่มา ได้แสดงออกเกี่ยวกับความคิดและความรู้สึก เกิดการหยั่งรู้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญญาและความคิด ที่ได้เปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นผลในระดับจิตใต้สำนึกของศิลปิน

ผลงานชิ้นที่ 31 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 48 พ.ศ. 2545

ชื่อผลงาน ความปรารถนาแห่งฉันและความทรงจำที่จากไป

ขนาด 122 x 183 x 95 ซม.

ศิลปิน แดง บัวแสน

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 31 ความปรารถนาแห่งฉันและความทรงจำที่จากไป ขนาด 122 x 183 x 95 ซม.

เนื้อหาสาระ

ภาพความปรารถนาแห่งฉันและความทรงจำที่จากไป แดง สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของศิลปินที่ต้องการจะแสดงถึงการหวนระลึกถึงอดีตที่ผ่านพ้น ซึ่งไม่มีจริง ไม่คงอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของปัจจุบัน แต่ยังดำรงอยู่ในรูปความทรงจำ อันไม่อาจสัมผัสความจริงสิ่งใดได้ เฉกเช่นการมองผ่านกระจกใส ที่กั้นระหว่างภายนอกภายในตัวตนกับจิตวิญญาณ โดยไม่อาจจะหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวในยุคอันสับสนในปัจจุบัน (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 48. 2545 : 129)

วัสดุในการสร้างสรรค์

แดง สร้างงานด้วยวิธีการผสมสื่อวัสดุต่างๆ มีลักษณะคล้ายผลงานประติมากรรม บางส่วนจะมีลักษณะเป็นระนาบ 2 มิติแบบงานจิตรกรรมและบางครั้งแดงใช้วิธีการผสมผสานระหว่างผลงาน 2 มิติและ 3 มิติและบางครั้งเป็นผลงานแบบจัดวาง โดยเฉพาะผลงานชิ้นนี้ แแดงใช้วัสดุหลายประเภทด้วยกัน เช่น ไม้ พลาสติก กระจกและโฟม หุ้มด้วยผ้า ระบายสีน้ำมัน เป็นการบูรณาการสื่อวัสดุประเภทที่ถูกสังเคราะห์อย่างลงตัว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของแดงได้แก่ปัจจัยด้านประสบการณ์ในชีวิตที่เกิดจากสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการรับรู้คิดในด้านผลกระทบอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของสังคม และอาจจะก้าวเลยไปถึงจิตใต้สำนึก

ผลงานชิ้นที่ 32 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 48 พ.ศ. 2545

ชื่อผลงาน เสามนุษย์ยุค 2002 ขนาด 36 x 61 x 250 ซม.

ศิลปิน ทายาท สุทธิเสงี่ยม

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 32 เสามนุษย์ยุค 2002 ขนาด 36 x 61 x 250 ซม.

เนื้อหาสาระ

สามมนุษย์ยุค 2002 เป็นผลงานศิลปะสื่อประสมที่ ทายาท ต้องการจะสะท้อนให้เห็นภาพของมนุษย์ในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมายรุมเร้าเข้ามาในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม หรือภัยอันตรายต่าง ๆ ที่มนุษย์เป็นผู้ก่อ เมื่อมองดูภายนอกของคนในยุคนี้อาจจะดูว่ามีความเจริญก้าวหน้า ดูทันสมัย แต่จิตใจภายในกลับอยู่ในภาวะที่กำลังจะล่มสลาย เพราะไม่สามารถเผชิญกับแรงกดดันที่เกิดขึ้น (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 48. 2545 : 129)

วัสดุในการสร้างสรรค์

ทายาท นำเสนอโดยผ่านแท่งโลหะ 4 แท่งที่วางเรียงกันแต่ละแท่งดูเหมือนจะมีความมั่นคง บางส่วนของแท่งโลหะกำลังจะยุบพัง เห็นสภาพความไม่มั่นคง วัสดุที่ทายาทนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานนั้นโดยส่วนใหญ่จะเป็นแผ่นโลหะที่มีพื้นผิวแตกต่างกันไป ประสานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน โดยวิธีการเชื่อมโลหะ ผลงานที่นำมาติดตั้งมีลักษณะคล้ายแท่งประติมากรรมลอยตัว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

จากแนวความคิดที่ปรากฏให้เห็นในผลงานแสดงถึงปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เป็นตัวแวดล้อมตัวศิลปิน เป็นแรงผลักดันให้สร้างสรรค์ผลงานออกมาในลักษณะสะท้อนให้เห็นภาพของมนุษย์ในยุคปัจจุบันที่ต้องเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ

ภาพผลงานชิ้นที่ 33 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49 พ.ศ. 2546

ชื่อผลงาน Eat bakery ขนาด 284 x 560 ซม.

ศิลปิน กิติวัฒน์ อุ่นอารมณ

รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง

ภาพประกอบ 33 Eat bakery ขนาด 284 x 560 ซม.

เนื้อหาสาระ

Eat bakery เป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ต้องการแสดงออกถึงความรู้สึกไม่ปลอดภัยเกี่ยวกับพิษภัยและอันตรายที่แฝงเร้นอยู่ในอาหารอันมีผลกระทบต่อมนุษย์ (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) กิตติวัฒน์ นำเสนอในรูปแบบศิลปะจัดวางเป็นการจำลอง รายขายขนมปังที่มีทั้ง โต๊ะวางขนม ตู้ อุปกรณ์หนึ่งขนมปัง โดยใช้วิธีการห่อหุ้มด้วยวัสดุต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น จมูก ปาก หู ตา มือและเท้า วางเป็นส่วน ๆ เหมือนขนมปังที่อบเสร็จเรียบร้อยแล้วพร้อมรับประทานในทันที

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ กิตติวัฒน์ ใช้ในการสร้างสรรค์ ได้แก่ เหล็ก อลูมิเนียม กระดาษ แก้วทำขนม โดยใช้กลวิธีในการหล่อแบบเหมือนผลงาน ประติมากรรม และระบายสีให้เหมือนขนมอุปกรณ์ที่ใช้ เช่น ชั้นวางขนม โต๊ะ อุปกรณ์อบขนม เป็นวัสดุสำเร็จ (Ready made) เลียนแบบร้านขายขนม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ลักษณะบรรยากาศของการแสดงออก สื่อให้เห็นถึงปัจจัยด้านการเมือง สังคม และ สิ่งแวดล้อม เป็นภาพสะท้อนถึงปรากฏการณ์ที่เป็นสภาวะที่ครอบงำ การดำเนินชีวิตของผู้คนและ ศิลปิน

ผลงานชิ้นที่ 34 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49 พ.ศ. 2546

ผลงานชื่อ ด้ายแดงแห่งชีวิตสายโลหิตจิตใจ ขนาด 240 x 640 x 20 ซม.

ศิลปิน ณรัชต์ กลิ่นสุตใจ

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 34 ด้ายแดงแห่งชีวิตสายโลหิตจิตใจ ขนาด 240 x 640 x 20 ซม.

เนื้อหาสาระ

ด้ายแดงแห่งชีวิตสายโลหิต จิตใจ ณรัชต์ ได้แสดงออกเกี่ยวกับความรู้สึกส่วนตัวที่ศิลปิน ได้เห็นบุคคลผู้รักษาอาการของความรู้สึกแห่งอดีต ซึ่งเธอยังคงกระทำทุกวิถีทาง เพื่อปลดปล่อย

ความรู้สึกของศิลปินนอกจากพันนาการเหล่านั้น หัวใจที่เด่นชัดกว่า “Cure you with every thing” กระบวนการรักษามากมายทางการแพทย์ถูกหยิบใช้ เธอได้มอบชีวิตใหม่ให้แก่ข้าพเจ้าด้วยตัวยาแห่งรัก ผ่านสายโลหิตตามความเชื่อของชาวจีนที่ว่าเราทุกคนมีด้ายแดงผูกอยู่ปลายนิ้ว และเราจะเห็นปลายอีกด้านหนึ่งจากเนื้อคู่เท่านั้น (ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์) ณรัชต์เชื่อว่า บัดนี้หาได้เจอปลายอีกด้านหนึ่งแล้ว แล้วด้ายเส้นนี้มีได้ทำจากฝ้ายแต่อย่างใด แต่มันคือการหลอมรวมสายโลหิตของเราเข้าด้วยกัน ศิลปินจึงนำเสนอแนวคิดนี้ผ่านผลงานแบบจัดวาง (Installation) จากวัสดุจริงในโรงพยาบาล ตู้ X-ray ถูกใช้เพื่อส่องให้เห็นตัวตนในหัวใจของผู้หญิงคนนั้นและถูกละทิ้งจากการเจาะของทั้งคู่หมุนเวียนในตู้ขึ้นพร้อมวีดีโอการเจาะเลือด (มหาวิทยาลัยศิลปากร.2546 : 50)

วัสดุในการสร้างสรรค์

ณรัชต์ ได้นำเอาอุปกรณ์หรือวัสดุสำเร็จ (Ready made) มาสร้างสรรค์งานโดยนำมาจัดเรียงแขวนบนผนังในส่วนที่มีความสำคัญ ศิลปินใช้แสงไฟทำให้เกิดจุดเด่นพร้อมทั้งฉายวีดีโอประกอบการนำเสนอ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยด้านประสบการณ์ของศิลปิน ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากเรื่องเล่าและประสบการณ์ส่วนตัวส่งผลมาจากการรับรู้ในระดับจิตใต้สำนึกของศิลปิน

ผลงานชิ้นที่ 35 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49 พ.ศ. 2546

ชื่อผลงาน บนแผ่นดินแห่งภูมิปัญญา ขนาด 240 x 360 x260 ซม.

ศิลปิน ทิพนันต์ แยมมณี

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 35 บนแผ่นดินแห่งภูมิปัญญา ขนาด 240 x 360 x260 ซม.

เนื้อหาสาระ

บนแผ่นดินแห่งภูมิปัญญา ทิพนเตร์ นำเสนอวิถีชีวิตคนในชนบทไทยล้นเกล้าชิดกับ ธรรมชาติแวดล้อม การอยู่กินเป็นครอบครัวพึ่งพาอาศัยร่วมกัน สู้งานด้วยร่างกายและแรงใจ มี รูปแบบการดำเนินชีวิตที่มาจากภูมิปัญญาสั่งสม ทำให้เกิดเครื่องมือเครื่องใช้ ที่มีความเป็นลักษณะ ท้องถิ่นต่างไปจากวัสดุของสังคมสมัยใหม่ ความรู้สึกผูกพันต่อวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของชนบทที่กำลัง จะเลือนหายไป ในสังคมไทย ในปัจจุบัน เป็นแรงบันดาลใจ (การแสดงผลงานแห่งชาติ ครั้งที่ 49. 2546 : 51) ทำให้ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่สะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตและภูมิปัญญาของคนในสังคม เกษตรกรรมและภูมิปัญญาอันบริสุทธิ์งดงาม

วัสดุในการสร้างสรรค์

วัสดุที่ทิพนเตร์ใช้วัสดุธรรมชาติในการสร้างสรรค์เป็น วัสดุจำพวกเครื่องจักสานที่ใช้กันอยู่ ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องดักสัตว์น้ำ เครื่องมือ เครื่องใช้หัตถกรรม ไม้ ปูนซีเมนต์ ชีควาย ดิน เสาไม้ ไม้ไผ่

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ทิพนเตร์ สนใจวิถีชีวิตแบบไทย ๆ และให้ความสำคัญต่อการดำรงอยู่ในชนบทของ ชาวบ้านที่มีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตอยู่แบบธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญาของ ท้องถิ่นในการดำเนินชีวิตการสร้างสรรค์ ผลงานของศิลปินได้รับผลกระทบทางด้านปัจจัยด้าน ปัญญา และความคิดเป็นปัจจัยที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิมและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

ผลงานชิ้นที่ 36 การแสดงผลงานแห่งชาติ ครั้งที่ 49 พ.ศ. 2546

ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ หมายเลข 2 ขนาด 320 x 720 x 45 ซม.

ศิลปิน นุชนาฏ ใจกล้า

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 36 ไม่มีชื่อ หมายเลข 2 ขนาด 320 x 720 x 45 ซม.

เนื้อหาสาระ

ไม่มีชื่อ หมายเลข 2 นุชนาฏ ถ่ายทอดให้เห็นถึงคุณค่าของรูปแบบและการดำรงชีวิตที่ผูกพันกับธรรมชาติ ความงดงามของสภาพแวดล้อมของชาวประมงและผู้คนที่วิถีชีวิตอยู่ริมทะเลที่นับวันธรรมชาติและวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับธรรมชาติที่นับวันจะเลือนหายไปกับกาลเวลา เหมือนซากเรือที่กำลังผุพังไปตามกาลเวลา ((ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. 2547 : ออนไลน์))

วัสดุในการสร้างสรรค์

นุชนาฏ เลือกใช้สื่อวัสดุที่เป็นผลผลิตที่ผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตของชาวบ้าน โดยซากเรือที่กำลังผุพัง ทางมะพร้าว ซากเศษไม้ และกองดินซึ่งศิลปินได้นำมาจัดวางบนพื้น สะท้อนความรู้สึกตามซากวัสดุที่น่าเสนอ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

โดยสะท้อนปัจจัยด้านประสบการณ์ชีวิตและสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานของศิลปิน ที่เลือกใช้วัตถุทางสุนทรียะที่เคยผ่านการใช้งานมาแล้ว แสดงให้เห็นร่องรอยที่ผุพังที่ผูกโยงกับสภาพการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สะท้อนปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกของศิลปิน

ผลงานชิ้นที่ 37 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49 พ.ศ. 2546

ชื่อผลงาน ปรากฏการณ์ของแสงเงา (เดือนเมษายน 2546)

ขนาด 650 x 510 x 340 ซม.

ศิลปิน เพ็ญแข เพ็งยา

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 37 ปรากฏการณ์ของแสงเงา (เดือนเมษายน 2546) ขนาด 650 x 510 x 340 ซม.

เนื้อหาสาระ

ปรากฏการณ์ของแสงเงา เพ็ญแข เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับคำถามที่ว่าสิ่งที่เรามองเห็นรู้สึกว่ายวามเป็นสิ่งนั้นเป็นสิ่งนี้นั้น แท้จริงไม่มีสิ่งใดเป็นจริงอยู่เลย เป็นเพียงปรากฏการณ์ของแสงและเงาที่เกิดขึ้นและปรากฏอยู่เพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น สิ่งที่เห็นเป็นภาพลวงตาแท้จริงไม่มีสิ่งใดในโลก (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49. 2546 : 154) ผลงานเป็นการผสมผสานการก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณะที่มองเห็นได้ โดยใช้ลักษณะความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการส่งแสงผ่านวัตถุ

วัสดุในการสร้างสรรค์

เพ็ญแข เลือกใช้สื่อวัสดุจำพวกเครื่องฉายภาพ เครื่องฉายสไลด์ และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โดยนำมาฉายลงบนพื้นและฝาผนังให้เกิดเป็นภาพที่มองเห็นและไม่สามารถจับต้องได้ และจะเปลี่ยนรูปลักษณะตามระนาบที่รองรับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านปัญญาและความคิดของศิลปิน ที่สัมพันธ์กับการรับรู้จากประสาทสัมผัสทางสายตา

ผลงานชิ้นที่ 38 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50 พ.ศ. 2547

ชื่อผลงาน อนุสาวรีย์แห่งสัจธรรม ขนาด ผันแปรไม่แน่นอน

ศิลปิน สุชาติ สุหนา

รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 38 อนุสาวรีย์แห่งสัจธรรม ขนาด ผันแปรไม่แน่นอน

เนื้อหาสาระ

อนุสาวรีย์แห่งสัจธรรม เป็นผลงานสื่อประสมรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50 นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับธรรมะ การเปลี่ยนแปลง การดับสลาย และการเกิดใหม่ สุชาติได้นำท่อนไม้ที่มีรูปร่างและลักษณะที่แตกต่างกันเห็นร่องรอยของการเปลี่ยนแปลงของเสาไม้แต่ละต้น ในส่วนกลางของผลงาน มีรูปแกะสลักคนในลักษณะสงบนิ่งต่อสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นอันได้แก่ท่อนไม้ที่ล้มนอนอยู่สามท่อน

วัสดุในการสร้างสรรค์

สุชาติ ได้นำวัสดุธรรมชาติจำพวกไม้ และหินแกะสลักในกระบวนการทางปติมากรรมและจัดวางส่วนประกอบต่าง ๆ ของผลงานตามความหมายที่ต้องการสื่อตำแหน่งของส่วนประกอบประสานกลมกลืนเป็นจังหวะสื่อสารถึงความป็นอนิจจัง

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ผลงานสื่อประสมชิ้นนี้กล่าวได้ว่าศิลปินได้แสดงออกเกี่ยวกับความเชื่อทางพุทธธรรมอันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางด้านปัญญาและความคิด

ผลงานชิ้นที่ 39 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50 พ.ศ. 2547

ชื่อผลงาน การเดินทางสู่ความสุข ขนาด 100 x 120 x 190 ซม.

ศิลปิน อนุสรณ์ ศิริปิ่น

รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน

ภาพประกอบ 39 การเดินทางสู่ความสุข ขนาด 100 x 120 x 190 ซม.

เนื้อหาสาระ

การเดินทางสู่ความสุข เป็นผลงานสื่อประสมที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับสอง เหรียญเงิน จากการประกวดศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 50 อนุสรณ์ นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับภาวะของความสุขในวิถีชีวิตแบบชนบทเป็นการเดินทางสู่ความสุขที่ผูกโยงอยู่กับความพอเพียงถ่ายทอดผ่านเด็กเลี้ยงควาย นั่งเป่าขลุ่ยอยู่บนหลังควายโดยมีลูกควายตัวเล็ก ๆ เดินตามเป็นขบวน เป็นสภาวะความสุขจากประสบการณ์ในชนบท

วัสดุในการสร้างสรรค์

อนุสรณ์ ได้ใช้สื่อวัสดุจำพวกดินสอพอง กระดาษ ดินเหนียว โดยผ่านกระบวนการประติมากรรม สะท้อนถึงเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัสดุที่เป็นธรรมชาตินำมาจัดวางกลมกลืนกับสภาวะแวดล้อมในความคิดของศิลปิน

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

การสร้างสรรค์ผลงานการเดินทางสู่ความสุข ของอนุสรณ์ ได้สะท้อนให้เห็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางด้านการเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อมที่สะท้อนให้เห็นถึงความสุขในวิถีชีวิตแบบชนบทเป็นการเดินทางสู่ความสุขที่ผูกโยงอยู่กับความพอเพียง

ผลงานชิ้นที่ 40 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50 พ.ศ. 2547

ชื่อผลงาน ยุ่งฉางแห่งภูมิปัญญา ขนาด 280 x 400 x 340 ซม.

ศิลปิน ทิพนนท์ แยมมณีชัย

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 40 ยุ่งฉางแห่งภูมิปัญญา ขนาด 280 x 400 x 340 ซม.

เนื้อหาสาระ

ย้งฉางแห่งภูมิปัญญา เป็นผลงานที่ทิพเนตร์ ได้รับแรงบันดาลใจมาจากย้งเก็บข้าวฟืนบ้าน ในการสร้างสรรค์งานศิลปะโดยใช้วัสดุ วัตถุและวิธีการอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวชนบท มาผสมผสานกันในงานสื่อประสม เพื่อถ่ายทอดความคิดและความรู้สึกส่วนตัวเกี่ยวกับความงามที่บริสุทธิ์ ของภูมิปัญญาไทย อันเกิดจากวิถีชีวิตและธรรมชาติ

วัสดุในการสร้างสรรค์

สื่อวัสดุที่ทิพเนตร์ ใช้ในการสร้างสรรค์เป็นวัสดุ จำพวกเครื่องจักสานที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องดักสัตว์น้ำ เครื่องมือเครื่องใช้หัดดินเหนียว ไม้ ชีเมนต์ แกลบ ขี้เลื่อย เชือก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

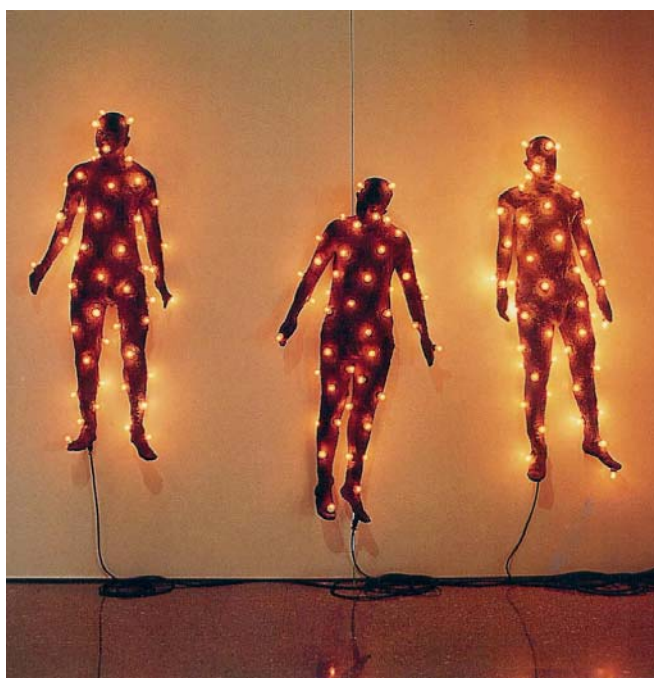
ทิพเนตร์ สนใจวิถีชีวิตแบบไทย ๆ และให้ความสำคัญต่อการดำรงอยู่ในชนบทของชาวบ้านที่มีเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อการประกอบอาชีพ การใช้ชีวิตอยู่แบบธรรมชาติ ใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการดำเนินชีวิต การสร้างสรรค์ผลงานของศิลปินได้รับผลกระทบทางด้านปัจจัยด้านปัญญา และความคิดเป็นปัจจัยที่สะท้อนวัฒนธรรมดั้งเดิมและการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม

ผลงานชิ้นที่ 41 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50 พ.ศ. 2547

ชื่อผลงาน ไม่มีชื่อ ขนาด 300 x 230 x 50 ซม.

ศิลปิน ประจักษ์ สุพันธุ์

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 41 ไม่มีชื่อ ขนาด 300 x 230 x 50 ซม.

เนื้อหาสาระ

ไม่มีชื่อ เป็นผลงานสื่อประสมที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50 ประจักษ์ นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับสภาวะความเป็นมนุษย์ ในทุกอนุของร่างกายที่ประกอบไปด้วยดวงจิตแห่งการรับรู้ สัมผัส แสดงถึงสภาวะไร้น้ำหนักในความรู้สึกผ่านหุ่นเรซินรูปคน ขนาดใหญ่ 3 ชิ้น ที่ถูกจุดให้ลอยอยู่เหนือกิเลสฝ่ายต่ำในจิตใจ

วัสดุในการสร้างสรรค์

ประจักษ์ใช้กลวิธีทางประติมากรรมหล่อหุ่นเรซิน แล้วเจาะผิวฝังดวงไฟ ซึ่งเป็นวัสดุทางเทคโนโลยีส่องสว่างอยู่บนผิวเรซิน แขนงหุ่นทั้ง 3 บนผนังและลอยอยู่เหนือพื้น

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

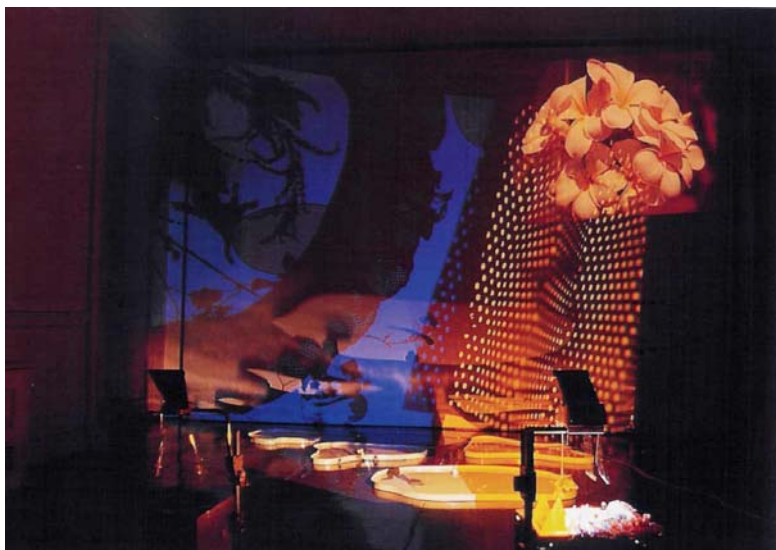
ไม่มีชื่อ ของประจักษ์ เปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ตีความหาความหมายได้กว้างขวาง อาจตีความได้ว่า ศิลปินได้แรงบันดาลใจจากการนั่งสมาธิแล้วเกิดสมาธิ เกิดดวงจิตที่ยังรู้ อันเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงออก ทางด้านประสบการณ์ของศิลปินเอง

ผลงานชิ้นที่ 42 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50 พ.ศ. 2547

ชื่อผลงาน ล้นทม ขนาด 300 x 300 x 300 ซม.

ศิลปิน เพ็ญแข เพ็งยา

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 42 ล้นทม ขนาด 300 x 300 x 300 ซม.

เนื้อหาสาระ

ล้นทม รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 50 เพ็ญแข เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับคำถามที่ว่า สิ่งที่เรามองเห็นรู้สึกว่าเป็นสิ่งนั้น

เป็นเช่นนั้น แท้จริงไม่มีสิ่งใดเป็นจริงอยู่เลย เป็นเพียงปรากฏการณ์ของแสงและเงาที่เกิดขึ้นและปรากฏอยู่เพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น สิ่งที่เห็นเป็นภาพลวงตาแท้จริงไม่มีสิ่งใดในโลก ผลงานเป็นการผสมผสานการก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณะที่มองเห็นได้ โดยใช้ลักษณะความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการส่องแสงผ่านวัตถุ

วัสดุในการสร้างสรรค์

เพ็ญแข เลือกใช้สื่อวัสดุจำพวกเครื่องฉายภาพ เครื่องฉายสไลด์ และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โดยนำมาฉายลงบนพื้นและฝาผนังหรือแม้กระทั่งวัตถุที่ได้จัดเตรียมไว้ ให้เกิดเป็นภาพที่มองเห็นและไม่สามารถจับต้องได้ และจะเปลี่ยนรูปลักษณะตามระนาบที่รองรับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านปัญญา และความคิดที่สัมพันธ์กับการรับรู้จากประสาทสัมผัสทางสายตา

ผลงานชิ้นที่ 43 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548

ชื่อผลงาน เรือแห่งกรรม ขนาด ผืนแปรรูปเปลี่ยนแปลงได้

ศิลปิน สุชาติ สุชนา

รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง

ภาพประกอบ 43 เรือแห่งกรรม ขนาด ผืนแปรรูปเปลี่ยนแปลงได้

เนื้อหาสาระ

เรือแห่งกรรม เป็นผลงานสื่อประสมรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51 สุชาติ ได้อธิบายเกี่ยวกับเนื้อหาสาระของผลงานว่า เรือ เปรียบเสมือนพาหนะที่บรรทุกผลกระทบนำพาดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิหลังความตาย หากทำชั่วผลแห่งกรรมชั่วนั้นจะฝังลึกเป็นรอย ติดไปกับเรือกับโลงจึงถูกนำมาประสมารูปทรง เพื่อแสดงความหมายของหลักปรัชญาทางศาสนา เป็นสัญลักษณ์เพื่อเตือนสติให้คนประพฤติดี ประพฤติชอบ ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งถือว่าการโน้มนำความรู้สึกจากสัญลักษณ์ ที่เราค้นเคยกันคืออยู่มาโยงเข้ากับปรัชญา (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51. 2548 : 52)

วัสดุในการสร้างสรรค์

สุชาติ เลือกใช้วัสดุธรรมชาติจำพวกไม้ แกะสลักเป็นรูปเรือโบราณ จำนวน 6 ชิ้นวางเรียงกันเป็นแนวยาว จัดเรียงสลับ ให้เกิดความรู้สึกเคลื่อนไหวเหมือนลอยอยู่บนน้ำ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ผลงานสื่อให้เห็นถึงความเข้าใจหลักปรัชญาในทางศาสนา ที่ศิลปินต้องการจะสื่อสารกับผู้ชมสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางด้านประสบการณ์ของศิลปิน (ชลชนก พลสิงห์ และสุรรัตน์ หนูแสง. 2548 : ไม่ปรากฏหน้า)

ภาพผลงานชิ้นที่ 44 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548

ชื่อผลงาน การค้นหาแห่งจิต ขนาด 200 x 310 ซม.

ศิลปิน จีระชน บุญมาก

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 44 การค้นหาแห่งจิต ขนาด 200 x 310 ซม.

เนื้อหาสาระ

การค้นหาแห่งจิต ได้รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51 จีระชน นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับจิตใจของมนุษย์ซึ่งเป็นสิ่งซ่อนเร้นอยู่ภายในไม่สามารถมองเห็นและสัมผัสได้ จีระชน ได้แปรมาเป็นงานประติมากรรมที่มีโครงสร้างที่เริ่มจากภายในไปสู่ภายนอก สามารถเปลี่ยนแปลงรูปได้เพื่อสร้างความรู้สึกลึกกลับ ซ่อนเร้นและไม่แน่นอน ดังเช่นจิตใจของมนุษย์ ด้วยรูปทรงที่จิตนาการขึ้น (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51. 2548 : 53) โดยสร้างให้มีโครงสร้างที่เรียงจากภายในไปสู่ภายนอก

วัสดุในการสร้างสรรค์

จีระชนเลือกใช้วัสดุสังเคราะห์ประเภท เหล็ก อลูมิเนียม พลาสติกเคมฟ็อกซี และมอเตอร์ ซึ่งสามารถทำให้ผลงานมีมิติของการเคลื่อนไหว เพื่อแสดงภาวะของจิตใจที่ไม่สามารถมองเห็นหรือสัมผัสได้ตามจินตนาการ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

การค้นหาแห่งจิต ได้สะท้อนให้เห็นความนึกคิดของศิลปิน อันเป็นประสบการณ์ส่วนตัวที่เฟื่องฟูในจิตภาวะจิต อันเป็นปัจจัยที่แสดงออกทางตันประสบการณ์ของศิลปินเองเพื่อสร้างความรู้สึกลึกกลับ ซ่อนเร้นและไม่แน่นอนของมนุษย์

ภาพผลงานชิ้นที่ 45 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548

ชื่อผลงาน พุทธศักราช 2547, 2494, 2525 ขนาด 300 x 500 x 200 ซม.

ศิลปิน ปรัชญา ลดาชาติ

รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 45 พุทธศักราช 2547, 2494, 2525 ขนาด 300 x 500 x 200 ซม.

เนื้อหาสาระ

พุทธศักราช 2547, 2494, 2525 เป็นผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51 นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับมนุษย์ผู้ดำรงชีวิตอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์สังคม ที่มีความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ยุคสมัยที่ล่องลอยไป จิตใจสั่งสมประสบการณ์มีร่างกายเป็นสัมผัสยืนยันและแสดงผลการมีตัวตน อุปสรรค ปัญหา วิธีการ ความเชื่อ สรุปเป็นทัศนคติต่อโลกและบุคลิกภาพตั้งกล่องแห่งยุคสมัย (การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51. 2548 : 54)

วัสดุในการสร้างสรรค์

เป็นผลงานศิลปะสื่อประสมที่ ปรัชญา ใช้กล่องไม้ 3 กล่อง ในแต่ละกล่องได้บรรจุสิ่งต่างๆ ไว้ในแต่ละลิ้นชัก ซึ่งทับซ้อนกันเป็นชั้นๆ (ชลชนก พลสิงห์ และสุรรัตน์ หนูแสง. 2548 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ซึ่งวิธีการจัดวางนั้นเป็นเสมือนกล่องแห่งช่วงยุคสมัยที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาในเรื่องของบุคลิกภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ผลงานชุดนี้ได้พยายามสะท้อนถึงความเป็นมนุษย์ ซึ่งอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของสังคม ในแต่ละยุคแต่ละช่วงเวลา ซึ่งมีความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบถึงกันระหว่างมนุษย์ในสังคม อันเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางด้าน การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อมของศิลปิน

ภาพผลงานชิ้นที่ 46 การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548

ชื่อผลงาน พิจารณา ขนาด 450 x 350 x 250 ซม.

ศิลปิน เพ็ญแข เพ็งยา

รางวัลเกียรตินิยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพประกอบ 46 พิจารณา ขนาด 450 x 350 x 250 ซม.

เนื้อหาสาระ

พิจารณา นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับแรงบันดาลใจจากปรัชญาพุทธศาสนา การพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาตินำมาสู่การนิ่งหยุด เพื่อพิจารณาจักรธรรมปรากฏการณ์ของแสงเงาเป็นเนื้อหาที่ได้แรงบันดาลใจจากปรัชญาพุทธศาสนา (มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2548 : 54) อันเป็นที่มาของแนวคิดเรื่องการหยุดพิจารณา เพ็ญแข เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับคำถามที่ว่าสิ่งที่เรามองเห็นรู้สึกว่ายวามเป็นสิ่งนั้นเป็นสิ่งนั้น แท้จริงไม่มีสิ่งใดเป็นจริงอยู่เลย เป็นเพียงปรากฏการณ์ของแสงและเงาที่เกิดขึ้นและปรากฏอยู่เพียงชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น สิ่งที่เห็นเป็นภาพลวงตาแท้จริงไม่มีสิ่งใดในโลก (ชลชนก พลสิงห์ และสุริรัตน์ หนูแสง. 2548 : ไม่ปรากฏเลขหน้า) ผลงานเป็นการผสมผสานการก่อให้เกิดเป็นภาพลักษณะที่มองเห็นได้ โดยใช้ลักษณะความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ซึ่งเกิดจากการส่งแสงผ่านวัตถุ

วัสดุในการสร้างสรรค์

เพ็ญแข เลือกใช้สื่อวัสดุจำพวกเครื่องฉายภาพ เครื่องฉายสไลด์ และเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ โดยนำมาฉายลงบนพื้นและผาผนังให้เกิดเป็นภาพที่มองเห็นและไม่สามารถจับต้องได้ และจะเปลี่ยนรูปลักษณะตามระนาบที่รองรับ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ซึ่งเป็นผลมาจากปัจจัยทางด้านประสบการณ์ของศิลปิน ต่อการทำความเข้าใจและการตีความพุทธธรรม และความคิดที่สัมพันธ์กับการรับรู้จากประสาทสัมผัสทางสายตา ผ่านสัมผัสทางการมองเห็นซึ่งสิ่งที่เห็นนั้นไม่สามารถจับต้องได้โดยประสานเนื้อหาเกี่ยวกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และการฉายภาพบนผนังและรูปทรง 3มิติ

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลแต่ละประเด็นมาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมเพื่อหาค่าเฉลี่ยในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่27พ.ศ.2527 ถึง ครั้งที่ 51พ.ศ.2548 ออกมาในรูปตารางดังนี้

ตาราง 1 สรุปเนื้อหาสาระศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ

เนื้อหาสาระศิลปะสื่อประสม	จำนวน (ชิ้น)	ร้อยละ
1. เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์	10	21.74
2. เนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน	8	17.39
3. เนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อม	17	36.96
4. เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งไม่มีตัวตน	11	23.91
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงว่าผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ศิลปินได้นำเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับ มนุษย์และสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 36.96 เนื้อหาที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งไม่มีตัวตน 23.91 เนื้อหาที่เกี่ยวกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ ร้อยละ 21.74 เนื้อหาที่เกี่ยวกับมนุษย์ด้วยกัน ร้อยละ 17.39 ซึ่งให้เห็นว่าผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27/ พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 / พ.ศ. 2548 ศิลปินผู้ที่ได้รับรางวัลนิยมนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนา มีผลกระทบต่อสภาพเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมีผลทั้งความเจริญและความเสื่อมโทรมของสภาพสังคม และรวมทั้งปรากฏการณ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ถูกทำลายไป จึงเป็นทางให้ศิลปินผู้ได้รับรางวัลส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงสถานะที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสถานะแวดล้อมเป็นอย่างดี

ตาราง 2 สรุปวัสดุในการสร้างสรรค์ศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ

วัสดุในการสร้างสรรค์ศิลปะสื่อผสม	จำนวน (ชิ้น)	ร้อยละ
1. วัสดุธรรมชาติ	11	23.91
2. วัสดุสังเคราะห์	18	39.13
3. สื่อเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่	5	10.87
4. วัสดุผสมผสาน	12	26.09
รวม	46	100.00

จากตาราง 2 แสดงว่าผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27/ พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 / พ.ศ. 2548 ศิลปินผู้ที่ได้รับรางวัลนำเสนอโดยใช้สื่อวัสดุสังเคราะห์ ร้อยละ 39.13 สื่อวัสดุผสมผสาน ร้อยละ 26.09 สื่อวัสดุธรรมชาติ ร้อยละ 23.91 และ สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ร้อยละ 10.87 ตามลำดับ ซึ่งให้เห็นว่าผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 ถึงครั้งที่ 51 ศิลปินผู้ที่ได้รับรางวัลนิยมนำเสนอผลงานโดยใช้สื่อวัสดุสังเคราะห์มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสื่อวัสดุดังกล่าวสามารถหาได้โดยทั่วไปทั้งที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งวัสดุในการผลิตในระบบอุตสาหกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพชีวิตของคนในสภาพปัจจุบัน

ตาราง 3 สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกในศิลปะสื่อประสม

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกในศิลปะสื่อประสม	จำนวน (ชิ้น)	ร้อยละ
1. ปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม	16	34.78
2. ปัจจัยด้านปัญหาและความคิด	10	21.74
3. ปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยา	8	17.39
4. ปัจจัยด้านประสบการณ์	12	26.09
รวม	46	100.00

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ผลงานศิลปะผสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ศิลปินผู้ได้รับรางวัลได้นำเสนอผลงานที่แสดงถึงปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 34.78 ปัจจัยด้านประสบการณ์ ร้อยละ 26.09 ปัจจัยด้านปัญหาและความคิด ร้อยละ 21.74 และปัจจัยด้านวิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยา ร้อยละ 17.39 ตามลำดับ ซึ่งให้เห็นว่า ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 ที่ปรากฏต่อสาธารณชน ใช้ปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึงสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนและศิลปิน

ผลการรวบรวมข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในสภาพรวมของเนื้อหาสาระ สื่อวัสดุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก ศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลกิจกรรมแห่งชาติ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลข้อศิลปกรรมแห่งชาติสรุปได้ดังนี้

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 คณะกรรมการจัดงานได้ให้ความเห็นกันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับแนวการสร้างสรรคของศิลปินที่ส่งผลงานสื่อวัสดุหลาย ๆ ชนิดเข้ามาสู่การประกวดว่าไม่สามารถนำเข้ามาจัดอยู่ในประเภทจิตรกรรมหรือประติมากรรมได้ จึงได้มีการเสนอให้จัดผลงานศิลปกรรมประเภทสื่อประสมขึ้นมาอีกประเภท และให้คำจำกัดความผลงานที่จะส่งเข้ามาว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) คือผลงานที่ใช้สื่อตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไปประสมกัน ผลการตัดสินมีดังนี้ รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ไม่มีผู้ได้รับรางวัล ภาพ “แปรสภาพ 1”(ภาพประกอบ 1) ของ อาคม ดำรงชานา ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน และภาพ “สภาพแวดล้อมเป็นพิษ”(ภาพประกอบที่2) ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525 ภายใต้กฎเกณฑ์เดิม ไม่มีผลงานได้รับรางวัลรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ภาพ “องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525” (ภาพประกอบที่3) ของ รุ่ง ธีระและภาพ “ภาพตัวเอง 1957/B” (ภาพประกอบ4) ของ ถาวร โกอุดมวิทย์ ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

ภาพ "ความฝันของเด็กเลี้ยงควายหมายเลข 1" (ภาพประกอบ 5) ของ วันเจริญ จำปะคัง และ ภาพ "ความกลมกลืน หมายเลข 2"(ภาพประกอบ 6) ของสิทธิพร สายเนตร

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 29 พ.ศ.2526 ถึง ครั้งที่ 36 พ.ศ. 2533 ผลงานในสาขาสื่อประสมได้ถูกยกเลิกไป เป็นเวลา 7 ปี

อย่างไรก็ตามในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534 คณะกรรมการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติทำให้จัดแบ่งเป็น 4 ประเภทอีกครั้ง ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และสื่อประสม และการใช้การแบ่งประเภทผลงานประกวดดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

การให้คำจำกัดความสื่อประสมของสื่อประสมในครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ผลงานที่ใช้เทคนิคและวัสดุหลายประเภทผสมกันและรูปแบบมีลักษณะที่ไม่อาจจัดเข้าอยู่ในประเภทยจิตรกรรม ประติมากรรมหรือภาพพิมพ์ได้ ภายใต้กฎเกณฑ์ดังกล่าว ไม่มีผลงานศิลปะสื่อประสมได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ"สัญลักษณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมหมายเลข 2"(ภาพประกอบ 7) ของ วิโชค มุกดามณี รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ"ความเสื่อมสลายของเทคโนโลยี 2541/5" (ภาพประกอบ 8) ของ ชัยพร แซ่เล่า และ ภาพ "พลังแห่งความเคลื่อนไหว D" (ภาพประกอบ 9) ของ วีรศักดิ์ พนมรมย์

คำจำกัดความดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนเมื่อหอศิลป์มหาวิทยาลัยเมื่อหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ทำการสำรวจความเห็นศิลปิน นักวิชาการศิลปะ และผู้สร้างสรรค์ผลงานในแขนงดังกล่าวว่าศิลปกรรม ประเภทสื่อผสมควรมีขอบเขตกับอะไร ควรปรับเปลี่ยนอย่างไร โดยได้นำข้อมูลกลับมาเสนอกรรมการอำนวยการให้พิจารณาคำจำกัดความ และจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 38 พ.ศ. 2535 ได้ให้คำจำกัดความว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ผลงานด้านทัศนศิลป์ที่ใช้เทคนิคและวัสดุหลายประเภทประกอบกัน(วิโชค มุกดามณี .2545:17) ภายใต้เกณฑ์ดังกล่าวไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ"คลองแม่โขง" (ภาพประกอบ10) ของอมรเทพ มหามাত্র และรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ภาพ"สภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่ 1991" (ภาพประกอบ 11) ของวิโชค มุกดามณี

ในปี พ.ศ. 2536 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 39 ได้มีการให้คำจำกัดความศิลปกรรมประเภทสื่อประสมในการประกวดว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) คือศิลปกรรมที่ไม่ได้เข้ากับประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ผลงานด้านทัศนศิลป์ ที่ใช้กรรมวิธีทางศิลปะและวัสดุหลายประเภทประกอบกัน ทั้งนี้ไม่รวมศิลปะประเภทคอมพิวเตอร์อาร์ต (Computer Art) และวิดีโออาร์ต (Video Art) ภายใต้เกณฑ์ดังกล่าวไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ"ขุนกับไสและแนวทางของจุดหมาย" (ภาพประกอบ12) ของ ศักดิ์ชัย ดีทุม รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ"พลังแห่งการเคลื่อนไหวกับร่องรอยของวัตถุ หมายเลข 6" (ภาพประกอบ13) ของ ชัยพร แซ่เล่า

ภายใต้เกณฑ์เดียวกัน การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 40 พ.ศ. 2537 ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ "จินตนาการจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมในธรรมชาติ" (ภาพประกอบ 14) ของ นฤพนธ์ บุรณบัญญัติ รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "สายน้ำไม่ไหลกลับ" (ภาพประกอบ 15) ของ ศรัณย์ โรจนพนัส

ส่วนการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 41-43 พ.ศ. 2538 – พ.ศ. 2540 ไม่มีผู้ได้รับรางวัลใดๆ ในประเภทสื่อประสม

ในปี พ.ศ. 2540 จากการประกาศการประกวดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 43 มีแนวความคิดที่จะให้ประเภทคอมพิวเตอร์อาร์ตและวิดีโออาร์ตสามารถส่งเข้าประกวดได้ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดกว้างให้ศิลปกรรมประเภทสื่อประสมมีอิสระในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในระบบคอมพิวเตอร์และสื่อภาพจากวิดีโอมาประกอบในการสร้างสรรค์ได้ตั้งข้อความในคำอธิบายงานสื่อประสมค่าประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานศิลปกรรมที่ใช้กรรมวิธีทางศิลปะและวัสดุหลายประเภทประกอบกัน โดยให้ผลงานที่ใช้วิธีการทางคอมพิวเตอร์ประกอบการสร้างสรรค์เป็นผลงานสื่อประสมด้วย (วิโชค มุกตามณ.2545:18) ในปีนี้ไม่มีผู้ได้รับรางวัลประเภทสื่อประสม

ภายใต้กฎเกณฑ์ใหม่ที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 44 พ.ศ. 2541 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้นในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 43 มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ ภาพ "สภาวะความเสื่อมถอยและโดดเดี่ยวในสังคม" (ภาพประกอบ 16) ของ แดง บัวแสน รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ "ในพื้นที่ว่างหมายเลข 1" (ภาพประกอบ 17) ของ วิริยา พูลสวัสดิ์ ผลงานของวิริยาเป็นการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสร้างสรรค์เป็นผลงานสื่อประสมรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ภาพ "องค์ประกอบหมายเลข 2 / 254" (ภาพประกอบ 18) ของ รุ่ง ชีระพิจิตร

ในปี พ.ศ. 2542 จากการตัดสินงานศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 45 ได้มีการแบ่งกลุ่มประเภทผลงานศิลปกรรมประเภทสื่อประสมและจิตรกรรมว่ามีความซ้ำซ้อนที่แยกออกได้ยาก รวมทั้งงานศิลปกรรมประเภทภาพพิมพ์มีการนำเทคนิคประเภทภาพพิมพ์ โมโนพริ้นต์ (Monoprint) และการใช้เทคนิคทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ของระบบคอมพิวเตอร์มาสร้างสรรค์ผลงาน ผู้ที่ได้รับรางวัลในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 45 ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ "รูปชีวิตในพื้นที่ว่าง" (ภาพประกอบ 19) ของ วิริยา พูลสวัสดิ์ และ ภาพ "จินตนาการจากความเหงา" (ภาพประกอบ 20) ของ มงคล เกิดวัน รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "แรง" (ภาพประกอบ 21) ของ เรืองวิทย์ พุ่มแดงอ่อน และภาพ "สัมผัสภาพแห่งความงามระหว่างผู้หญิงและดอกไม้" (ภาพประกอบ 22) ของ อธิธิพล วิมลศิลป์

ในปี พ.ศ. 2543 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 46 กรรมการอำนวยการได้ให้คำจำกัดความศิลปกรรมประเภทสื่อประสมว่าประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานศิลปกรรมที่ใช้กรรมวิธีทางวัสดุต่าง ๆ สื่อทางเทคโนโลยี งานประเภทจัดวาง โดยส่งผลงานด้าน

ภาพถ่ายและให้ติดตั้งผลงานจริงก่อนวันตัดสิน 1 วัน ภายใต้เกณฑ์ดังกล่าวมีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ ภาพ "สุสานจินตนาการ" (ภาพประกอบ 23) ของ มงคล เกิดวัน รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ศิลปินที่ได้รับรางวัล ได้แก่ ภาพ "ใต้ถุนบ้าน" (ภาพประกอบ 2) ของ ทิพนนท์ แยมมณีชัย รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "ความแปลกแยกในครอบครัว" (ภาพประกอบ 25) ของ แดง บัวแสน และภาพ "ภายในห้องสีดำ" (ภาพประกอบ 26) ของ ทรงไชย บัวชุม

ผลงานประเภทสื่อประสมมีการใช้สื่อทางเทคโนโลยีและมีการส่งผลงาน แนวจัดวางที่กินพื้นที่มาก มีผลทำให้การแสดงผลการแข่งขันครั้งที่ 47 ในปี พ.ศ. 2544 กำหนดรายละเอียดของการส่งผลงานประเภทนี้ให้มีอิสระในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น โดยให้ศิลปินส่งภาพถ่ายผลงานสื่อประสมให้คณะกรรมการตัดสินก่อนในรอบแรก จากนั้นจึงประกาศผลให้นำผลงานจริงมาติดตั้งก่อนวันตัดสิน 1 วัน ศิลปินที่ได้รับรางวัลตามเกณฑ์นี้ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ "สุขในจินตนาการ" (ภาพประกอบ 27) ของ มงคล เกิดวัน ชัย รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "คอยแม่ มา" (ภาพประกอบ 28) ของยุพา มหามาตร ภาพ "ตัวฉันและความทรงจำหมายเลข 2" (ภาพประกอบ 29) ของแดง บัวแสน ของยุพา มหามาตร ภาพ "ประสบการณ์จากชนบท" (ภาพประกอบ 30) ของ ทิพนนท์ แยมมณีชัย

การแสดงผลการแข่งขันครั้งที่ 48 ปี พ.ศ. 2545 ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง และรางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน มีศิลปินได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง 2 คน คือ ภาพ "ความปรารถนาแห่งฉันและความทรงจำที่จากไป" (ภาพประกอบ 31) ของแดง บัวแสน และภาพ "สามมนุษย์ ยุค 2002" (ภาพประกอบ 32) ของทายาทสุดเสียง

การแสดงผลการแข่งขันครั้งที่ 49 ปี พ.ศ. 2546 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ ในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 5 คน ผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ ภาพ "Eat Bakery" (ภาพประกอบ 33) ของกิตติวัฒน์ อุณารมณณ์ ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ผลงานที่ได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "ด้ายแดงแห่งชีวิตสายโลหิตโยงจิตใจ" (ภาพประกอบ 34) ของณรัชต์ กลิ่นสุดใจ ภาพ "บนแผ่นดินแห่งภูมิปัญญา" (ภาพประกอบ 35) ของทิพนนท์ แยมมณีชัย ภาพ "ไม่มีชื่อ หมายเลข 2" (ภาพประกอบ 36) ของเพ็ญแข เพ็งยา ภาพ "ปรากฏการณ์ของแสงและเงา" (ภาพประกอบ 37) ของนุชนาฏ ใจกล้า ผลงานที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่เป็นผลงานแบบจัดวางและใช้สื่อทางวิทยาการเข้ามาประกอบ

การแสดงผลการแข่งขันครั้งที่ 50 ปี พ.ศ. 2547 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ ในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 5 คน ผลงานไม่มีผู้ได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญ ผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 ได้แก่ ภาพ "อนุสาวรีย์แห่งสัจธรรม" (ภาพประกอบ 38) ของนายสุชาติ สุขนาและ ภาพ "การเดินทางสู่ความสุข" (ภาพประกอบ 39) ของอนุสรณ์ ศิริปิ่น ,ผลงานที่ได้รับรางวัลเกียรติ

นิยมอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "ยุ่งจางแห่งภูมิปัญญา" (ภาพประกอบ 40) ของทิพนันต์ แยมมณีชัย ภาพ "ไม่มีชื่อ" (ภาพประกอบ 41) ของประจักษ์ สุบันดี และ ภาพ "ล้นทม" (ภาพประกอบ 42) ของเพ็ญแข เพ็งยา ผลงานที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางด้านวัสดุ และวิธีการนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นผลงานแบบจัดวางและใช้สื่อทางวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาประกอบ

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 51 ปี พ.ศ. 2548 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ ในปี พ.ศ. 2548 จำนวน 5 คน ผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ ภาพ "เรือแห่งกรรม" (ภาพประกอบ 43) ของสุชาติ สุหนา ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ผลงานที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "การค้นหาแห่งจิต" (ภาพประกอบ 44) ของจีระชน บุญมาก ภาพ "พุทธศักราช 2476 2494 2525" (ภาพประกอบ 45) ของปรัชญา ลดาชาติ และ ภาพ "พิจารณา" (ภาพประกอบ 46) ของเพ็ญแข เพ็งยา ผลงานที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางด้านวัสดุเช่น วัสดุธรรมชาติ วัสดุสังเคราะห์ วัสดุทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ และวิธีการนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นผลงานแบบจัดวางและใช้สื่อทางวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาประกอบ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาและแนวความคิด สื่อวัสดุและปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 พ.ศ. 2527 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมในประเด็น เนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์ และปัจจัยส่งผลต่อการแสดงออก ของผลงานที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ

ความสำคัญของการวิจัย

1. เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาด้านเนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางศิลปะสื่อประสมในช่วงระยะเวลาหนึ่ง
2. เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่เป็นประโยชน์ต่อกระบวนการเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานการอุดมศึกษาทั้ง การศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย
3. เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้นสำหรับแนวทางในการพัฒนาศิลปศึกษาสู่ทางศิลปศึกษาเพื่อสังคมไทยที่มีความสอดคล้องทั้งสภาพปัจจุบันและอนาคต

ขอบเขตของการวิจัย

ในงานวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสม จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 ที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงินและรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง จำนวน 46 ชิ้น ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติในประเด็น เนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก

ข้อตกลงเบื้องต้น

การศึกษานี้วิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติเป็นการศึกษาเฉพาะผลงานที่ชนะการประกวดในประเภทสื่อประสม ใน 3 ลำดับเท่านั้น ไม่รวมผลงานที่ได้รับรางวัลในสาขาอื่นที่ระบุว่าเป็นเทคนิคสื่อประสม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วัสดุในการสร้างสรรค์และปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์
2. ศึกษาผลงานแต่ละชิ้นและวิเคราะห์ตามประเด็นที่ตั้งขึ้น ซึ่งการศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยที่มีข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นหลัก ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นที่จะบรรยายข้อเท็จจริง ศึกษาความแปลความหมายเชื่อมโยงเนื้อหาแนวความคิด สื่อวัสดุ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกในผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ
3. นำผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์ประกอบภาพถ่ายและตารางวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติตั้งแต่ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึงครั้งที่ 51 พ.ศ. 2548 ตามลำดับ

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ในด้านภาพรวมด้านเนื้อหาสาระ ด้านวัสดุในการสร้างสรรค์ และด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการของผลงานสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติโดยภาพรวมดังนี้

ทางด้านเนื้อหาสาระ ในผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ศิลปินได้นำเสนอแนวความคิดในการสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับ มนุษย์และสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 36.96 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งไม่มีตัวตน ร้อยละ 23.91 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และธรรมชาติของมนุษย์ ร้อยละ 21.74 เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ด้วยกัน ร้อยละ 17.39 ซึ่งให้เห็นว่าผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27/ พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 / พ.ศ. 2548 ศิลปินผู้ที่ได้รับรางวัลนิยมนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสิ่งแวดล้อมจากการพัฒนา มีผลกระทบต่อสภาพเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งมีผลทั้งความเจริญและความเสื่อมโทรมของสภาพสังคมและรวมทั้งปรากฏการณ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่ถูกทำลายไป จึงเป็นผลให้ศิลปินผู้ได้รับรางวัลส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงสถานะที่น่าจะเป็นอันตรายต่อสถานะแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง

ทางด้านวัสดุในการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27/ พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 51 / พ.ศ. 2548 ศิลปินผู้ที่ได้รับรางวัลนำเสนอโดยใช้วัสดุสังเคราะห์ ร้อยละ 39.13 วัสดุผสมผสาน ร้อยละ 26.09 วัสดุธรรมชาติ ร้อยละ 23.91 และ วัสดุทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ร้อยละ 10.87 ตามลำดับ ซึ่งให้เห็นว่าผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 ถึงครั้งที่ 51 ศิลปินผู้ที่ได้รับรางวัลนิยมนำเสนอผลงานโดยใช้สื่อวัสดุสังเคราะห์

มากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากสื่อวัสดุดังกล่าวสามารถหาได้โดยทั่วไป ทั้งที่เป็นข้าวของเครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวันรวมทั้งวัสดุในการผลิตในระบบอุตสาหกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพชีวิตของคนในสภาพ ปัจจุบัน

ทางด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออก ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า ผลงานศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ศิลปินผู้ได้รับ รางวัลได้นำเสนอผลงานที่แสดงถึงปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อม ร้อยละ 34.78 ปัจจัย ด้านประสบการณ์ ร้อยละ 26.09 ปัจจัยด้านปัญหาและความคิด ร้อยละ 21.74 และปัจจัยด้าน วิทยาศาสตร์และประยุกต์วิทยา ร้อยละ 17.39 ตามลำดับ ซึ่งให้เห็นว่า ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 ถึง ครั้งที่ 49 พ.ศ. 2546 ที่ ปรากฏต่อสาธารณชน ใช้ปัจจัยด้านการเมือง สังคม และสิ่งแวดล้อมมากที่สุด ทั้งนี้แสดงให้เห็นถึง สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนและศิลปิน

การสืบค้นเกี่ยวกับพัฒนาการผลงานสื่อประสมที่ได้รับรางวัล จากการแสดงศิลปกรรม แห่งชาติ ผลการรวบรวมข้อมูลการศึกษาวิเคราะห์ศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดง ศิลปกรรมแห่งชาติ ในสภาพรวมของแนวความคิดเพื่อวัสดุและเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ ศิลปะสื่อผสมที่ได้รับรางวัลกิจกรรมแห่งชาติ ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการของศิลปะสื่อ ประสมที่ได้รับรางวัลข้อศิลปกรรมแห่งชาติสรุปได้ดังนี้

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 27 พ.ศ. 2524 คณะกรรมการจัดงานได้ให้ความเห็น กันอย่างกว้างขวางเกี่ยวกับแนวการสร้างสรรค์ของศิลปิน ที่ส่งผลงานสื่อวัสดุหลายๆชนิด เข้ามาสู่ การประกวดว่าไม่สามารถนำเข้ามาจัดอยู่ในประเภทจิตรกรรมหรือประติมากรรมได้ จึงได้มีการเสนอ ให้จัดผลงานศิลปกรรมประเภทสื่อประสมขึ้นมาอีกประเภท และให้คำจำกัดความผลงานที่จะส่งเข้า มาว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) คือผลงานที่ใช้สื่อตั้งแต่ 2 ประเภทขึ้นไปประสมกัน ผล การตัดสินมีดังนี้ รางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ไม่มีผู้ได้รับรางวัล ภาพ "แปรสภาพ 1" ของ อาคม ดำรงชานา ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน และภาพ "สภาพแวดล้อมเป็น พืช" ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 28 พ.ศ. 2525 ภายใต้กฎเกณฑ์เดิม ไม่มีผลงานได้รับ รางวัลรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ภาพ "องค์ประกอบ หมายเลข 2/2525"(ภาพประกอบ ที่3)ของ รุ่ง ชีระและภาพ"ภาพตัวเอง 1957/B" ของ ถาวร โกอุดมวิทย์ ได้รับรางวัลเกียรติยศ อันดับ 2 เหรียญเงิน รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ภาพ"ความฝันของเด็กเลี้ยงควาย หมายเลข 1" ของ วันเจริญ จำปะคัง และ ภาพ "ความกลมกลืน หมายเลข 2" ของสิทธิพร สาย เนตร

การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 29 พ.ศ.2526 ถึง ครั้งที่ 36 พ.ศ. 2533 ผลงานใน สาขาสื่อประสมได้ถูกยกเลิกไป เป็นเวลา 7 ปี อย่างไรก็ตามในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534 คณะกรรมการจัดการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติที่ให้จัดแบ่งเป็น 4 ประเภทอีกครั้ง

ได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์และสื่อประสม และการใช้การแบ่งประเภทผลงานประกวด ดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบัน

การให้คำจำกัดความสื่อประสมของสื่อประสมในครั้งที่ 37 พ.ศ. 2534 ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า “ ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ผลงานที่ใช้เทคนิคและวัสดุหลายประเภท ผสมกันและรูปแบบมีลักษณะที่ไม่อาจจัดเข้าอยู่ในประเภทยจิตรกรรม ประติมากรรมหรือภาพพิมพ์ได้ ภายใต้กฎเกณฑ์ดังกล่าว ไม่มีผลงานศิลปะสื่อประสมได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ”สัญลักษณ์ใหม่จากสิ่งแวดล้อมหมายเลข 2” ของ วิโชค มุกดามณี รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ”ความเสื่อมสลายของเทคโนโลยี 2541/5” ของ ชัยพร แซ่เล่า และ ภาพ ”พลังแห่งความเคลื่อนไหว D” ของ วีรศักดิ์ พนารมย์

คำจำกัดความดังกล่าวถูกปรับเปลี่ยนเมื่อหอศิลป์มหาวิทยาลัยเมื่อหอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ทำการสำรวจความเห็นศิลปิน นักวิชาการศิลปะ และผู้สร้างสรรค์ผลงานในแขนงดังกล่าวว่าศิลปกรรม ประเภทสื่อผสมควรมีขอบเขตกับอะไร ควรปรับเปลี่ยนอย่างไร โดยได้นำข้อมูลกลับมาเสนอกรรมการอำนวยการให้พิจารณาคำจำกัดความ และจากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 38 พ.ศ. 2535 ได้ให้คำจำกัดความว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ ผลงานด้านทัศนศิลป์ที่ใช้เทคนิคและวัสดุหลายประเภทประกอบกัน (วิโชค มุกดามณี .2545:17) ภายใต้เกณฑ์ดังกล่าวไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ”คลองแม่โขง” ของอมรเทพ มหามাত্র และรางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ภาพ”สภาวะสิ่งแวดล้อมใหม่ 1991” ของวิโชค มุกดามณี

ในปี พ.ศ. 2536 จากการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 39 ได้มีการให้คำจำกัดความศิลปกรรมประเภทสื่อประสมในการประกวดว่า ประเภทสื่อประสม (Mixed media) คือศิลปกรรมที่ไม่ได้เข้ากับประเภทอื่น ๆ ได้แก่ ผลงานด้านทัศนศิลป์ ที่ใช้กรรมวิธีทางศิลปะและวัสดุหลายประเภทประกอบกัน ทั้งนี้ไม่รวมศิลปะประเภทคอมพิวเตอร์อาร์ต (Computer Art) และวิดีโออาร์ต (Video Art) ภายใต้เกณฑ์ดังกล่าวไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ”ขุนกับใสและแนวทางของจุดหมาย” ของ ศักดิ์ชัย ดีทุม รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ”พลังแห่งการเคลื่อนไหวกับร่องรอยของวัตถุหมายเลข 6” ของ ชัยพร แซ่เล่า

ภายใต้เกณฑ์เดียวกัน การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 40 พ.ศ. 2537 ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ”จินตนาการจากการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมในธรรมชาติ” ของ นฤพนธ์ บุณณัญญู รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ”สายน้ำไม่ไหลกลับ” ของ ศรัณย์ ไรจนพนัส

ส่วนการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 41-43 พ.ศ. 2538 – พ.ศ. 2540 ไม่มีผู้ได้รับรางวัลใดๆ ในประเภทสื่อประสม

ในปี พ.ศ. 2540 จากการประกาศการประกวดการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 43 มีแนวความคิดที่จะให้ประเภทคอมพิวเตอร์อาร์ตและวิดีโออาร์ต สามารถส่งเข้าประกวดได้ทั้งนี้เพื่อเป็นการเปิดกว้างให้ศิลปกรรมประเภทสื่อประสม มีอิสระในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ในระบบคอมพิวเตอร์และสื่อภาพจากวิดีโอมาประกอบในการสร้างสรรค์ได้ ดังข้อความในคำอธิบายงานสื่อประสมค่าประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ผลงานศิลปกรรมที่ใช้กรรมวิธีทางศิลปะและวัสดุหลายประเภทประกอบกัน โดยให้ผลงานที่ใช้วิธีการทางคอมพิวเตอร์ประกอบการสร้างสรรค์เป็นผลงานสื่อประสมด้วย (วิโชค มุกดามณี.2545:18) ในปีนี้ไม่มีผู้ได้รับรางวัลประเภทสื่อประสม

ภายใต้กฎเกณฑ์ใหม่ที่เปิดกว้างมากยิ่งขึ้น ในการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 44 พ.ศ. 2541 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดขึ้นในการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 43 มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ ภาพ"สภาวะความเสื่อมถอยและโดดเดี่ยวในสังคม" ของ แดง บัวแสน รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ"ในพื้นที่ว่างหมายเลข 1" ของ วิริยา พูลสวัสดิ์ ผลงานของวิริยามีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาสร้างสรรค์เป็นผลงานสื่อประสมรางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ภาพ"องค์ประกอบหมายเลข 2 / 2541" ของ รุ่งธีระพิจิตร

ในปี พ.ศ. 2542 จากการตัดสินงานศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 45 ได้มีการแบ่งกลุ่มประเภทผลงานศิลปกรรมประเภทสื่อประสมและจิตรกรรมว่ามีความซ้ำซ้อน ที่แยกออกได้ยาก รวมทั้งงานศิลปกรรม ประเภทภาพพิมพ์มีการนำเทคนิคประเภทภาพพิมพ์ โมโนพริ้นท์(Monoprint) และการใช้เทคนิคทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ของระบบคอมพิวเตอร์มาสร้างสรรค์ ผลงานผู้ที่ได้รับรางวัลในการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 45 ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ"รูปชีวิตในพื้นที่ว่าง" ของ วิริยา พูลสวัสดิ์ และ ภาพ"จินตนาการจากความเหงา" ของ มงคล เกิดวัน รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ"แรง" ของ เรืองวิทย์ พุ่มแดงอ่อน และภาพ"สัมพันธ์ภาพแห่งความงามระหว่างผู้หญิงและดอกไม้" ของ อธิพล วิมลศิลป์

ในปี พ.ศ. 2543 จากการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 46 กรรมการอำนวยการได้ให้คำจำกัดความศิลปกรรมประเภทสื่อประสมว่าประเภทสื่อประสม (Mixed media) ได้แก่ผลงานศิลปกรรมที่ใช้กรรมวิธีทางวัสดุต่าง ๆ สื่อทางเทคโนโลยี งานประเภทจัดวาง โดยส่งผลงานด้านภาพถ่ายและให้ติดตั้งผลงานจริงก่อนวันตัดสิน 1 วัน ภายใต้เกณฑ์ดังกล่าวมีผลงานได้รับรางวัลเกียรติคุณอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ภาพ "สุสานจินตนาการ" ของ มงคล เกิดวัน รางวัลเกียรติคุณอันดับ 2 เหรียญเงิน ศิลปินที่ได้รับรางวัล ได้แก่ภาพ"ใต้ถุนบ้าน" ของ ทิพนันท์ แยมมณีชัย รางวัลเกียรติคุณอันดับ 3 เหรียญทองแดงได้แก่ภาพ"ความแปลกแยกในครอบครัว" ของ แดง บัวแสน และภาพ "ภายในห้องสีดำ" ของ ทรงชัย บัวชุม

ผลงานประเภทสื่อประสมมีการใช้สื่อทางเทคโนโลยีและมีการส่งผลงาน แนวจัดวางที่กินพื้นที่มาก มีผลทำให้การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 47 ในปี พ.ศ. 2544 กำหนดรายละเอียดของการส่งผลงานประเภทนี้ให้มีอิสระในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น โดยให้ศิลปินส่งภาพถ่ายผลงาน

สื่อประสมให้คณะกรรมการตัดสินก่อนในรอบแรก จากนั้นจึงประกาศผลให้นำผลงานจริงมาติดตั้ง ก่อนวันตัดสิน 1 วัน ศิลปินที่ได้รับรางวัลตามเกณฑ์นี้ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง รางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ได้แก่ ภาพ"สุขในจินตนาการ" ของ มงคล เกิด วัน ชัย รางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ"คอยแม่ มา" ของ ยุพา มหามาตร ของแดง บัวภาพ "ตัวฉันและความทรงจำหมายเลข 2" แสน ของยุพา มหามาตร ภาพ" ประสบการณ์จากชนบท" ของทิพนธ์ แยมมณีชัย

การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 48 ปี พ.ศ. 2545 ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศ อันดับ 1 เหรียญทอง และรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน มีศิลปินได้รับรางวัลเกียรติยศ อันดับ 3 เหรียญทองแดง 2 คน คือ ภาพ"ความปรารถนาแห่งฉันและความทรงจำที่จากไป" ของแดง บัวแสน และภาพ"สามนุชย์ ยุค 2002" ของทนายา สดเสียม

การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 49 ปี พ.ศ. 2546 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ ในปี พ.ศ. 2544 จำนวน 5 คน ผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ ภาพ"Eat Bakery" ของกิตติวัฒน์ อุ่นอารมณ์ ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ผลงานที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ"ด้ายแดงแห่งชีวิตสายโลหิต โยงจิตใจ" ของณรัชต์ กลิ่นสุตใจ ภาพ"บนแผ่นดินแห่งภูมิปัญญา" ของทิพนธ์ แยมมณีชัย ภาพ"ไม่มีชื่อ หมายเลข 2" ของเพ็ญแข เพ็งยา ภาพ"ปรากฏการณ์ของแสงและเงา" ของนุชนาฏ ใจกล้า ผลงานที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่เป็นผลงานแบบจัดวางและใช้สื่อทางวิทยาการเข้ามาประกอบ

การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 50 ปี พ.ศ. 2547 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ ในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 5 คน ผลงานที่ส่งประกวด ไม่มีผู้ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญ ผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 ได้แก่ ภาพ "อนุสาวรีย์แห่งสัจธรรม" ของนายสุชาติ สุขนา และ ภาพ "การเดินทางสู่ความสุข" ของอนุสรณ์ ศิริปิ่น ,ผลงานที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "ยุ่งฉางแห่งภูมิปัญญา" ของทิพนธ์ แยมมณีชัย ภาพ "ไม่มีชื่อ"ของ ประจักษ์ สุบันดี และ ภาพ "ล้นทม" ของเพ็ญแข เพ็งยา ผลงานที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางด้านวัสดุ และวิธีการนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นผลงานแบบจัดวางและใช้สื่อทาง วิทยาการสมัยใหม่เข้ามาประกอบ

การแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 51 ปี พ.ศ. 2548 มีผู้ได้รับรางวัลตามเกณฑ์ ในปี พ.ศ. 2548 จำนวน 5 คน ผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 1 เหรียญทอง ได้แก่ ภาพ "เรือแห่งกรรม" ของสุชาติ สุขนา ไม่มีผลงานได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 2 เหรียญเงิน ผลงานที่ได้รับรางวัลเกียรติยศอันดับ 3 เหรียญทองแดง ได้แก่ ภาพ "การค้นหาแห่งจิต" ของจิระชน บุญมาก ภาพ "พุทธศักราช 2476 2494 2525" ของปรัชญา ลดาชาติ และ ภาพ "พิจารณา" ของเพ็ญแข เพ็งยา ผลงานที่ได้รับรางวัลส่วนใหญ่มีความหลากหลายทางด้านวัสดุเช่น วัสดุธรรมชาติ วัสดุสังเคราะห์ วัสดุทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ และวิธีการนำเสนอ ส่วนใหญ่เป็นผลงานแบบจัดวางและใช้สื่อทาง วิทยาการสมัยใหม่เข้ามาประกอบ

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการของผลงานศิลปะสื่อประสมในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 27 ถึงครั้งที่ 51 แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าทางการเลือกใช้วัสดุ และกรรมวิธีการสร้างสรรค์ แสดงถึงทัศนคติที่เปิดกว้างทางความคิดที่พัฒนาขึ้น และสอดคล้องกับกระแสความเคลื่อนไหว ศิลปะในระดับสากล ผลการวิจัยผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดงศิลปกรรม แห่งชาติ ในด้านภาพรวมด้านเนื้อหาและแนวความคิด ด้านวัสดุในการสร้างสรรค์ และด้านปัจจัยที่ ส่งผลต่อการสร้างสรรค์ ได้ชี้ให้เห็นพัฒนาการของผลงานสื่อประสมที่ได้รับรางวัลจากการแสดง ศิลปกรรมแห่งชาติ ที่สอดคล้องและก้าวทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและ การเมือง

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานศิลปะสื่อประสมที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติ ผู้วิจัยพล ว่า มีผลงานอื่นที่น่าจะศึกษาค้นคว้าในรูปของการวิจัยในหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของศิลปินที่ได้รับรางวัลศิลปกรรมแห่งชาติต่อการเรียน การสอนศิลปะ ในสถาบันระดับอุดมศึกษา
2. ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของคณะกรรมการในการให้รางวัลศิลปกรรมแห่งชาติใน ประเภทต่าง ๆ
3. ควรมีการศึกษาแนวคิด สื่อวัสดุและกระบวนการในการสร้างสรรค์ผลงานที่ได้รับ รางวัลในประเภทต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37. (2534). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- การศิลปกรรมแสดงแห่งชาติ ครั้งที่ 38. (2535). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 48. (2545). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 49. (2546). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 50. (2547). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51. (2548). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- กิริติ บุญเจือ. (2545). *ปรัชญาหลังนวยุค แนวคิดเพื่อการศึกษาค้นคว้าใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ดวงกมล.
- จันทน์ เจริญศรี. (2544). *โพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- ชลชนก พลสิงห์; สุริรัตน์ หนูแสง. (2548). *นำชมการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 51. (แผ่นพับ)*. กรุงเทพฯ: หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชะลูด นิ่มเสมอ. (2531). *องค์ประกอบศิลปะ*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ดำรง วงศ์อุปราช. (2536, กันยายน - กุมภาพันธ์). ความเคลื่อนไหวของศิลปินและศิลปะในยุคของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี. ใน *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*. 12 (พิเศษ): 67-105.
- ธีระ นุชเปี่ยม. (2536). POST-MODERN ในประวัติศาสตร์. ใน *สังคมศาสตร์*. 59-67. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- นาคอละ ระเด่นอาหมัด. (2543). *ทฤษฎีจิตรกรรม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2541). *วัสดุและเทคนิคศิลปะ*. ยะลา: โครงการผลิตตำราสถาบันราชภัฏยะลา.
- นิโลบล โควาพิทักษ์เทศ. (2534). *การวิเคราะห์เพลงไทยสมัยนิยมตามทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ยุคหลังสมัยใหม่*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต (สาขาวารสารศาสตร์สื่อสารมวลชน) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- นิพนธ์ ทวีกาญจน์. (2544). *ย้อนรอยศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทยก่อนค.ศ.2000*. พระนครศรีอยุธยา: สำนักพิมพ์สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ. (2543). *ศิลปะและพื้นที่*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์
- (2544). *รวมบทความทางด้านศิลปะการแสดง*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปะการแสดง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- (2545). *การวิจารณ์ศิลปะในแนวคิดหลังสมัยใหม่*. (เอกสารประกอบการสัมมนา) กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- ปรียะ ไกรฤกษ์ และเผ่าทอง ทองเจือ. (2525). *ศิลปกรรมหลัง พ.ศ.2475*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- เพ็ญสิริ เศวตวิหारी. (2541). *อิทธิพลของแนวคิดยุคหลังสมัยใหม่ ที่ปรากฏในภาพยนตร์ของผู้กำกับรุ่นใหม่นี้ปี พ.ศ.2538-2540*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวารสารศาสตร์สื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. อัดสำเนา.
- พิษณุ สุภานิมิต. (2535). *50ปี จินตภาพ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ไพโรจน์ ชมณี. (2544). *ห้าทศวรรษการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติในประเทศไทย:วิวัฒนาการศิลปะไทย. 5ทศวรรษการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ. 61-65*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. (2537). *มหกรรมศิลปะร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: วัฏจักร.
- (2544). *5 ทศวรรษการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วิโชค มุกดามณี. (2545). *สื่อประสมและศิลปะแนวจัดวางในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2531). *สารนารูในศิลปะ*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2536). *พินิจการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ อดีต ปัจจุบัน อนาคต*. ใน. *ศิลปากร*. 14. (ฉบับพิเศษ).153-155. กรุงเทพฯ.: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2524). *รวมบทความทางศิลปะพ.ศ.2522-2523*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2527). *ศิลปะร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: วัฒนาสาร.
- (2533). *วิวัฒนาการทัศนศิลป์สมัยใหม่ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศิลปวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- (2534). *ศิลปะสมัยใหม่ในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2536). *ทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2537). *มนุษย์กับความงาม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2542). *ศิลปะจินตทัศน์*. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- (2545, เมษายน-มิถุนายน). *ลัทธิหลังสมัยใหม่ : ศิลปะหลังสมัยใหม่*. ใน *วารสารราชบัณฑิต*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน. 332-340.
- ศรัณย์ โรจนพณัส. (2540). *วิถีแห่งความเป็นไทยในงานประติมากรรมร่วมสมัยหลังปี พ.ศ.2505-ปัจจุบัน*. ใน *นิทรรศการศิลปกรรมคณาจารย์วิทยาลัยช่างศิลป์ ครั้งที่ 4*. 67-72. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.
- ศิลป์ พีระศรี. (2512). *ศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2535). *การวิเคราะห์ทัศนศิลป์เพื่อชีวิตในประเทศไทยตั้งแต่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 จนถึงพ.ศ.2533*. ปรินิพนธ์ กศม.(สาขาศิลปศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร. อัดสำเนา.
- ศิลปะรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 9*. (2540). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

- สงวน รอดบุญ. (2533). *สกุลช่างลัทธิและสกุลช่างตะวันตก*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- สมพร รอดบุญ. (2534). ศิลปะแนวสื่อประสม. ใน *การแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 37*. 120 - 126. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- สมยศ คำแสง. (2543). *การศึกษาวิเคราะห์ผลงานประติมากรรมร่วมสมัยของสมาชิกสมาคมประติมากรรมไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2524-2541*. ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต (สาขา ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
- สุชาติ เกาทอง. (2536). *หลักการทัศนศิลป์*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- (2537). *ศิลปวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรินติ้งเฮาส์.
- สุธี คุณาวิชยานนท์. (2545). *จากสยามเก่าสู่ไทยใหม่ : ว่าด้วยความพลิกผันของศิลปะประเพณีสู่สมัยใหม่และร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สารานุกรมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (2523). กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- สุจิตร์การแสดงผลศิลปกรรม 5ทศวรรษการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ. (2542). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ฐานข้อมูลภาพผลงานศิลปะ. (2547). *ประวัติศิลปินจากการแสดงผลศิลปกรรมแห่งชาติ.(ออนไลน์)*
แหล่งที่มา : <http://www.era.ac.th/artDb/tha>. วันที่สืบค้น 28 ตุลาคม 2547.
- อารี สุทธิพันธุ์. (2535). *ศิลปนิยม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- (2532). *มนุษย์กับจินตนาการ*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- (2533). *ประสบการณ์สุนทรีย์*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อ.
- อำนาจ เย็นสบาย. (2524). *ประวัติศาสตร์ศิลปกรรมร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: กรมการฝึกหัดครู.
- (2543). *สังคมท่ามกลางความแปรผัน ศิลปะท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงกับกระแสศิลปะหลังสมัยใหม่ในบริบททางสังคม. ใน ศิลปะและพื้นที่*. 113-115. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- (2544). *ศิลปิน นักวิจารณ์ ผลงานศิลปะกับการรับรู้เชิงวิเคราะห์ในศิลปะยุคหลังสมัยใหม่.ใน จินตภาพ*. 12-35. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายประทีป สุวรรณโร
วันเดือนปีเกิด	21 เมษายน 2512
สถานที่เกิด	อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	17/241 หมู่บ้านนครินทร์ หมู่ 6 ต.รูสะมิแล อ.เมือง จ.ปัตตานี 94000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์ ระดับ 6
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา 133 ถนนเทศบาล 3 อ.เมือง จ.ยะลา 95000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2531	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาลัย
พ.ศ. 2535	ศึกษาศาสตรบัณฑิต ศษ.บ.ศิลปศึกษา จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
พ.ศ. 2549	การศึกษามหาบัณฑิต กศ.ม.ศิลปศึกษา จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ